

იურისტის ბიბლიოთეკა

გიორგი მირიანაშვილი

**ევროპული
კავშირის სამართლის
ცნობარი**

თბილისი 2015

რედაქტორები:

ანა ფირცხალაშვილი

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლის დეკანი,
სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი,
სამართლის დოქტორი

მალხაზ ბაგიაშვილი

საქართველოს უნივერსიტეტის სამართლის
სკოლის პროფესორი, სამართლის დოქტორი

ევროპული კავშირის სამართლის ცნობართან დაკავშირებული
შენიშვნებისა და რეკომენდაციებისთვის გთხოვთ დაგვიკავშირდეთ
ელ. ფოსტა: giorgi.mirianashvili2015@gmail.com

ISBN 978-9941-9427-1-6

გამომცემელი: იურიდიული ფირმა

„ბონა კაუნა“

თბილისი, 2015 წ.

რედაქტორისაგან

საქართველოს სწრაფვა ევროპისაკენ უკვე საუკუნეებს ითვლის. ევროპა მისთვის არ არის მხოლოდ გეოგრაფიული ადგილმდებარეობის აღმნიშვნელი სიტყვა. იგი უფრო ღირებულებათა სისტემად, ადამიანის უფლებათა დაცვის მაღალ სტანდარტებად აღიქმება. ევროპული კავშირი კი მთელი ამ ღირებულებებისა და პრინციპების გაერთიანების, სამართლებრივი და პოლიტიკური სისტემატიზაციის მცდელობაა.

მიუხედავად ისტორიული ფაქტებით გამოხატული ქართული, ეროვნული ნებისა, დღეს ქართულ საზოგადოებაში აქტუალურ პრობლემად რჩება ევროპული კავშირის, როგორც ინსტიტუციის ზუსტი აღქმა. ცოდნის სიმწირე იგრძნობა ევროპული კავშირის განათლების, გარემოსდაცვითი, სამენარმო, მონეტარული, ენერგეტიკული თუ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების განსაზღვრაში და ევროპული კავშირის ორგანოების ფუნქციების ერთმანეთისაგან გამიჯვნაში.

ევროპული კავშირის სამართლის ცნობარი წარმოადგენს ახალგაზრდა მკვლევარის ნაშრომს, რომელიც ლაკონურ და იმავდროულად ამომწურავ პასუხს სთავაზობს იმ კითხვებს, რომელიც ევროპული კავშირის სამართლებრივი წესრიგის შესახებ შეიძლება წარმოიშვას.

ევროპული კავშირის სამართლის ცნობარი არის ევროპული სამართლებრივი სისტემის შესახებ ქართულ საზოგადოებაში არსებული შეხედულებებისა და ცოდნის შევსების მცდელობა. მისი ამოცანაა აამაღლოს ცნობიერება და მისცეს პირველადი, ზოგადი ცოდნა მკითხველს ევროპული კავშირის სამართლის ბუნების შესახებ, რაც საქართველოს ევროპულ ოჯახში ინტეგრაციას თითოეული მოქალაქისათვის მეტად გააზრებულსა და გათვითცნობიერებულს გახდის. ევროპული კავშირის სამართლის ცნობარის მიზანია ქართულ ენაში დაამკვიდროს ევროპულ სამართალთან დაკავშირებული ტერმინების შინაარსობრივად და ლექსიკურად გამართული გაგება.

ცნობარი განკუთვნილია ამ საკითხით დაინტერესებული საზოგადოების ფართო წრისათვის. იგი განსაკუთრებით საინტერესოა იურისტებისათვის, პოლიტოლოგებისთვის, ჟურნალისტებისათვის, სოციოლოგებისა და სხვა პროფესიული წრეების წარმომადგენლებისათვის.

ანა ფირცხალაშვილი

*გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
საჯარო მმართველობისა და პოლიტიკის სკოლის დეკანი,
სამართლის სკოლის ასოცირებული პროფესორი,
სამართლის დოქტორი*

ამსტერდამის ხელშეკრულება

ამსტერდამის ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1997 წლის 2 ოქტომბერს და ძალაში შევიდა 1999 წლის პირველ მაისს. ხელშეკრულებას თან ერთვოდა 13 პროტოკოლი, ამსტერდამის 1997 წლის სამიტზე მიღებული 51 დეკლარაცია და კავშირის წევრ სახელმწიფოთა 8 ცალმხრივი დეკლარაცია.

ამსტერდამის ხელშეკრულებით ევროპული კავშირისა და ევროპული გაერთიანების მიზნებისა და ამოცანების გაფართოება განხორციელდა. ხელშეკრულებით კიდევ უფრო განვითარდა კავშირის მოქალაქეობის კონცეფცია, ევროპულ პარლამენტს საკანონმდებლო პროცესში მიენიჭა დამატებითი კომპეტენციები, დაინერგა ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის პრინციპი“, ინკორპორირებულ იქნა ერთი მხრივ, ევროპული სოციალური ქარტია ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებაში, მეორე მხრივ, ე.წ. „შენგენის სამართალი“ ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულებაში და ა.შ.

ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება

ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა რომში 1957 წლის 25 მარტს და ძალაში შევიდა 1958 წლის პირველ იანვარს. აქტუალური მდგომარეობით, იგი შედგება 177 მუხლისა და 5 დანართისაგან. ხელშეკრულება მიზნად ისახავდა ატომური ინდუსტრიების დროულ დაფუძნებასა და გაფართოებისთვის აუცილებელი პირობების შექმნას. ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების თავდაპირველ ძირითად ორგანოებს წარმოადგენდა ასამბლეა, საბჭო, კომისია და მართლმსაჯულების სასამართლო.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების ევროპულ კავშირში ინტეგრაცია არ განხორციელდა, იგი ცალკე სუბიექტად აგრძელებს არსებობას.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო კავშირის დამოუკიდებელი, აუდიტის განმახორციელებელი ორგანოა. სასამართლოს კომპეტენციაა კავშირის შემოსავლისა და გასავლის კანონიერებისა და მიზნობრიობის, ბიუჯეტის ეკონომიურად ხარჯვის შემოწმება, რომელსაც იგი ევროპული კავშირის ორგანოებისა და წევრი სახელმწიფოების ხელისუფლებისგან დამოუკიდებლად ახორციელებს. საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებისას, აუდიტორთა ევროპული სასამართლო დეტალურად ამოწმებს ევროპული კავშირის იმ ადმინისტრაციული სტრუქტურების მიერ გაწეული დანახარჯებისა და მიღებული მატერიალური სარგებლის კანონიერებასა და მიზნობრიობას, რომლებიც კავშირის ფინანსური კაპიტალის მიმოქცევას ხელმძღვანელობენ. სასამართლო აგრეთვე აუდიტს უტარებს სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ კავშირის ფულადი სახსრების განკარგვას ან ბენეფიციარების მიერ მათ მიღებას, როგორც კავშირის წევრ სახელმწიფოებში, ასევე მესამე ქვეყნებში.

აუდიტორთა სასამართლოს დასკვნები აისახება ყოველწლიურ ან/და სპეციალურ ანგარიშებში, რომლებიც იბეჭდება ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში. ანგარიშები შეიცავს ერთი მხრივ, აუდიტის შედეგად აღმოჩენილ უზუსტობებს, შეცდომებსა და შეუსაბამობებს და მეორე მხრივ, მათი აღმოფხვრისა და გაუმჯობესების შესახებ რეკომენდაციებს.

ევროპული კავშირის ფონდების შემოწმების გარდა, სასამართლო კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს მხარს უჭერს ბიუჯეტის ხარჯვაზე კონტროლის განხორციელებაში. ამ მიზნით, აუდიტორთა ევროპული სასამართლო ამზადებს და პარლამენტსა და საბჭოს წარუდგენს კავშირის ბიუჯეტის განხორციელების შესახებ წლიურ ანგარიშს.

ევროპული კავშირის ორგანოები ხშირად მიმართავენ აუდიტორთა ევროპულ სასამართლოს, რათა წარმოადგინოს მოსაზრებები იმ მოსალოდნელ ფინანსურ შედეგებზე, რაც შეიძლება განაპირობოს ახალი სამართლებრივი აქტების მიღებამ ან უკვე არსებულში ცვლილების შეტანამ. გარდა ამისა, სასამართლოს

უფლება აქვს საკუთარი ინიციატივით სხვადასხვა საკითხებთან დაკავშირებით გამოაქვეყნოს ე.წ. „პოზიციის ქალაქები“.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლო შეიქმნა 1977 წელს, იგი ფუნქციონირებს როგორც კოლეგიური ორგანო. სასამართლო შედგება 28 წევრისგან ანუ მასში თითოეული წევრი სახელმწიფო წარმოდგენილია ერთი მოქალაქით. სასამართლოს წევრებს ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის შემდეგ 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით ნიშნავს საბჭო. კანდიდატების შერჩევისას სახელმწიფომ მხედველობაში უნდა მიიღოს კანდიდატის კომპეტენცია და დამოუკიდებლობის ხარისხი. სასამართლოს წევრები საკუთარი რიგებიდან 3 წლის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლოს საქმიანობის ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით, იგი სარგებლობს სრული დამოუკიდებლობით და ინსტრუქციებს არ იღებს კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ორგანოებისგან. სასამართლო უფლებამოსილია:

- აირჩიოს აუდიტის თემა;
- განსაზღვროს აუდიტის განხორციელების მასშტაბი და მეთოდი;
- გადანყვიტოს აუდიტის შედეგად მიღებული დასკვნის წარდგენის ვადა.

აუდიტორთა ევროპული სასამართლოს ფუნქციები და კომპეტენციები მხოლოდ აუდიტის განხორციელებითა და დასკვნების მომზადება/წარდგენით ამოიწურება. მას არ გააჩნია მართლმსაჯულების განხორციელების უფლება. აღმოჩენილ დარღვევებზე, თაღლითურ სქემებზე რეაგირების მიზნით, სასამართლო მიმართავს და შესაბამის დასკვნას წარუდგენს თაღლითობასთან ბრძოლის ევროპულ სამსახურს.

ახალი სუბიექტის განეწიანება ევროპულ კავშირში

ევროპულ კავშირში ახალი სუბიექტის განეწიანებასთან დაკავშირებული საკითხები ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 49-ე მუხლით რეგულირდება. გარდა განეწიანების კრიტერიუმებისა (ე.წ. „კოპენჰაგენის კრიტერიუმები“), სახელმწიფომ უნდა დააკმაყოფილოს ორი წინაპირობა:

• გეოგრაფიული თვალსაზრისით, იგი უნდა იყოს ევროპული სახელმწიფო;

• აღიარებდეს, იცავდეს წევრი სახელმწიფოების საერთო ღირებულებებს (ადამიანის ღირსება, თავისუფლება, დემოკრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების (მათ შორის უმცირესობების) პატივისცემა).

კავშირში განევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფომ განცხადებით უნდა მიმართოს ევროპული კავშირის საბჭოს, ევროპულ პარლამენტსა და ეროვნულ პარლამენტებს, სადაც გამოთქმული იქნება კავშირში განევრიანების სურვილი. ევროპული კავშირის საბჭო, ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე, კავშირში ამ სახელმწიფოს განევრიანების თაობაზე პროცესის დაწყების შესახებ გადანყეტილებას იღებს ერთხმად.

ევროპული კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანასთან, განევრიანების თარიღთან, პირობებთან და გარდამავალ პერიოდთან დაკავშირებით, კანდიდატ სახელმწიფოსა და ევროპულ კავშირს შორის იდება საერთაშორისო შეთანხმება, რომელიც ექვემდებარება მხარეების მიერ რატიფიკაციას საკუთარი კონსტიტუციური მოთხოვნებისა და პროცედურების შესაბამისად.

პრაქტიკაში, კავშირში განევრიანება არ ხორციელდება ავტომატურ რეჟიმში და არ წარმოადგენს სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭების თანმდევ მოვლენას. უშეტესნილად, განევრიანების პერიოდის ხანგრძლივობა დამოკიდებულია უშუალოდ კანდიდატი სახელმწიფოს ეკონომიკურ, პოლიტიკურ მდგომარეობაზე, სამართლებრივი სისტემის ხარისხზე. კანდიდატ სახელმწიფოს აუცილებლად ესაჭიროება გარკვეული პერიოდი სახელმწიფო ინსტიტუტების ადაპტაციისთვის, კავშირის სტანდარტების გაზიარებისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნისათვის.

ბიუჯეტი

ევროპული კავშირის სამართლებრივი სისტემა კავშირის ბიუჯეტთან დაკავშირებით შეიცავს ფუნდამენტურ პრინციპებს, მათ შორის უმთავრესია:

- ერთიანობის პრინციპი — ნებისმიერი შემოსავალი და ხარჯი აისახება ერთ, კოდიფიცირებულ დოკუმენტში;
- ყოველწლიურობის პრინციპი — კავშირის ბიუჯეტის განსაზღვრა და დამტკიცება ყოველწლიურად ხორციელდება;
- ნონასწორობის დაცვის პრინციპი — ხარჯის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს შემოსავლების ოდენობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპული პარლამენტი და ევროპული კავშირის საბჭო თანაბრად მონაწილეობენ კავშირის ბიუჯეტის მიღების პროცესში. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 310—ე მუხლის თანახმად, კავშირის ბიუჯეტის მიღების პროცედურა შემდეგ ეტაპებს მოიცავს:

- ევროპული კომისია შემუშავებს მომავალი წლის ბიუჯეტის შესახებ პროექტს და განსახილველად წარუდგენს ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს არა უმეტეს ყოველი კალენდარული წლის პირველი სექტემბრისა;

- ევროპული კავშირის საბჭო არა უმეტეს პირველი ოქტომბრისა ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს ბიუჯეტის შესახებ პროექტის თავდაპირველ ან ცვლილება შეტანილ ვარიანტს;

- ევროპულ პარლამენტს ენიჭება 42 დღიანი ვადა, რათა დაეთანხმოს ან უარყოს კავშირის საბჭოს მიერ გადაგზავნილი პროექტი. ევროპული პარლამენტის უმოქმედობის შემთხვევაში ბიუჯეტის პროექტი დამტკიცებულად ჩაითვლება იმ სახით, როგორც საბჭოს მიერ იქნა წარდგენილი. თუ პარლამენტი დაეთანხმება კავშირის საბჭოს მიერ გადაგზავნილ პროექტს, იგი მიღებულად ჩაითვლება. იმ შემთხვევაში, თუკი ევროპული პარლამენტი ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ცვლილებას შეიტანს ბიუჯეტის შესახებ პროექტში, იგი ცვლილება შეტანილ ვარიანტს საბჭოსა და

კომისიას გადაუგზავნის. საბჭო 10 დღიან ვადაში ეთანხმება ან უარყოფს ევროპული პარლამენტის მიერ წარმოდგენილ ცვლილებას. უარყოფის შემთხვევაში, ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი და ევროპული კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე დაუყოვნებლივ შექმნიან მორიგების კომიტეტს;

• მორიგების კომიტეტში კავშირის საბჭოს წევრები ან მათი წარმომადგენლები და ევროპული პარლამენტის წევრები თანაბარი რაოდენობით არიან წარმოდგენილნი. კომიტეტს ენიჭება 21 დღიანი ვადა შეთანხმებული, საერთო რედაქციის მისაღებად. თუ კომიტეტი ვერ შეთანხმდება საერთო ტექსტზე, ევროპულმა კომისიამ ბიუჯეტის შესახებ ახალი პროექტი უნდა წარმოადგინოს. მორიგების კომიტეტის ფორმატში შეთანხმების მიღწევის შემთხვევაში, საბჭოსა და პარლამენტს გააჩნიათ 14 დღე, რათა მიიღონ ან უარყონ პროექტი. თუ ევროპული პარლამენტი მორიგების კომიტეტის მიერ წარმოდგენილ პროექტს დაამტკიცებს, ბიუჯეტი მიღებულად ჩაითვლება, მიუხედავად იმისა, საბჭო დაეთანხმება თუ არა ტექსტს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, კომისია ხელახლა წარადგენს ბიუჯეტის შესახებ პროექტს.

ბიუჯეტის მიღების პროცესის სტაბილიზაციის მიზნით, ევროპული პარლამენტი, ევროპული კავშირის საბჭო და ევროპული კომისია დებენ „მრავალწლიან ინტერინსტიტუციურ შეთანხმებას ბიუჯეტის მიღების თაობაზე“, რომელიც წინმსწრებად განსაზღვრავს, აყალიბებს საბიუჯეტო ხარჯების განაწილების სამოქმედო გეგმასა და ზღვრულ დონეს. ამ ტიპის შეთანხმებები საბჭოს მიერ ერთხმად მიიღება მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი განაცხადებს თანხმობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებამდე მრავალწლიანი ინტერინსტიტუციური შეთანხმების დადება მხოლოდ გავრცელებულ პრაქტიკას წარმოადგენდა, ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შემდეგ, მისი პირველადი სამართლის რანგში აყვანა განხორციელდა.

გადანყვეტილება

გადანყვეტილება კავშირის მეორადი სამართლის აქტია, რომლის ადრესატი შეიძლება იყოს ყველა წევრი სახელმწიფო, წევრ სახელმწიფოთა ჯგუფი, პირთა განუსაზღვრელი ან განსაზღვრული წრე. გადანყვეტილება შესაძლებელია იყოს, როგორც საკანონმდებლო (თუ იგი მიღებულია საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში) აგრეთვე არასაკანონმდებლო აქტი. გადანყვეტილება მასში განსაზღვრული ადრესატებისათვის წარმოადგენს მავალდებულებელი ხასიათის უშუალოდ მოქმედ და გამოყენებად აქტს. იგი შესასრულებლად სავალდებულოა.

გადანყვეტილების მიღება მონეტარული პოლიტიკის სფეროში .

ევროპულ კავშირს იმ წევრი სახელმწიფოების მონეტარული პოლიტიკის სფეროში, რომელთა სახელმწიფო ვალუტა ევროა, გადანყვეტილებების მიღების ექსკლუზიური კომპეტენცია გააჩნია. ამ სფეროში გადანყვეტილებების მიღების პროცედურები განსხვავდება, გამომდინარე იქიდან, რომ იგი დამოკიდებულია განსახილველი საკითხების შინაარსზე, მაგალითად:

- წევრ სახელმწიფოებს ევროს მონეტების გამოშვების უფლებამოსილება გააჩნიათ მხოლოდ ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან კონსულტაციის შემდეგ;

- „ვალუტის გაცვლითი კურსის პოლიტიკის თაობაზე“ გაიდლაინების ფორმულირების შესახებ გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის ან კომისიის რეკომენდაციის (ამ შემთხვევაში კომისიის კონსულტაცია ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან სავალდებულოა) საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;

- ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტით გათვალისწინებული საიმპლემენტაციო ღონისძიებების განხორციელების თაობაზე გადანყვეტილებას ევროპული ცენტრალური

ბანკის რეკომენდაციისა და ევროპულ პარლამენტთან და კომისიასთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;

- ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტში ზოგიერთი ცვლილების განხორციელების თაობაზე გადანყევტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის რეკომენდაციის, ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო;

- მესამე ქვეყნის ვალუტასთან მიმართებაში ევროს გაცვლითი კურსის დადგენის შესახებ გადანყევტილებას ევროპული ცენტრალური ბანკის რეკომენდაციისა და ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ერთხმად იღებს საბჭო.

გაერთიანების მონაპოვარი

ევროპული კავშირის სამართლებრივ სისტემაში არსებობს ე.წ. „გაერთიანების მონაპოვრის“ ცნება, რომელიც ნევრ სახელმწიფოებსა და კავშირის ორგანოებს კავშირის დაფუძნებიდან დღემდე მიღწეული შედეგებისადმი ერთგულებას ავალდებულებს. გაერთიანების მონაპოვრის შინაარსი ინტეგრაციის განვითარებასთან ერთად იცვლებოდა, აქტუალური მდგომარეობით იგი მოიცავს:

- კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების პრინციპებსა და პოლიტიკურ მიზნებს;

- კავშირის მიერ მიღებულ რეზოლუციებსა და დეკლარაციებს;
- კავშირის საერთაშორისო შეთანხმებებს;
- საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში განხორციელებულ მოქმედებებს;

- მართლმსაჯულებასთან და შიდა საქმეებთან დაკავშირებულ ღონისძიებებს;

- დამფუძნებელი ხელშეკრულებების საფუძველზე მიღებულ საკანონმდებლო აქტებს;

- ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს აქტებს;

- ევროპული კავშირის მოქმედების სფეროსთან დაკავშირებულ ნევრ სახელმწიფოთა საერთაშორისო შეთანხმებებს.

კავშირში განვერიანების კანდიდატი სახელმწიფო ვალდებუ-
ლია განახორციელოს „გაერთიანების მონაპოვრის“ ეროვნულ სა-
მართლებრივ სისტემაში ტრანსპოზიცია და იმპლემენტაცია, სხვა
შემთხვევაში, იგი ვერ მოიპოვებს კავშირის წევრი სახელმწიფოს
სტატუსს.

გალილეო

ევროპული სატელიტური ნავიგაციის სისტემას გალილეო
ენოდება. გალილეოს პროგრამას ევროპული კოსმოსური სააგენ-
ტო ახორციელებს. იგი 2013 წლიდან ამოქმედდა. გალილეოს მი-
ზანია ევროპაში ტრანსპორტირების უსაფრთხოების, ეფექტიანო-
ბის, უწყვეტობის უზრუნველყოფა, კავშირის შემოსავლების ზრდა
(დაახლოებით 90 მილიარდი ევროთი). გალილეომ ევროპაში ჩა-
ანაცვლა ამერიკული GPS-ისა და რუსული გლონასს სისტემები. გა-
ლილეოს პროგრამის ფარგლებში 2006-2013 წლებში დედამიწის
ორბიტაზე განთავსდა 30 სატელიტი.

განათლების ევროპული პოლიტიკა

ევროპული კავშირი ხელს უწყობს წევრ სახელმწიფოებში გა-
ნათლების ხარისხის განვითარებას. კავშირი უფლებამოსილია მხა-
რი დაუჭიროს, შეავსოს ამ სფეროში წევრ სახელმწიფოთა მო-
ქმედებები, თუმცა, მან პატივი უნდა სცეს ერთი მხრივ, მათ მიდგო-
მას საგანმანათლებლო სისტემის ორგანიზაციებთან, სწავლის მე-
თოდების შემუშავებასთან, სასწავლო პროგრამების შედგენასთან
მიმართებაში და მეორე მხრივ, წევრ სახელმწიფოთა კულტურულ
და ლინგვისტურ მრავალფეროვნებას.

კავშირის მოქმედებები ამ მიმართულებით მიზნად ისახავს:

- განათლების სფეროში ევროპული განზომილების განვი-
თარებას;
- სტუდენტებისა და აკადემიური პერსონალის მობილობის
ხელშეწყობას;
- საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორის თანამშრომ-
ლობის ხელშეწყობას;
- წევრ სახელმწიფოებს შორის განათლების სფეროსთან დაკავ-
შირებული ინფორმაციისა და გამოცდილების გაცვლის ხელშეწყობას;

• დისტანციური განათლების განვითარებას და ა.შ.

ევროპული კავშირის ინსტიტუტებსა და წევრ სახელმწიფოებს შორის განათლების სფეროში თანამშრომლობა „განათლებისა და ტრენინგის სფეროში ევროპული კოოპერაციის სტრატეგიულ ჩარჩოს“ ეფუძნება. მნიშვნელოვანია, რომ კავშირი ახორციელებს უწყვეტი საგანმანათლებლო პროგრამების მხარდაჭერას, რომელიც იყოფა 4 ქვეპროგრამად:

- სკოლამდელი და ზოგადი განათლება (ე.წ. „კომენიუსი“);
- უმაღლესი განათლება (ე.წ. „ერასმუსი“);
- პროფესიული კვალიფიკაციის ამაღლება და ტრენინგი;
- ზრდასრულთა განათლება.

განაპირა რეგიონები

საზღვრისგალმა ქვეყნებისა და ტერიტორიებისგან განსხვავებით, რომელთაც ევროპული კავშირის ასოცირებული წევრების სტატუსი გააჩნიათ, განაპირა რეგიონები ევროპული კავშირის განუყოფელი, ინტეგრირებული ნაწილია. რეგიონებს ეკისრებათ კავშირის დონეზე მიღებული სამართლებრივი აქტებისა და პოლიტიკური გადაწყვეტილებების აღსრულების ვალდებულება.

კავშირში აქტუალური მდგომარეობით არსებობს 7 განაპირა რეგიონი: გუატემალა, ფრანგული გვინეა, მარტინიკე, რეიუნიონი, კანარის კუნძულები, აზორესი და მადეირა.

განვითარების ევროპული ფონდი

განვითარების ევროპული ფონდი 1957 წელს რომის ხელშეკრულებით დაფუძნდა. ფონდი წარმოადგენს კავშირის ძირითად ინსტრუმენტს აფრიკის, კარიბის ზღვისა და წყნარი ოკეანის აუზის ქვეყნების (79 ქვეყანა) და საზღვრისგალმა არსებული ქვეყნებისა და ტერიტორიების (ქვეყნები და ტერიტორიები, რომელთაც ევროპული კავშირის ოთხ წევრ სახელმწიფოსთან განსაკუთრებული კავშირი გააჩნიათ) დაფინანსების თვალსაზრისით.

განვითარების ევროპული ფონდით ფინანსდება პროგრამები და პროექტები, რომლებიც მიზნად ისახავენ ამ ქვეყნებისა და ტერიტორიების კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას.

განვითარების ევროპულ ფონდში ფინანსები კავშირის წევრი სახელმწიფოების ბიუჯეტიდან აკუმულირდება. 2008 წლის 1 იანვრიდან საზღვრისგალმა ქვეყნებსა და ტერიტორიებს ფინანსური დახმარება ევროპული კავშირის ბიუჯეტიდანაც გადაეცემათ (მათი განსაკუთრებული სტატუსიდან გამომდინარე).

განმავითარებელი პოლიტიკა

განმავითარებელი პოლიტიკის შემუშავების პროცესი მე-20 საუკუნის 50-იან წლებში დაიწყო. მიუხედავად ამისა, ამ სფეროს კავშირის პირველადი სამართლით დარეგულირება მხოლოდ ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულებით განხორციელდა. მის პირველ ბენეფიციარებს კავშირის წევრი სახელმწიფოების საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები წარმოადგენდნენ. კავშირის გაფართოების პარალელურად, განმავითარებელი პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობა აფრიკის, კარიბის ზღვისა და წყნარი ოკეანის აუზების ქვეყნებზეც გავრცელდა, რომელთაც განსაკუთრებით მჭიდრო, ისტორიული ურთიერთობები აქვთ კავშირის ზოგიერთ წევრ სახელმწიფოსთან. კოტონოუს შეთანხმებით მათ შორის პარტნიორობა თვისებრივად ახალ ეტაპზე გადავიდა, რომელიც დიდწილად ღომეს კონვენციებს ეფუძნებოდა.

კავშირის განმავითარებელი პოლიტიკის მთავარი ამოცანა პარტნიორ ქვეყნებში სიღარიბის აღმოფხვრაა. იგი ბილატერალური და რეგიონული შეთანხმებების პარალელურად, ცალკეული პროგრამებითა და პროექტებით (მაგ.: ჯანდაცვისა და განათლების სფეროებში) იმპლემენტირდება. განმავითარებელი პოლიტიკის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესი თავისთავად განაპირობებს კავშირის თანამშრომლობას საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. ამ მხრივ, უნდა აღინიშნოს ევროპული კავშირის ჩართულობა „მაღალი საფინანსო დავალიანებებისა და ღარიბი ქვეყნების დახმარების შესახებ“ ინიციატივების იმპლემენტაციაში.

დღესდღეობით, განვითარებადი ქვეყნების ძირითადი პარტნიორი ვაჭრობის სფეროში ევროპული კავშირია. აგრეთვე, კავშირია მათთვის განმავითარებელი დახმარებების მთავარი მიმწოდებელი. ევროპული კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ერთობ-

ლივი წილი განმავითარებელი დახმარებების გაცემაში მსოფლიოში არსებული ასეთი დახმარებების დაახლოებით 55%-ია.

გარემოს დაცვის პოლიტიკა

გარემოს დაცვის პოლიტიკის სფერო ევროპული კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების ერთობლივ კომპეტენციათა რიცხვს მიეკუთვნება. ევროპული კავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკა მიზნად ისახავს:

- გარემოს ხარისხის შენარჩუნებას, დაცვასა და გაუმჯობესებას;

- ადამიანთა ჯანმრთელობის დაცვას;

- ბუნებრივი რესურსების გონივრულ და რაციონალურ გამოყენებას;

- რეგიონული და მსოფლიო გარემოსდაცვითი პრობლემების აღმოფხვრისკენ მიმართული ღონისძიებების ხელშეწყობას.

გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შემუშავებისას კავშირმა მხედველობაში უნდა მიიღოს:

- მეცნიერულ-ტექნიკური ხასიათის ხელმისაწვდომი ინფორმაცია;

- კავშირის სხვადასხვა რეგიონების გარემოს მდგომარეობა;

- მოქმედების ან უმოქმედობის შედეგად მოსალოდნელი სარგებელი და ხარჯები;

- კავშირის რეგიონების დაბალანსებულად განვითარების პრინციპი.

ევროპული კავშირის კომპეტენციების ფარგლებში, კავშირი და წევრი სახელმწიფოები უფლებამოსილნი არიან გარემოსდაცვით საკითხებზე მესამე ქვეყნებთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ითანამშრომლონ. ამგვარი მოქმედებების განხორციელებისას ზიანი არ უნდა მიაღგეს წევრი სახელმწიფოს კომპეტენციას გარემოს დაცვის მიმართულებით საერთაშორისო ორგანიზაციებთან აწარმოოს მოლაპარაკებები და დადოს საერთაშორისო შეთანხმებები.

ევროპული კავშირის გარემოსდაცვითი პოლიტიკა ძირითადად პრევენციულ მოქმედებებს ეფუძნება. იგი აღიარებს და ან-

ვითარებს საერთაშორისო ეკოლოგიური სამართლის პრინციპს - „დამაბინძურებელი იხდის“.

გარემოსდაცვითი პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტის და საბჭოს მიერ ევროპული კომისიის წინადადებით და ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან კონსულტაციის შემდეგ მიიღება. თუმცა, გარკვეულ შემთხვევებში გამოყენებული უნდა იქნეს სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა (მაგ.: ქალაქის დაგეგმარება).

გაძლიერებული თანამშრომლობა

ევროპული კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში რეგლამინტირებულია ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურა“, რომლის თანახმად, სულ მცირე ცხრა წევრი სახელმწიფო უფლებამოსილია ინტენსიურად ითანამშრომლოს იმ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებიც არ განეკუთვნება კავშირის ექსკლუზიურ კომპეტენციას. გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურა გამოიყენება როგორც თანამშრომლობის უკიდურესი, უკანასკნელი საშუალება იმ შემთხვევაში, როდესაც კავშირის საბჭოს ფორმატში აზრთა სხვადასხვაობის გამო კონკრეტული საკითხის მიმართ გადანყვეტილების გონიერულ პერიოდში მიღება შეუძლებელია.

გაძლიერებული თანამშრომლობის მექანიზმის გამოყენების მსურველმა სახელმწიფოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ ორი პირობა:

- თანამშრომლობა მიზნად უნდა ისახავდეს ევროპული კავშირის მიზნებისა და ამოცანების მიღწევის ხელშეწყობას;
- წევრ სახელმწიფოებს სურვილის გამოთქმის შემთხვევაში, გაძლიერებულ თანამშრომლობაში მონაწილეობა უნდა შეეძლოთ.

გაძლიერებული თანამშრომლობის ფორმატში მიღებული გადანყვეტილებები შესასრულებლად სავალდებულოა მხოლოდ მასში მონაწილე სახელმწიფოებისთვის. იგი არ არის ევროპული კავშირის სამართლის ნაწილი.

გაძლიერებული თანამშრომლობის ფარგლებში გამართულ დისკუსიებში მონაწილეობის უფლება გააჩნია კავშირის ნებისმიერ წევრ სახელმწიფოს, თუმცა ხმის მიცემის უფლებამოსილება ენიჭებათ მხოლოდ იმ წევრ სახელმწიფოებს, რომლებიც გაძლიერებული თანამშრომლობის პროცედურაში მონაწილეობენ.

გაძლიერებული თანამშრომლობის განსახორციელებლად წევრმა სახელმწიფოებმა აუცილებლად უნდა დაიცვან კავშირის პირველადი სამართლით დადგენილი წესები და პროცედურები, რომლებიც გაძლიერებული თანამშრომლობის ფარგლებში მისალწვევი მიზნიდან გამომდინარე სხვადასხვაგვარია:

- იმ შემთხვევაში, თუ სულ მცირე ცხრა სახელმწიფოს კავშირისთვის მიკუთვნებულ კომპეტენციის სფეროში (გარდა ექსკლუზიური კომპეტენციისა და საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს) გააჩნია გაძლიერებული თანამშრომლობის სურვილი, ისინი ამის თაობაზე თხოვნით ევროპულ კომისიას მიმართავენ, სადაც დასაბუთებული, მითითებული იქნება გაძლიერებული თანამშრომლობის მასშტაბი და მიზნები. ევროპული კომისია უფლებამოსილია ამ სახელმწიფოთა მიმართვა კავშირის საბჭოს წარუდგინოს, უმოქმედობის ან უარის თქმის შემთხვევაში, იგი ვალდებულია წევრ სახელმწიფოებს გადაწყვეტილება დაუსაბუთოს. გაძლიერებული თანამშრომლობის განხორციელებაზე ნებართვას ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე გაცემს საბჭო მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი თანხმობას განაცხადებს.

- თუ წევრი სახელმწიფოები სურვილს გამოთქვამენ გაძლიერებული თანამშრომლობა განახორციელონ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში, მათ ამის შესახებ საბჭოს უნდა მიმართონ. კავშირის საბჭო მიმართვას გადაუგზავნის ერთი მხრივ, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს, რომელიც საკუთარ აზრს დააფიქსირებს გაძლიერებული თანამშრომლობით მისალწვევი მიზნის კავშირის საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროსთან შესაბამისობის თაობაზე და მეორე მხრივ, ევროპულ კომისიას, რომელიც მიიღებს გაძლიერებული თანამშრომლობით მისალწვევი მიზნის კავშირის სხვა სფეროებთან შესა-

ტყვისობის შესახებ დასკვნას. გარდა ამისა, კავშირის საბჭო მიმართავს ევროპულ პარლამენტსაც გადაუგზავნის. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გაძლიერებულ თანამშრომლობაზე ნებართვის გამცემი ორგანოა საბჭო, რომელიც გადანყვეტილებას ერთხმად იღებს.

გალრმავება

„გალრმავება“ მიუთითებს ევროპული ინტეგრაციის დინამიკაზე, იმ მიღწევებზე, რომლებიც დაფუძნებიდან დღემდე განხორციელდა. საბაჟო კავშირის, შიდა ბაზრის, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის, ევროზონის, ევროპული გაერთიანებების დაფუძნებით ინტეგრაცია მიისწრაფვის შექმნას ყველაზე უფრო მჭიდრო კავშირი ევროპულ ხალხთა შორის. კავშირში ახალი სუბიექტის განწევრიანებამდე, ინტეგრაციის „გალრმავება“ წარმოადგენს აუცილებელ ეტაპს. ამ კონცეფციის თანახმად, ევროპულმა ინტეგრაციამ უნდა განიცადოს ინსტიტუციური და სამართლებრივი ხასიათის ცვლილებები, რათა მომზადებული შეხვდეს ახალი სუბიექტის განწევრიანებით გამოწვეულ პროცესებს.

განწევრიანების სტრატეგია

ევროპულ კავშირში განწევრიანების კომპლექსურ პროცესში განწევრიანების სტრატეგია კავშირის ორგანოებისა და კანდიდატი სახელმწიფოსთვის სახელმძღვანელო ხასიათის ინსტრუმენტის როლს ასრულებს. სტრატეგია ევროპული კავშირის ორგანოებსა და კანდიდატ სახელმწიფოს სტრუქტურულიზებული დიალოგის ფორმატს სთავაზობს. მასში დეტალურად არის განსაზღვრული კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ სხვადასხვა სფეროში განსახორციელებელი მოქმედებები. სტრატეგიის შემუშავებისას მხედველობაში მიიღება თითოეული კანდიდატი სახელმწიფოს სამართლებრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური თავისებურებები, რაც გამორიცხავს კანდიდატი ქვეყნების მიმართ ერთიანი, უნიფიცირებული მიდგომის არსებობას. განწევრიანების სტრატეგიაში ძირითადად საუბარია:

• კავშირის პროგრამებში, სააგენტოებისა და კომიტეტების საქმიანობის პროცესში კანდიდატი სახელმწიფოს მონაწილეობაზე;

- ევროპულ კავშირსა და კანდიდატ სახელმწიფოს შორის პოლიტიკური დიალოგის წარმოებაზე;
- კომისიის მონიტორინგზე, რომელსაც იგი კანდიდატი სახელმწიფოს მოქმედებების შეფასების მიზნით ახორციელებს;
- კავშირის მხრიდან კანდიდატი სახელმწიფოს სხვადასხვა სფეროს მხარდაჭერაზე;
- კავშირის სამართლებრივ წესრიგთან ეროვნული კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზნით განსახორციელებელ ღონისძიებებზე;
- საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ კანდიდატი სახელმწიფოს მხარდაჭერაზე.

დაკავების ევროპული ორდერი

დაკავების ევროპული ორდერი წარმოადგენს კავშირის წევრი სახელმწიფოს მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანოს გადაწყვეტილებას, რომელიც ადრესატ სახელმწიფოს სთხოვს პირის დაკავებასა და გადაცემას. დაკავების ორდერი გამოიცემა:

- იმ შემთხვევაში, თუ პირის წინააღმდეგ მოთხოვნის წარმდგენ სახელმწიფოში სისხლისსამართლებრივი დევნა ხორციელდება;
- თავისუფლების აღკვეთის შესახებ გამოტანილი განჩინების ან თავისუფლების შეზღუდვის თაობაზე ბრძანების აღსრულების მიზნით;

დაკავების ევროპული ორდერის გამომცემი სუბიექტი:

- უნდა იყოს მართლმსაჯულების განმახორციელებელი ორგანო;

• დაკავების ევროპული ორდერის გამოცემის უფლებამოსილებას უნდა ფლობდეს ეროვნული კანონმდებლობის საფუძელზე.

დაკავების ევროპული ორდერი ეგზავნება ადრესატი სახელმწიფოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ იმ ორგანოს, რომელსაც ორდერის აღსრულების უფლებამოსილება აქვს მინიჭებული (მაგ.: ირლანდიაში ასეთი ორგანოა - იუსტიციის, თანასწორობისა და სამართლის რეფორმის დეპარტამენტი).

დაკავების ევროპული ორდერის გამოცემა დასაშვებია:

- მხოლოდ იმ დანაშაულებზე, რომლებსაც ევროპული კავშირის საბჭოს 2002 წლის 13 ივნისის ჩარჩო გადაწყვეტილება ითვალისწინებს;

• თუ ჩადენილი ქმედებისთვის მოთხოვნის წარმდგენი სახელმწიფოს კანონმდებლობა სასჯელის სახით ითვალისწინებს თავისუფლების შეზღუდვას ან აღკვეთას სულ მცირე 12 თვის ვადით ან თუკი ამ პირის მიმართ განაჩენი უკვე გამოტანილია და მას სასჯელის სახით შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა ან შეზღუდვა სულ მცირე 4 თვის ვადით.

დასაქმების ევროპული პოლიტიკა

ევროპული კავშირი მიზნად ისახავს კავშირის მოქალაქეების სრულ დასაქმებასა და სოციალური პროგრესის მიღწევას. იგი ამ მიმართულებით მხარს უჭერს და საჭიროების შემთხვევაში ავსებს წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებებს. ამასთან, კავშირი პატივს სცემს მათ კომპეტენციას დასაქმების სფეროში. კავშირის კომპეტენციებს მიკუთვნებულ სფეროებში პოლიტიკის დაგეგმვისა და იმპლემენტაციის პროცესში, კავშირის ორგანოებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ დასაქმების ევროპული პოლიტიკის მიზნები.

ევროპული საბჭო ყოველწლიურად განიხილავს კავშირში დასაქმების დონის მდგომარეობას და იღებს დასკვნას, რომელიც ეფუძნება კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ ერთობლივად წარდგენილ საერთო წლიურ ანგარიშს. ევროპული საბჭოს დასკვნის შესაბამისად, საბჭო ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე და ევროპულ პარლამენტთან, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან, რეგიონების კომიტეტთან და დასაქმების კომიტეტთან კონსულტაციების შემდეგ, შეიმუშავებს დასაქმების ევროპული პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომელიც წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს დასაქმების ეროვნული პოლიტიკის განსაზღვრისას და იმპლემენტაციისას. დასაქმების ევროპული პოლიტიკის სახელმძღვანელო პრინციპები უნდა შეესაბამებოდეს ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინებს. წევრი სახელმწიფო საბჭოსა და კომისიას წარუდგენს ყოველწლიურ ანგარიშს, რომელშიც გადმოცემულია დასაქმების ევროპული პოლიტიკის გაიდლაინების იმპლემენტაციის შედეგები.

ევროპული კავშირი დასაქმების ევროპული სტრატეგიის ფარგლებში წევრ სახელმწიფოს მხარს უჭერს დასაქმების ეროვნული პოლიტიკის ეფექტიანად განხორციელებაში. ამ მიზნით, იგი იყენებს:

- ევროპულ სოციალურ ფონდს;
- ორმხრივ სასწავლო პროგრამას.

დასაქმების სფეროში კავშირის დონეზე საქმიანობას ახორციელებს:

- დასაქმების ევროპული ობსერვატორია - ხელს უწყობს დასაქმების ევროპული სტრატეგიის განვითარებას, ამუშავებს დასაქმების მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციას;

- სამსახურის მობილურობის ევროპული პორტალი - შეიცავს ევროპულ შრომით ბაზარზე არსებული ვაკანსიების თაობაზე ინფორმაციას და ა.შ.

დასაქმების ევროპული სტრატეგია

დასაქმების ევროპულ სტრატეგიას საფუძველი 1997 წელს ევროპული საბჭოს ლუქსემბურგის სამიტზე ჩაეყარა.

დასაქმების ევროპული სტრატეგია ყოველწლიური პროგრამაა. იგი ერთი მხრივ, შეიცავს დასაქმების ეროვნული პროგრამების შედგენის, განხორციელების სახელმძღვანელო პრინციპებს და მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს ამ მიმართულებით წევრ სახელმწიფოთა მჭიდრო კოორდინაციას. მისი უმთავრესი მიზანია ევროპული კავშირის ფარგლებში უმუშევრობის აღმოფხვრა. სტრატეგია ეფუძნება 3 კომპონენტს:

- დასაქმების გაიძლიანები - საერთო პრიორიტეტები წევრი სახელმწიფოების დასაქმების პოლიტიკისთვის (შეიმუშავებს ევროპული კომისია);

- საერთო ანგარიში დასაქმების მდგომარეობის შესახებ;

- რეკომენდაციები - კავშირის საბჭოს მიერ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღება (ძირითადად კონკრეტული წევრი სახელმწიფოს მიმართ).

დასაქმების კომიტეტი

ევროპული კავშირის საბჭო ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციის საფუძველზე აფუძნებს დასაქმების კომიტეტს, რომელსაც სათათბირო ორგანოს სტატუსი გააჩნია. კომიტეტი შედგება წევრი სახელმწიფოებისა და ევროპული კომისიის წარმომადგენლებისგან (თითოეული სუბიექტიდან წარმოდგენილია ორი წევრი). დასაქმების კომიტეტი:

- ევროპული კავშირის საბჭოს ან ევროპული კომისიის ან საკუთარი ინიციატივით ამზადებს დასკვნებს;

• მხარს უჭერს კავშირის საბჭოს დასაქმების ევროპული სტრატეგიისა და მისი ინსტრუმენტების (დასაქმების ევროპული პოლიტიკის გაიდლაინები, რეკომენდაციები დასაქმების ეროვნული პოლიტიკის იმპლემენტაციის თაობაზე და სხვა) შემუშავებაში.

დაფუძნების თავისუფლება

დაფუძნების თავისუფლება გულისხმობს ევროპული კავშირის თვითდასაქმებული მოქალაქისა და კავშირის წევრ სახელმწიფოში დაფუძნებული კერძო სამართლის იურიდიული პირის უფლებას სხვა წევრ სახელმწიფოში განახორციელონ დამოუკიდებელი, განგრძობადი, გრძელვადიანი ეკონომიკური საქმიანობა.

დეკლარაცია

ევროპული კავშირის სამართლებრივ წესრიგში არსებობს ორი სახის დეკლარაცია:

• დეკლარაცია, რომელიც დაკავშირებულია კავშირის განვითარების სტრატეგიებთან, მაგალითად: ევროპული კავშირის დეკლარაცია, ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების შესახებ დეკლარაცია, დემოკრატიულობის შესახებ დეკლარაცია და ა.შ. ამ ტიპის დეკლარაცია მიზნად ისახავს ფართო აუდიენციას ან ადრესატთა განსაზღვრულ ჯგუფს გააცნოს ევროპული კავშირის სტრატეგიები, სამოქმედო გეგმები;

• ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისათვის, მეორე ტიპს მიეკუთვნება დეკლარაცია, რომელიც მიიღება და გამოიცემა კავშირის საბჭოს გადაწყვეტილებასთან ერთად. მასში გადმოცემულია საბჭოს ყველა ან ინდივიდუალურად რომელიმე წევრის ხედვა, მოსაზრება მიღებული გადაწყვეტილების ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებით.

დელეგირებული აქტები

დელეგირებული აქტი არასაკანონმდებლო აქტია, რომელსაც საკანონმდებლო აქტში შეაქვს ცვლილება ან დამატება. იგი ევროპული კომისიის მიერ მიიღება. აქტი, რომელშიც ცვლილება ან დამატება შეაქვს დელეგირებულ აქტს, აუცილებლად უნდა ანიჭებდეს

კომისიას ამგვარი ქმედების განხორციელების უფლებამოსილებას. ევროპული კომისიისათვის დელეგირებული უფლებამოსილების გაუქმება ნებისმიერ დროს შეუძლიათ ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს. ამასთანავე, დელეგირებული აქტი ძალაში შედის იმ შემთხვევაში, თუ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების ან დამატების შეტანის პერიოდში საბჭო ან ევროპული პარლამენტი არ გამოთქვამს პრეტენზიას.

დემოკრატიის დეფიციტი

„დემოკრატიის დეფიციტი“ წარმოადგენს კონცეფციას, რომლის თანახმად, ევროპული კავშირი განიცდის დემოკრატიული ინსტიტუტების, მექანიზმებისა და პროცესების ნაკლებობას. ამ თეორიის მხარდამჭერთა აზრით, კავშირის ფუნქციონირების კომპლექსურობიდან გამომდინარე, იგი თითქმის მიუწვდომელია მოქალაქეებისთვის.

ევროპული ინტეგრაციის თითოეულ ეტაპზე არსებობდა საკმაოდ მწვავე კითხვები კავშირის დემოკრატიულობასთან, ლეგიტიმურობასთან დაკავშირებით. მაასტრიხტის, ამსტერდამის, ნიცას ხელშეკრულებებით საკანონმდებლო და საბიუჯეტო სფეროში ეტაპობრივად ხორციელდებოდა ევროპული პარლამენტის უფლებამოსილებების ზრდა, ევროპული პარლამენტის მიერ კომისიის საქმიანობაზე კონტროლის გაძლიერება, თანაგადანწყვეტილების პროცესში პარლამენტის როლისა და ფუნქციების გაფართოება.

ლისაბონის ხელშეკრულება კიდევ უფრო წარმატებულია ამ თვალსაზრისით. იგი ერთი მხრივ, აფართოებს პარლამენტის საბიუჯეტო და საკანონმდებლო ძალაუფლებას, აძლიერებს კომისიის საქმიანობაზე კონტროლის მექანიზმს (კომისია ანგარიშვალდებულია ევროპული პარლამენტის წინაშე; ევროპული პარლამენტი მონაწილეობს კომისიის დამტკიცების პროცესში) და მეორე მხრივ, ე.წ. „მოქალაქეთა ინიციატივის უფლების“ დანერგვით ზრდის კავშირის მოქალაქეთა მონაწილეობის ხარისხს ევროპული კავშირის საქმიანობაში. მესამე მხრივ, ლისაბონის ხელშეკრულება აღიარებს ევროპულ ინსტიტუტებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის დიალოგის წარმოების განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. კავშირის

ორგანოთა საჯაროდ ფუნქციონირების უზრუნველყოფის მიზნით, ლისაბონის ხელშეკრულება ითვალისწინებს ევროპული კავშირის საბჭოს სხდომების საჯაროდ ჩატარებას.

დირექტივა

დირექტივა საკანონმდებლო აქტია, რომლის ადრესატს წარმოადგენს წევრი სახელმწიფოები ან წევრ სახელმწიფოთა ჯგუფი. იგი სავალდებულოა მასში განსაზღვრული მიზნის მიღწევასთან მიმართებაში. რეგულაციისგან განსხვავებით, დირექტივა საჭიროებს იმპლემენტაციას, ანუ ეროვნული საკანონმდებლო აქტით მასში არსებული რეგულირების შიდასახელმწიფოებრივ მართლწესრიგში გადატანას. დირექტივით განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად ფორმისა და საშუალებების არჩევა სახელმწიფოთა პრეროგატივაა. შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი აქტი, რომლითაც ხორციელდება განსაზღვრული მიზნის მიღწევა აუცილებლად უნდა იყოს მავალდებულებელი ხასიათის საკანონმდებლო ძალის მქონე აქტი, რათა ადრესატებისათვის ერთი მხრივ, იგი არ იყოს ბუნდოვანი და განუჭვრეტადი და მეორე მხრივ, დირექტივით გათვალისწინებული უფლებები და ვალდებულებები არ გახდეს ილუზიორული. როგორც წესი, დირექტივა უშუალოდ არ გამოიყენება სამართლებრივ ურთიერთობებში, თუმცა ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლომ შეიმუშავა დოქტრინა, რომელიც განსაზღვრულ შემთხვევებში ითვალისწინებს დირექტივის უშუალოდ გამოყენების შესაძლებლობას, კერძოდ:

- დირექტივის შესაბამისი ნორმები უნდა აკმაყოფილებდნენ ნორმის უშუალოდ გამოყენების კრიტერიუმებს;

- დირექტივის იმპლემენტაციისათვის დადგენილი ვადა გასული უნდა იყოს (იმპლემენტაციის ვადა დეკლარირებულია დირექტივაში, იგი ძირითადად 2 წელია);

- დირექტივის იმპლემენტაცია სახელმწიფოს მიერ ან საერთოდ არ უნდა იყოს განხორციელებული ან შეიძლება იყოს განხორციელებული, თუმცა, არასრულად, შინაარსის არაზუსტი ფორმულირებით.

ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება

ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა რომში 1957 წლის 25 მარტს, იგი ძალაში შევიდა 1958 წლის პირველ იანვარს. ხელშეკრულება შედგებოდა 240 მუხლისგან, 4 დანართისაგან, 12 პროტოკოლისა და 9 დეკლარაციისგან. ხელშეკრულებით დაფუძნდა ევროპული ეკონომიკური გაერთიანება, რომლის ფარგლებშიც შეიქმნა:

- საერთო ბაზარი, რომელიც დაეფუძნა მუშახელისა და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილების, დაფუძნებისა და მომსახურების მიწოდების თავისუფლებებს;

- საბაჟო კავშირი, რომელმაც წევრ სახელმწიფოებს შორის გააუქმა ქვოტები და საბაჟო გადასახადები, მესამე სახელმწიფოებისთვის დააწესა საერთო ტარიფები;

- ევროპული საინვესტიციო ბანკი და სხვა.

ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევის ვალდებულება დაეკისრა ასამბლეას, საბჭოს, კომისიას და მართლმსაჯულების სასამართლოს.

მაასტრიხტის ხელშეკრულებით „ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ“ ხელშეკრულების სახელწოდება შეიცვალა „ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ“ ხელშეკრულებით.

ევროპული ვალუტის ერთეული (ეკიუ)

ევროპული ვალუტის ერთეული ევროს წინამორბედი ვალუტაა, რომელიც ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების მიერ 1979 წელს დაინერგა. ეკიუს ევროთი ჩანაცვლება 1999 წელს განხორციელდა.

ევროპული იდენტობა თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში

1994 წელს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური საბჭოს ბრიუსელის სხდომაზე აღიარებულ იქნა თავდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში ევროპული იდენტობის განსაზღვრის აუცილებლობა. ამ მიმართულებით პირველი ნაბიჯები 1996 წელს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური საბჭოს ბერლინის სხდომაზე გადაიდგა. ევროპულმა კავშირმა კრიზისებზე პოლიტიკური კონტროლისა და სტრატეგიული მენეჯმენტის განხორციელების მიზნით, დააფუძნა პოლიტიკური და სამხედრო სტრუქტურები. 2002 წელს ევროპულ კავშირსა და ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (ნატო) შორის ე.წ. „ბერლინი პლიუსის“ ფორმატში ხელი მოეწერა სტრატეგიული პარტნიორობის ხელშეკრულებას კრიზისის მართვის თაობაზე. ამ ხელშეკრულებით, კავშირს გააჩნია წვდომა ნატოს ლოგისტიკურ და დაგეგმარების (მათ შორის სადაზვერვო) რესურსებთან.

ევროპულ კავშირში განეწესებინა კრიტერიუმები (ე.წ. „კოპენჰაგენის კრიტერიუმები“)

ნებისმიერი სახელმწიფო, რომელიც მკაფიოდ აცხადებს ევროპულ კავშირში განეწესებინა სურვილს უნდა აკმაყოფილებდეს ერთი მხრივ, ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 49—ე მუხლით გათვალისწინებულ პირობებს და მეორე მხრივ, ამავე ხელშეკრულების მე—2 მუხლში დეკლარირებული პრინციპების მოთხოვნებს. აღნიშნული კრიტერიუმები 1993 წელს ევროპული საბჭოს კოპენჰაგენის სამიტზე შემუშავდა და განმტკიცდა ევროპული საბჭოს მადრიდის სამიტზე 1995 წელს.

ევროპულ კავშირში განეწესებინა სურვილის მქონე სახელმწიფო უნდა აკმაყოფილებდეს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამართლებრივ და გეოგრაფიულ კრიტერიუმებს:

- პოლიტიკური კრიტერიუმი გულისხმობს, განეწესებინა სურვილის მქონე სახელმწიფოს მიერ დემოკრატიის, სამართლის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვასა და პატივისცემას;

• ეკონომიკური კრიტიკრიუმის თანახმად, სახელმწიფოში უნდა არსებობდეს ფუნქციონირებადი საბაზრო ეკონომიკა, რომელსაც უნდა გააჩნდეს კავშირის სივრცეში მოქმედი კონკურენციის წარმატებით დაძლევისა და საბაზრო ძალების „ზენოლაზე“ გამკლავების უნარი;

• სამართლებრივი კრიტიკრიუმში — განვევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფო აღიარებული უნდა იყოს, როგორც საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი, იგი თანხმობას უნდა აცხადებდეს ეროვნული სამართლებრივი წესრიგის ევროპული კავშირის სამართლებრივ სისტემასთან ჰარმონიზაციაზე, კავშირის სამართლის სრულ მოქმედებასა და გამოყენებაზე. განვევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფო უნდა ფლობდეს წევრობიდან მომდინარე ვალდებულებების შესრულების უნარს. მისი მოქმედებები უნდა ემსახურობდეს პოლიტიკური, ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მიზნების ერთგულებასა და განუხრელად დაცვას;

• გეოგრაფიული კრიტიკრიუმის მიხედვით, ევროპულ კავშირში შესაძლებელია განვევრიანდეს სახელმწიფო, რომელიც მდებარეობს ევროპის კონტინენტზე (1987 წელს ამ საფუძვლით კავშირში განვევრიანებაზე უარი ეთქვა მაროკოს).

იმისათვის, რომ ევროპული კავშირის საბჭომ მიიღოს კავშირში განვევრიანების სურვილის მქონე სახელმწიფოსთან დიალოგის დაწყების შესახებ გადანყვეტილება, ასეთი სახელმწიფო სულ მცირე პოლიტიკურ და გეოგრაფიულ კრიტიკრიუმებს მაინც უნდა აკმაყოფილებდეს.

ევროპული კავშირი

ევროპული კავშირი 1992 წელს მაასტრიხტის ხელშეკრულებით დაფუძნდა. მისი ძირითადი მიზანია ევროპელ ხალხთა შორის უფრო მჭიდრო კავშირის შექმნა, სადაც გადანყვეტილებები ღიად, მოქალაქეთა ინტერესების გათვალისწინების საფუძველზე მიიღება. აქედან გამომდინარე კავშირი:

- ხელს უწყობს ხალხთა კეთილდღეობას;
- იცავს მის მთავარ ღირებულებებს (თავისუფლება, დემოკრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის ღირსების პატივის-

ცემა, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა და ა.შ.);

- მოქალაქეებს სთავაზობს მართლმსაჯულების, უსაფრთხოებისა და თავისუფლების სივრცეს;

- აფუძნებს შიდა ბაზარს, რომელიც უზრუნველყოფს შესაბამის პირობებს დაბალანსებული ეკონომიკური ზრდისა და ფასების სტაბილურობისთვის;

- ებრძვის დისკრიმინაციას;

- ხელს უწყობს მოქალაქეთა სრულ დასაქმებას, კონკურენტუნარიანი სოციალური საბაზრო ეკონომიკის შექმნას, გარემოს დაცვასა და მდგრად განვითარებას, წევრ სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის შექმნას;

- პატივს სცემს კავშირის წევრი სახელმწიფოების კულტურულ და ლინგვისტურ მრავალფეროვნებას;

- იცავს ევროპის კულტურულ მემკვიდრეობას;

- აფუძნებს ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირს;

- ხელს უწყობს საერთაშორისო მასშტაბით მისი ღირებულებების გავრცელებას.

ევროპულ კავშირს გააჩნია საკუთარი დროშა, ჰიმნი, ვალუტა და დევიზი.

ევროპული კავშირის ბიუჯეტის მიღებაში მონაწილეობისა და ხარჯვაზე კონტროლის განხორციელების უფლება

ევროპული კავშირის წლიური ბიუჯეტი პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ერთობლივად მიიღება. პარლამენტი ბიუჯეტის პროექტს ორი თანმიმდევრული მოსმენით განიხილავს. იმისათვის, რომ ბიუჯეტის პროექტი შევიდეს ძალაში და გახდეს ოფიციალური ძალის მქონე დოკუმენტი, აუცილებელია ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტის ხელმოწერა. გარდა ამისა, ევროპული პარლამენტის საბიუჯეტო კონტროლის საკითხთა კომიტეტი კონტროლს უწევს საბიუჯეტო სახსრების მიზნობრივად ხარჯვის მიმდინარეობას.

ევროპული კავშირის ინსტიტუტები

ევროპულ კავშირში შექმნილია ძირითადი ინსტიტუტები, რომლებიც მიზნად ისახავენ კავშირის ღერებულებების, მოქალაქეებისა და წევრი სახელმწიფოების ინტერესების დაცვას. ინსტიტუტები უზრუნველყოფენ კავშირის პოლიტიკისა და მოქმედებების კოჰერენტულობას, ეფექტიანობას, უწყვეტობას და განგრძობადობას. კავშირის ძირითადი ინსტიტუტებია:

- ევროპული პარლამენტი;
- ევროპული საბჭო;
- საბჭო (ევროპული კავშირის საბჭო, კავშირის საბჭო);
- ევროპული კომისია;
- ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო;
- ევროპული ცენტრალური ბანკი;
- აუდიტორთა სასამართლო.

თითოეული ინსტიტუტი მისთვის კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებული კომპეტენციის ფარგლებში მოქმედებს.

ევროპული კავშირის კომპეტენციები

ევროპული კავშირის კომპეტენციები განსაზღვრულია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების თანახმად, კავშირი ფლობს ექსკლუზიურ და შერეულ კომპეტენციებს. გარდა ამისა, მას გააჩნია წევრი სახელმწიფოების მოქმედებების, ღონისძიებების მხარდაჭერის, შევსების, კოორდინირების კომპეტენცია.

ექსკლუზიურ კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში მხოლოდ ევროპული კავშირია უფლებამოსილი განახორციელოს საკანონმდებლო ხელისუფლება. ასეთ სფეროებში წევრ სახელმწიფოებს საკანონმდებლო აქტების მიღების უფლება ენიჭებათ კავშირისგან ნებართვის მოპოვების ან კავშირის საკანონმდებლო აქტის იმპლემენტაციის შემთხვევაში.

ევროპული კავშირის ექსკლუზიური კომპეტენციაა:

- საბაჟო კავშირი;
- კავშირის შიდა ბაზრის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული კონკურენციის წესების დადგენა;

• იმ წევრი სახელმწიფოს მონეტარული პოლიტიკა, რომელ-
თა სახელმწიფო ვალუტა ევროა;

• თევზრენვის პოლიტიკის ის ელემენტი, რომელიც ეხება წყ-
ლის ბიოლოგიური რესურსების კონსერვაციას;

• საერთო სამეწარმეო პოლიტიკა.

ევროპულ კავშირს გააჩნია საერთაშორისო შეთანხმების
დადების ექსკლუზიური კომპეტენცია, თუ მისი დადება გათვალ-
ისწინებულია კავშირის საკანონმდებლო აქტით ან აუცილებელია
შიდა კომპეტენციის განსახორციელებლად.

შერეულ კომპეტენციათა სფეროებში საკანონმდებლო ხე-
ლისუფლებას ახორციელებს, როგორც ევროპული კავშირი,
აგრეთვე წევრი სახელმწიფოები. თუმცა, წევრ სახელმწიფოს
შერეული კომპეტენციის კონკრეტულ სფეროში საკანონმდებლო
აქტის მიღების უფლებამოსილება გააჩნია მხოლოდ მაშინ, თუ კავ-
შირის დონეზე ამ სფეროსთან დაკავშირებით საკანონმდებლო
აქტი არ მიღებულა. კავშირის დონეზე შერეულ კომპეტენციას
მიკუთვნებულ სფეროში მიღებული საკანონმდებლო აქტის გაუქმე-
ბის შემთხვევაში, წევრ სახელმწიფოს კვლავ მიენიჭება ასეთ სფ-
ეროში საკანონმდებლო ძალაუფლება.

ევროპულ კავშირს გააჩნია შერეული კომპეტენცია იმ სფერ-
ოებში, რომლებსაც არ შეიცავს ევროპული კავშირის ფუნქციონ-
ირების შესახებ ხელშეკრულების მე-3 (ექსკლუზიური კომპეტენ-
ციები) და მე-6 (შემავსებელი, მაკოორდინირებელი, მხარდამჭერი
კომპეტენციები) მუხლები და შეიცავს ამავე ხელშეკრულების მე-4
მუხლის მე-2 პარაგრაფი. შერეული კომპეტენციის სფეროთაგან
აღსანიშნავია:

• შიდა ბაზარი;

• სოციალური პოლიტიკის ის ასპექტები, რომლებსაც ევრო-
პული კავშირის ფუნქციონირების ხელშეკრულება ითვალისწინებს;

• ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობა;

• სოფლის მეურნეობა და თევზრენვა (გამონაკლისია წყლის
ბიოლოგიური რესურსების კონსერვაცია);

• გარემოს დაცვა;

• ტრანსპორტი;

• ტრანს-ევროპული ქსელები;

- ენერგია;
- თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე;

- საერთო უსაფრთხოების ის ასპექტი, რომელიც ჯანმრთელობის დაცვასთან არის დაკავშირებული (იმ ფარგლებში, როგორც გათვალისწინებულია ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით).

სფეროები, რომლებიც არ მიეკუთვნება ექსკლუზიურ და შერეულ კომპეტენციებს რჩება წევრ სახელმწიფოთა კომპეტენციაში. თუმცა, ევროპული კავშირი უფლებამოსილია შეავსოს, მხარი დაუჭიროს წევრი სახელმწიფოების მოქმედებებს და მათი კოორდინაცია განახორციელოს შემდეგ სფეროებში:

- ჯანდაცვა;
- ინდუსტრია;
- კულტურა;
- ტურიზმი;
- განათლება, პროფესიული გადამზადება, ახალგაზრდობის საქმეები და სპორტი;
- მოქალაქეთა დაცვა;
- ადმინისტრაციული თანამშრომლობა.

ევროპული კავშირის კომპეტენციები შესაძლებელია გაფართოვდეს ე.წ. „მოქნილობის პუნქტის“ საფუძველზე. ევროპული კავშირის კომპეტენციის გაფართოების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საბჭო, ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე მას შემდეგ, რაც მოიპოვებს ევროპული პარლამენტის თანხმობას.

ევროპულ კავშირს არ გააჩნია ე.წ. „კომპეტენციის მინიჭების კომპეტენცია“. შესაბამისად, კომპეტენციები, რომლებიც ევროპულ კავშირს არ აქვს მინიჭებული, წარმოადგენს წევრი სახელმწიფოების კომპეტენციებს.

ევროპული კავშირი კომპეტენციებს (გარდა ექსკლუზიური კომპეტენციებისა) ახორციელებს სუბსიდიურობისა და პროპორციულობის პრინციპების ფარგლებში.

სუბსიდიურობის პრინციპის თანახმად, ევროპულ კავშირი იმ სფეროებში, რომლებშიც ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, უფლებამოსილია იმოქმედოს მხოლოდ მაშინ, თუ დასახული მიზ-

ნის მიღწევა კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად არის შესაძლებელი, ვიდრე ადგილობრივი, რეგიონული ან ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე. სუბსიდიურობის პრინციპის მართებულ გამოყენებაზე ზედამხედველობას ეროვნული პარლამენტები ახორციელებენ.

პროპორციულობის პრინციპის მიხედვით, კავშირის მოქმედების ფორმა, შინაარსი, ხარისხი არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს აუცილებელია ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად.

ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო

ლისაბონის ხელშეკრულება ევროპულ კავშირში არსებულ სასამართლოებთან მიმართებაში იყენებს ტერმინს „ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო“, რომელიც მოიცავს მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს, საერთო სასამართლოსა და სპეციალიზებულ სასამართლოებს (აქტუალური მდგომარეობით, კავშირში შექმნილია სპეციალიზებული სასამართლო - ევროპული კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი).

ევროპული კავშირის მიერთება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე

ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას ხელი 1950 წლის 4 ნოემბერს მოენერა. კონვენცია მიღებულია ევროპის საბჭოს ეგიდით.

ევროპული კონვენციით დაფუძნდა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლო, რომელიც კონვენციის ფართო და სპეციფიკური ინტერპრეტაციის საფუძველზე უნიკალურად იცავს მასში დეკლარირებულ უფლებებსა და თავისუფლებებს.

ევროპული კავშირის ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების შესახებ საუბარი რამოდენიმე ათეული წელია მიმდინარეობს. 1996 წელს ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლომ წარმოად-

გინა დასკვნა, რომლის თანახმად, ევროპულ გაერთიანებებს კონვენციაზე მიერთების უფლებამოსილება არ გააჩნდათ, რადგან გაერთიანებების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები მათ ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში დადებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებებზე მიერთების კომპეტენციას არ ანიჭებდა. მიუხედავად ამისა, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო კონვენციით დაცულ უფლებებსა და თავისუფლებებს ევროპული გაერთიანებების სამართლის ზოგად პრინციპებად აღიარებდა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპულ კავშირს მიენიჭა ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციაზე მიერთების კომპეტენცია. ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-6 მუხლის მიხედვით, „კავშირი მიუერთდება ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპულ კონვენციას“, თუმცა მიერთება ზეგავლენას არ მოახდენს კავშირისთვის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებულ კომპეტენციებზე. ამ მიმართულებით ნაბიჯი ევროპის საბჭოს მხრიდანაც გადაიდგა. ევროპის საბჭოს წევრმა სახელმწიფოებმა ხელი მოაწერეს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-14 პროტოკოლს, რომელიც კავშირს კონვენციაზე მიერთების უფლებამოსილებას ანიჭებს (მე-14 პროტოკოლის მე-17 მუხლი).

ევროპული კავშირის მოქალაქეთა ინიციატივა

ევროპული კავშირის საქმიანობაში მოქალაქეების მონაწილეობის ხარისხის გაზრდის მიზნით, ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-11 მუხლი ითვალისწინებს მოქალაქეთა ინიციატივის უფლებას. კავშირის სულ მცირე ოთხი წევრი სახელმწიფოს არანაკლებ ერთ მილიონ მოქალაქეს უფლება აქვს ევროპულ კომისიას საკანონმდებლო ინიციატივის განხორციელებისკენ მოუწოდოს იმ საკითხის თაობაზე, რომელიც მოქალაქეების აზრით, კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მიზნების იმპლემენტაციისთვის აუცილებელია. მოქალაქეთა ინიციატივის განხილვის პროცედურები და წესები განსაზღვრულია ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს 2011 წლის 16 თებერვლის რეგულაციით.

ევროპული კავშირის მოქალაქეობა

კავშირის მოქალაქეობის ინსტიტუტი 1992 წელს ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულებით ჩამოყალიბდა. დღესდღეობით, კავშირის მოქალაქის ცნებას, სამართლებრივ მდგომარეობას, სტატუსსა და უფლებებს ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება შეიცავს (კავშირის მოქალაქეებს ცალკეულ უფლებებს ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიაც ანიჭებს). წევრი სახელმწიფოს მოქალაქე იმავდროულად ითვლება კავშირის მოქალაქედ და ფლობს კავშირის სამართლით მინიჭებულ შემდეგ უფლებებს:

- კავშირის სიერცეში თავისუფალი გადაადგილებისა და ცხოვრების უფლებას;
- საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, ევროპული პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობის აქტიურ და პასიურ უფლებებს;
- ევროპული პარლამენტისათვის პეტიციით მიმართვის უფლებას;
- ევროპული კავშირის ომბუდსმენისთვის საჩივრით მიმართვის უფლებას;
- ევროპული კომისიისთვის საკანონმდებლო ინიციატივის განხორციელებისკენ მოწოდების უფლებას (კავშირის მოქალაქეთა ინიციატივა);
- ევროპული კავშირის ინსტიტუტებისთვის განცხადების ოფიციალურ ენებზე მიმართვისა და განცხადებაში გამოყენებულ ოფიციალურ ენაზე პასუხის მიღების უფლებას;
- კავშირის ფარგლებს გარეთ წევრი სახელმწიფოების შესაბამისი ორგანოების მიერ მისი ინტერესების დაცვის უფლებას, თუ სახელმწიფოს, რომლის მოქალაქესაც დასაცავი პირი წარმოადგენს, დიპლომატიური და საკონსულო წარმომადგენლობა მესამე სახელმწიფოში არ გააჩნია;
- კავშირის ინსტიტუტების მიერ მიღებულ, წარმოებულ დოკუმენტებზე ხელმისაწვდომობის უფლებას (მცირე გამონაკლისების გარდა).

კავშირის მოქალაქეების მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა აკრძალულია.

ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში შესაძლებელია ზემოაღნიშნულ უფლებათა კატალოგის გაფართოება.

ევროპული კავშირის მოქალაქეობის ინსტიტუტი არ გულისხმობს წევრ სახელმწიფოსა და მის მოქალაქეს შორის არსებული პოლიტიკურ—სამართლებრივი კავშირის ჩანაცვლებას, ხელყოფას. პირიქით, იგი ხელს უწყობს ამ კავშირის გაძლიერებას.

ევროპული კავშირის ომბუდსმენი

ევროპული კავშირის ომბუდსმენი შეისწავლის და განიხილავს კავშირის მოქალაქეების, რეზიდენტების, მენარმეებისა და სხვადასხვა ორგანიზაციების საჩივრებს, რომლებიც შეეხება კავშირის ორგანოების მიერ მმართველობის პროცესში წარმოშობილ დარღვევებს თუ ქმედების განხორციელებიდან არ არის გასული 2 წელი.

ომბუდსმენი აირჩევა ევროპული პარლამენტის მიერ 5 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ომბუდსმენი განიხილავს შემთხვევებს, სადაც ორგანოები ვალდებულნი იყვნენ ემოქმედათ, მაგრამ არ იმოქმედეს ან იმოქმედეს, თუმცა არაკანონიერად ან არ ჰქონდათ მოქმედების განხორციელების უფლებამოსილება და მიუხედავად ამისა, მოქმედება მაინც განახორციელეს. მმართველობის პროცესში შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს შემდეგ დარღვევებს:

- არაკეთილსინდისიერება;
- დისკრიმინაცია;
- ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება;
- ინფორმაციის არასრული მიწოდება ან მიწოდებაზე უარის თქმა;
- გონივრული ან კანონით დადგენილი ვადების უგულვებელყოფა;
- კავშირის სამართლით გაუთვალისწინებელი პროცედურებით მოქმედება.

ომბუდსმენი განიხილავს მხოლოდ ევროპული კავშირის ორგანოების და არა ეროვნული, რეგიონული ან ადგილობრივი ხე-

ლისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ საჩივრებს. იგი მოქმედებს დამოუკიდებლად და მიუკერძოებლად, ომბუდსმენი თხოვნებს, დავალებებს და ინსტრუქციებს არ იღებს წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლებისგან და კავშირის ორგანოებისგან.

ევროპული კავშირის პოზიცია

ევროპული კავშირის „პოზიცია“ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს განხორციელების სამართლებრივი მექანიზმია, რომლის საფუძველზე საბჭო განსაზღვრავს ევროპული კავშირის პოზიციას გეოგრაფიულ თუ სხვადასხვა თემატურ საკითხებზე. წევრი სახელმწიფოები ვალდებული არიან უზრუნველყონ საკუთარი ეროვნული პოლიტიკის ევროპული კავშირის „პოზიციასთან“ შესაბამისობა. „პოზიციის“ მისაღებად აუცილებელია კავშირის ყველა წევრი სახელმწიფოს თანხმობა. „პოზიცია“ შესასრულებლად სავალდებულოა.

ევროპული კავშირის პუბლიკაციების ოფისი

ევროპული კავშირის პუბლიკაციების ოფისი კავშირის ოფიციალური ბეჭდვითი ორგანოა, რომელიც უზრუნველყოფს ევროპული კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების გამოქვეყნებას. პუბლიკაციების ოფისი:

- უზრუნველყოფს ევროპული კავშირის სამართლებრივი აქტების აღრიცხვას, სისტემატიზაციას და ევროპული კავშირის ოფიციალურ ჟურნალში გამოქვეყნებას;

- უზრუნველყოფს სხვა სავალდებულო პუბლიკაციების გამოქვეყნებას;

- უზრუნველყოფს ევროპული კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების ელექტრონული ფორმით ხელმისაწვდომობას;

- ახორციელებს კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების რეპროდუქციისა და თარგმნის თაობაზე ნებართვის გაცემას;

- ახორციელებს კავშირის ინსტიტუტების პუბლიკაციების სთვის საერთაშორისო სტანდარტის სერიული ან/და კატალოგური ნომრის მინიჭებას;

- ახორციელებს პუბლიკაციებისა და მის მიერ შეთავაზებული სერვისის გაყიდვას და სხვა.

პუბლიკაციების ოფისს მმართვეს ინტერინსტიტუციური ორგანო - მენეჯმენტის კომიტეტი, რომელიც შედგება ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოს, ევროპული კომისიის, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს, აუდიტორთა სასამართლოს, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტისა და რეგიონების კომიტეტის წარმომადგენლებისგან. ოფისის ყოველდღიურ საქმიანობას მენეჯმენტის კომიტეტის მიერ განსაზღვრული სტრატეგიული მიმართულებებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინებით წარმართავს ოფისის დირექტორი, რომელსაც მენეჯმენტის კომიტეტის თანხმობის საფუძველზე თანამდებობაზე ნიშნავს ევროპული კომისია. ოფისის ადგილსამყოფელია ქ. ლუქსემბურგი (ლუქსემბურგი).

ევროპული კავშირის სააგენტოები

კავშირის ორგანოებისთვის, წევრი სახელმწიფოებისათვის და მოქალაქეებისთვის ინფორმაციის მიწოდების უზრუნველსაყოფად, ადმინისტრაციული ფუნქციებისა და კავშირის მიზნების განსახორციელებლად შექმნილია სპეციალური სააგენტოები. თითოეულ მათგანს გააჩნია ტექნიკური, სამეცნიერო ან მენეჯერული ხასიათის ამოცანა. პირობითად შესაძლებელია სააგენტოების რამოდენიმე კატეგორიად დაყოფა:

- დეცენტრალიზებული სააგენტოები - მათი სამართლებრივი ბუნება კავშირის საჯარო სამართლით განისაზღვრება, ისინი სამართლის დამოუკიდებელი სუბიექტები არიან და გარდა ამისა, განსხვავდებიან კავშირის ორგანოებისგან (საბჭო, პარლამენტი, კომისია და ა.შ.). სააგენტოებს ევროპის სხვადასხვა სახელმწიფოებსა და ქალაქებში საკუთარი ოფისები გააჩნიათ და აქედან გამომდინარე მოიხსენიებიან დეცენტრალიზებულად;

- ევრატიომის სააგენტოები და ორგანოები - ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების საფუძველზე კავშირში ფუნქციონირებს ევრატიომის (ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანება) სააგენტოები და ორგანოები. ისინი კავშირის წევრ სახელმწიფოებში ბირთვული ენერგიის მშვიდობიან გამოყენებასა და ატომური ენერგიის უსაფრთხო მოპოვებაზე კვლევებს აწარმოებენ;

• აღმასრულებელი სააგენტოები - ევროპული კავშირის პროგრამების პრაქტიკულ მენეჯმენტს აღმასრულებელი სააგენტოები ახორციელებენ, ისინი იქმნებიან განსაზღვრული ვადით და განთავსებულნი არიან იმ ქალაქებში, სადაც ევროპული კომისიის ადგილსამყოფელია (ბრიუსელი და ლუქსემბურგი).

ევროპული კავშირის საბჭო (კავშირის საბჭო ან საბჭო)

ევროპული კავშირის საბჭო კავშირის ესენციალური გადწყვეტილებების მიმღები ორგანოა. მასში წარმოდგენილი არიან წევრი სახელმწიფოების მინისტრები. საბჭოს ფორმატში გამართული შეხვედრები მიზნად ისახავს: 1. საკანონმდებლო ინიციატივების განხილვას, მასში ცვლილების შეტანასა და საკანონმდებლო აქტის სახით მიღებას; 2. წევრ სახელმწიფოთა შორის ამა თუ იმ სფეროებში დაგეგმილ რეფორმებზე, განსახორციელებელ მოქმედებებზე კოორდინაციას; 3. ევროპული კავშირის საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრას. კავშირის საბჭო არ წარმოადგენს კოლეგიურ ორგანოს და მის შეხვედრებში მუდმივად ერთი და იგივე სფეროს მინისტრები არ იღებენ მონაწილეობას. საბჭოში მოქმედებს ე.წ. „კონფიგურაციის პრინციპი“, რომლის მიხედვით, საბჭოს სხდომებზე ამა თუ იმ სფეროს მინისტრების დასწრება დამოკიდებულია განსახილველი საკითხების შინაარსზე. მაგალითად: თუ საბჭოს დღის წესრიგი ითვალისწინებს გარემოსდაცვითი საკითხების განხილვას, შეხვედრას დაესწრებიან წევრი ქვეყნების გარემოს დაცვის მინისტრები. ამგვარი საბჭო ცნობილია, როგორც „გარემოსდაცვითი საბჭო“.

ევროპული კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე სახელმწიფო იცვლება 6 თვეში ერთხელ როტაციის საფუძველზე. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტთან შედარებით საბჭოს თავმჯდომარის უფლებამოსილებები საკმაოდ შეზღუდულია. მისი როლი მხოლოდ საბჭოს შეხვედრების ორგანიზებითა და თავმჯდომარეობით შემოიფარგლება. გამონაკლისის სახით, საბჭოს შეხვედრებს, რომლებიც ეხება საგარეო საკითხებს (საგარეო საქმეთა საბჭო), ხელმძღვანელობს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი.

საბჭოს საქმიანობის განგრძობადობის, უწყვეტობისა და თანმიმდევრულობის უზრუნველსაყოფად წინასწარ არის განსაზღვრული ორი მომავალი თავმჯდომარე ქვეყანა, რომლებიც მჭიდროდ და ინტენსიურად კოორდინირებენ მოქმედ თავმჯდომარესთან. ისინი ერთობლივად შეიმუშავენ საბჭოს 18 თვის სამოქმედო პროგრამას.

კავშირის საბჭოს გააჩნია 5 ძირითადი უფლებამოსილება:

- იღებს ევროპული კავშირის სამართლებრივ აქტებს (მთავარი საკანონმდებლო ორგანო);

- კოორდინაციას უწევს წევრ სახელმწიფოებს შორის სხვადასხვა სფეროში პოლიტიკის განხორციელებას, მაგ.: ეკონომიკურ სფეროში;

- საბჭო, ევროპული საბჭოს მიერ განსაზღვრული სახელმძღვანელო პრინციპების გათვალისწინებით, აწვითარებს ევროპული კავშირის საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკას;

- იღებს გადაწყვეტილებებს საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ან მესამე სახელმწიფოებთან საერთაშორისო შეთანხმებების დადების თაობაზე;

- საბჭო და ევროპული პარლამენტი ერთობლივად იღებენ კავშირის ბიუჯეტს.

ევროპული კავშირის საბჭოს კონფიგურაცია

ევროპულ კავშირში არსებობს 10 კონფიგურაციის საბჭო, რომელთაგან ერთს თავმჯდომარეობს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი, ხოლო დანარჩენს საბჭოს თავმჯდომარე ქვეყანა. ესენია:

- საგარეო საქმეთა საბჭო - თავმჯდომარეობს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი;

- ზოგად საქმეთა საბჭო;

- ეკონომიკურ და ფინანსურ საქმეთა საბჭო;

- დასაქმების, სოციალური პოლიტიკის, ჯანმრთელობისა და სამომხმარებლო საქმეთა საბჭო;

- ტრანსპორტის, ტელეკომუნიკაციისა და ენერგეტიკული რესურსების საქმეთა საბჭო;

- სოფლის მეურნეობისა და თევზრეწვის საბჭო;
- გარემოსდაცვითი საბჭო;
- იუსტიციისა და შინაგან საქმეთა საბჭო;
- კონკურენციის საკითხთა საბჭო;
- განათლების, ახალგაზრდობის, კულტურისა და სპორტულ საქმეთა საბჭო.

ევროპული კავშირის საერთაშორისო შეთანხმება

ევროპული კავშირი უფლებამოსილია დადოს საერთაშორისო შეთანხმება მესამე ქვეყნებთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციებთან იმ შემთხვევებში, თუ საერთაშორისო შეთანხმების დადება:

- პირდაპირ არის გათვალისწინებული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით ან;

- აუცილებელია ძირითადი ხელშეკრულებების 'ერთ-ერთი მიზნის მისაღწევად ან;

- გათვალისწინებულია კავშირის სავალდებულო ძალის მქონე აქტით.

კავშირის მიერ დადებული საერთაშორისო შეთანხმებები შესასრულებლად სავალდებულოა როგორც კავშირის ინსტიტუტებისათვის, აგრეთვე წევრი სახელმწიფოებისთვის.

ევროპული კავშირის ექსკლუზიურ კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე მოლაპარაკებების პროცესში მონაწილეობს მხოლოდ ევროპული კავშირი. შესაბამისად, ასეთი შეთანხმებების მონაწილე ევროპული კავშირია. საერთაშორისო შეთანხმებები, რომლებიც ეხება კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების საერთო კომპეტენციებს იდება ევროპულ კავშირს, წევრ სახელმწიფოებს და მესამე ქვეყნებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის.

ევროპული კავშირის საერთაშორისო შეთანხმების დადების პროცედურა

ევროპულ კავშირსა და მესამე სახელმწიფოებს ან საერთაშორისო ორგანიზაციებს შორის საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე ინიციატივის წარდგენის უფლებამოსილება გააჩ-

ნია ევროპულ კომისიას ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს. კომისია საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე რეკომენდაციით მიმართავს ევროპული კავშირის საბჭოს. თუ საერთაშორისო შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს, საბჭოს ამგვარ რეკომენდაციას წარუდგენს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. მოლაპარაკებების დაწყების თაობაზე გადანყვეტილებას იღებს საბჭო. იგი საერთაშორისო შეთანხმების შინაარსიდან გამომდინარე ასახელებს კავშირის მხრიდან მომლაპარაკებელ ორგანოს ან ასეთი ორგანოს თავმჯდომარეს (კავშირის საერთაშორისო შეთანხმების დადების შესახებ მოლაპარაკებებს ძირითადად კომისია ახორციელებს, თუმცა თუ შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს, მოლაპარაკებებს წარმართავს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი). საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე მოლაპარაკებები საბჭოს მიერ შექმნილ სპეციალურ კომიტეტში ხორციელდება.

საერთაშორისო შეთანხმების ხელმოწერის თაობაზე მომლაპარაკებელი სუბიექტის ინიციატივის საფუძველზე გადანყვეტილებას იღებს კავშირის საბჭო. საერთაშორისო შეთანხმების დადების შესახებ გადანყვეტილებას იღებს საბჭო. თუ საერთაშორისო შეთანხმება ეხება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს, საბჭოს მიერ საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე გადანყვეტილების მიღებამდე უნდა არსებობდეს ევროპული პარლამენტის თანხმობა. ევროპული პარლამენტის თანხმობა აუცილებელია:

- ასოცირების შესახებ შეთანხმებაზე;
- ევროპული კავშირის მიერ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციაზე მიერთების შესახებ შეთანხმებაზე;
- ორგანიზებული თანამშრომლობის პროცედურის საფუძველზე სპეციალური ინსტიტუციური ჩარჩოს დაფუძნების შესახებ შეთანხმებაზე;

• შეთანხმებებზე, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გავლენა ექნება კავშირის ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილზე;

• შეთანხმებები, რომლებიც ეხება იმ სფეროებს, სადაც გამოიყენება აქტის მიღების ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა ან სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ერთ-ერთი მექანიზმი - თანხმობის პროცედურა.

სხვა შემთხვევებში, აუცილებელია ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაცია.

საბჭო საერთაშორისო შეთანხმების დადების თაობაზე გადანყვეტილებას იღებს ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, თუმცა გამონაკლისია ცალკეული შეთანხმებები (მაგ.: ასოცირების შეთანხმება, ევროპულ კავშირში სახელმწიფოს განეწიანების შესახებ ხელშეკრულება), რომელთა მიმართებაში გამოიყენება გადანყვეტილების ერთხმად მიღების მექანიზმი.

საერთაშორისო შეთანხმების დადებაზე წევრ სახელმწიფოს, ევროპულ პარლამენტს, საბჭოს ან კომისიას უფლება აქვთ მიმართონ მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს და მოითხოვონ სასამართლოს მიერ დასკვნის წარმოდგენა საერთაშორისო შეთანხმების ტექსტის ევროპული კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებთან შესაბამისობის შესახებ. თუ სასამართლო განაცხადებს, რომ შეთანხმების პროექტი ეწინააღმდეგება კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებს, იგი უნდა შეიცვალოს.

ევროპული კავშირის სამართალი

ევროპული კავშირის სამართალი ვიწრო გაგებით მოიცავს მხოლოდ პირველადი (ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, წევრ სახელმწიფოთა კავშირში განეწიანების შესახებ ხელშეკრულებები, ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მათი პროტოკოლები, დანართები, დეკლარაციები) და მეორადი (რეგულაცია, დირექტივა, გადანყვეტილება, საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები) სამართლის წყაროებს.

ფართო გაგებით, კავშირის სამართალი შედგება კავშირის დონეზე არსებული ყველა აქტისგან, ნებისგან და პრინციპისგან,

მათ შორის: ევროპული კავშირის საერთაშორისო ხელშეკრულებებისგან, ევროპული კავშირის სამართლის ზოგადი პრინციპებისგან, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილებებისგან და ა.შ.

ევროპული კავშირის სამართლებრივი აქტების იერარქია

ევროპული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები მკაფიოდ არ განსაზღვრავს კავშირის სამართლებრივი აქტების იერარქიას, თუმცა ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადაწყვეტილებებისა და კავშირის ინსტიტუტებში დამკვიდრებული პრაქტიკის ანალიზიდან გამომდინარე, შესაძლებელია დადგინდეს კავშირის სამართლებრივი აქტების ურთიერთმიმართება. კავშირის სამართლებრივი აქტების მიმართ მოქმედებს შემდეგი იერარქია:

- პირველადი (პრიმერული) სამართალი - ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, ნევრ სახელმწიფოთა კავშირში განეწიანების შესახებ ხელშეკრულებები, ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, მათი პროტოკოლები, დანართები, დეკლარაციები;

- ევროპული კავშირის სამართლის ზოგადი პრინციპები (არ იგულისხმება პრინციპები, რომლებიც კავშირის პირველადი სამართლის ნაწილია);

- ევროპული კავშირის საერთაშორისო შეთანხმებები;

- მეორადი (სეკუნდარული) სამართალი:

- ✓ საკანონმდებლო აქტები - რეგულაცია, დირექტივა, გადაწყვეტილება;

- ✓ არასაკანონმდებლო აქტები - საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები.

ევროპული კავშირის სამართლის აღსრულება

ევროპული კომისია და ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლო პასუხისმგებელნი არიან ნევრ სახელმწიფო-

თა მიერ ევროპული კავშირის სამართლის შესაბამის, სათანადო გამოყენებაზე. თუ კომისია აღმოაჩენს, რომ ევროპული კავშირის რომელიმე წევრი ქვეყანა არ ან არასწორად იყენებს კავშირის სამართლებრივ აქტებს და აქედან გამომდინარე არ ასრულებს დაკისრებულ ვალდებულებებს, იგი ვითარების გამოსწორებას შეეცდება შემდეგნაირად: დაიწყებს სამართლებრივ პროცედურას, რომელიც ცნობილია „დარღვევის პროცედურის“ სახელწოდებით. „დარღვევის პროცედურის“ შესაბამისად, კომისია ევროპული კავშირის სამართლის დამრღვევ სახელმწიფოს უგზავნის ოფიციალურ წერილს, სადაც დასაბუთებული და განმარტებულია თუ რატომ განიხილავს იგი ადრესატი სახელმწიფოს მიერ კავშირის სამართლის დარღვევას და ამავდროულად, მისგანაც მოითხოვს ამომწურავი, მოტივირებული პასუხის გაცემას. ამ ეტაპის შემდეგ, თუკი სახელმწიფო თავს არ შეიკავებს და გააგრძელებს კავშირის სამართლიდან მომდინარე ვალდებულებების შეუსრულებლობას, კომისია სათანადო პროცედურის დაცვით მიმართავს ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს, რომელსაც დამრღვევი სახელმწიფოსათვის სანქციის დაკისრების უფლება გააჩნია. ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გადანაცვეტილება შესასრულებლად სავალდებულოა წევრ სახელმწიფოთა ტერიტორიაზე და კავშირის ორგანოები, წევრი ქვეყნები და მოქალაქეები ვალდებული არიან გაითვალისწინონ და დაიცვან მასში არსებული დანაწესი.

ევროპული კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი

კავშირში დროებით შექმნილია სპეციალიზებული სასამართლო - ევროპული კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალი, რომელიც განიხილავს:

- ევროპულ კავშირსა და კავშირის საჯარო მოხელეთა შორის წარმოშობილ დავებს;

- ევროპული კავშირის სააგენტოებსა ან/და ორგანოებს შორის წარმოშობილ იმ დავებს, რომლებზეც ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს გააჩნია იურისდიქცია.

ტრიბუნალის გადანაცვეტილება მისი გამოტანიდან 2 თვის განმავლობაში შეიძლება გასაჩივრდეს ევროპული კავშირის საერ-

თო სასამართლოში. საერთო სასამართლო განიხილავს მხოლოდ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონიერებას.

ტრიბუნალი შედგება შვიდი მოსამართლისგან, რომელთაც მართლმსაჯულების სასამართლოსა და საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან შემდგარ პანელთან კონსულტაციის საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით, ნიშნავს კავშირის საბჭო. ტრიბუნალის მოსამართლეები საკუთარი შემადგენლობიდან 3 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით, ირჩევენ ევროპული კავშირის საჯარო სამსახურის ტრიბუნალის პრეზიდენტს.

ევროპული კავშირის ქმედება

ევროპული კავშირის „ქმედება“ წარმოადგენს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს განხორციელების სამართლებრივ ინსტრუმენტს. „ქმედების“ მიზანია წევრ სახელმწიფოთა იმ მოქმედებების კოორდინაცია, რომლითაც ხორციელდება ყველა იმ ტიპისა და სახის რესურსის (მაგ.: ადამიანური, ნოუ-ჰაუ, ფინანსური, აღჭურვილობა და ა.შ.) მობილიზება, რომელიც აუცილებელია სპეციალური მიზნის მისაღწევად. ევროპული კავშირის „ქმედების“ შესახებ გადაწყვეტილებას ერთხმად იღებს კავშირის საბჭო. „ქმედება“ შესასრულებლად სავალდებულოა.

ევროპული კავშირის ღირებულებები

ევროპული კავშირის ღირებულებებია: ადამიანის ღირსების პატივისცემა, თავისუფლება, დემოკრატია, თანასწორობა, სამართლის უზენაესობა და ადამიანის უფლებების, მათ შორის, უმცირესობათა უფლებების პატივისცემა. კავშირის ღირებულებები საერთოა წევრ სახელმწიფოთა საზოგადოებაში, სადაც უზრუნველყოფილია პლურალიზმი, დისკრიმინაციის აკრძალვა, ტოლერანტობა, სამართლიანობა, სოლიდარობა და მამაკაცისა და ქალის თანასწორობა.

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება (მაას-ტრიხტის ხელშეკრულება)

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1992 წლის 7 თებერვალს და ძალაში შევიდა 1993 წელს. მაას-ტრიხტის ხელშეკრულებით:

- დაფუძნდა ევროპული კავშირი;
- ჩამოყალიბდა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“;
- გაფართოვდა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციები;
- დაინერგა საერთო ვალუტა ეკონომიკისა და მონეტარული კავშირის ფარგლებში, ევროპული კავშირის მოქალაქის ინსტიტუტი, სუბსიდიურობის პრინციპი;
- ევროპულ პარლამენტს მიენიჭა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციას მიკუთვნებულ სფეროებში მონაწილეობის მეტი უფლებამოსილება და გარდა ამისა, განისაზღვრა სფეროები, რომლებიც კუმულაციურად მოითხოვდა მასთან კოორდინაციას და სხვა.

ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია

ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია მიღებულია ევროპული საბჭოს მიერ 2000 წლის 7 დეკემბერს ქ. ნიცაში (საფრანგეთი). ქარტიის მიღებით ევროპული კავშირის ფარგლებსა და დონეზე არსებული ფუნდამენტური უფლებების, თავისუფლებების, პრინციპების ერთ, კოდიფიცირებულ აქტში კონსოლიდაცია განხორციელდა. იგი შედგება 54 მუხლისგან. ქარტია შეიცავს ძირითად უფლებებსა და ეთიკურ პრინციპებს, რომლებიც დაკავშირებულია ადამიანის ღირსებასთან, სხვადასხვა თავისუფლებებთან, თანასწორობასთან, სოლიდარობასთან, მოქალაქეთა უფლებებთან და მართლმსაჯულებასთან.

ძირითად უფლებათა ქარტიით გათვალისწინებული უფლებები, თავისუფლებები, და პრინციპები აღებულია ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციიდან, ევროპის სოციალური ქარტიიდან, მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიიდან, წევრი სახელმწიფოების საერთო კონსტიტუციური ტრადიციებიდან, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოსა და ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებებიდან, გაეროსა და ევროპის საბჭოს ეგიდით მიღებული ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენციებიდან.

ქარტიის ადრესატებს წარმოადგენენ ევროპული კავშირის ინსტიტუტები, ორგანოები და წევრი სახელმწიფოები. მასში გან-

მტკიცებული დებულებები მოქმედებს და გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ადრესატის მოქმედებები გამონაკლისად ევროპული კავშირის სამართლის იმპლემენტაციით. ქარტია არ ავრცობს ან აფართოებს კავშირის დამფუძნებელი (ძირითადი) ხელშეკრულებებით ევროპული კავშირისთვის მინიჭებულ კომპეტენციებს.

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულებას თან ერთვის 30-ე პროტოკოლი, რომელიც დაკავშირებულია გაერთიანებულ სამეფოსა და პოლონეთის მიმართ ძირითად უფლებათა ქარტიის მოქმედებასთან. აღნიშნული პროტოკოლის მიხედვით, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს ან გაერთიანებული სამეფოსა და პოლონეთის ნებისმიერი ინსტანციის სასამართლოს ან ტრიბუნალს არ გააჩნიათ გაერთიანებულ სამეფოსა და პოლონეთში არსებული სამართლებრივი აქტებისა და ადმინისტრაციული პრაქტიკის ძირითად უფლებათა ქარტიასთან შესაბამისობის საკითხის განხილვის უფლებამოსილება. ამასთანავე, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს უფლება არ აქვს გაერთიანებულ სამეფოსთან და პოლონეთთან მიმართებაში განახორციელოს ძირითად უფლებათა ქარტიის ნორმების იმგვარი ინტერპრეტაცია, რომ შექმნას ახალი, ქარტიაში პირდაპირ გაუთვალისწინებელი უფლებები და თავისუფლებები. 2009 წელს ევროპული საბჭოს მიერ მსგავსი წესები ჩეხეთის რესპუბლიკაზეც გავრცელდა.

თავდაპირველად ქარტიას მავალდებულებელი ძალის მქონე დოკუმენტის სტატუსი არ გააჩნდა, თუმცა ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შედეგად იგი აყვანილ იქნა პირველადი (პრიმერული) სამართლის რანგში. აქტუალური მდგომარეობით, ძირითად უფლებათა ქარტიის სამართლებრივი ბუნება და სტატუსი კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებების ექვივალენტურია.

ევროპული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები

ევროპული კავშირის ძირითადი (დამფუძნებელი, საბაზისო) ხელშეკრულებები მოიცავს ორ ხელშეკრულებას:

- ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება;

• ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება.

ევროპული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვა

ევროპული კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილებების შეტანა გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის ან გადასინჯვის გამარტივებული პროცედურის ფარგლებში ხორციელდება.

გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის ორი მექანიზმი არსებობს. გადასინჯვის პროცედურის ორივე მექანიზმის დანყების საფუძველია კავშირის წევრი სახელმწიფოს, ევროპული პარლამენტის ან ევროპული კომისიის მიერ ევროპული კავშირის საბჭოსათვის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვის თაობაზე წინადადების წარდგენა. საბჭო წინადადებას უგზავნის ევროპულ საბჭოსა და ეროვნულ პარლამენტებს. თუ ევროპული საბჭო მიიჩნევს, რომ წინადადება განხილვის ღირსია, იგი მიიღებს გადაწყვეტილებას კონვენტის მოწვევის თაობაზე ან წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლების მოწვევის შესახებ (ამ შემთხვევაში, ევროპული საბჭო თვლის, რომ ცვლილებების განსახორციელებლად კონვენტის მოწვევა არ არის აუცილებელი).

• გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის პირველი მექანიზმის მიხედვით, კონვენტის მოწვევის თაობაზე გადაწყვეტილება ევროპულმა საბჭომ ევროპულ პარლამენტთან და ევროპულ კომისიასთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა უმრავლესობით უნდა მიიღოს. კონვენტი ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის მიერ მოიწვევა. იგი შედგება ეროვნული პარლამენტების, წევრ სახელმწიფოთა სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების, ევროპული პარლამენტისა და კომისიის წარმომადგენლებისგან. მისი მოწვევის მიზანია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის თაობაზე პროექტის შემუშავება. კონვენტი შემუშავებული პროექტის თაობაზე რეკომენდაციას იღებს კონსენსუსის საფუძველზე, რომელსაც პროექტთან ერთად უგზავნის წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლებს, რომლებიც ევროპული

კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის შესახებ პროექტის საბოლოო რედაქციას შეიმუშავენ;

• გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის მეორე მექანიზმი - თუ ევროპული საბჭო მიიჩნევს, რომ წინადადების განხილვა არ საჭიროებს კონვენტის მოწვევას, იგი ხმათა უმრავლესობით ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე მოიწვევს წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენელთა კონფერენციას და მისცემს შესაბამის ინსტრუქციებს ევროპული კავშირის ძირითად ხელშეკრულებებში ცვლილების შეტანის შესახებ პროექტის შემუშავებასთან დაკავშირებით.

გადასინჯვის ორდინარული პროცედურის ორივე მექანიზმის ფარგლებში შემუშავებული ცვლილების პროექტი მიღებულად ჩაითვლება თუ წევრი სახელმწიფოები მათი კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად განახორციელებენ პროექტის რატიფიკაციას.

გადასინჯვის გამარტივებული პროცედურა - წევრი სახელმწიფო, ევროპული პარლამენტი ან ევროპული კომისია უფლებამოსილია ევროპულ საბჭოს წარუდგინოს ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების III კარში (კავშირის პოლიტიკა და შიდა მოქმედებები) არსებულ ზოგიერთ ან ყველა მუხლში ცვლილების შეტანის თაობაზე პროექტი. ევროპული საბჭო შესაბამისი ცვლილების განხორციელების თაობაზე გადაწყვეტილებას იღებს ერთხმად, ევროპულ პარლამენტთან, კომისიასთან (ევროპულ ცენტრალურ ბანკთან თუ პროექტი მონეტარულ სივრცეში ინსტიტუციური ხასიათის ცვლილებას ეხება) კონსულტაციის საფუძველზე. გადაწყვეტილება ძალაში შედის იმ შემთხვევაში თუ წევრი სახელმწიფოები მათი კონსტიტუციური მოთხოვნების შესაბამისად მას მოიწონებენ.

ევროპული კომისიის დამტკიცების პროცედურა

ევროპული კომისიის დამტკიცების პროცედურა სამ ეტაპს მოიცავს:

- ევროპული კომისიის პრეზიდენტის არჩევას;
- ევროპული კომისიის წევრობის კანდიდატების შერჩევას;

• ევროპული კომისიისთვის, როგორც კოლეგიური ორგანოსთვის ნდობის გამოცხადებას.

კომისიის პრეზიდენტი აირჩევა ევროპული პარლამენტის მიერ ხმათა უმრავლესობით ევროპული საბჭოს წარდგინების საფუძველზე. ევროპული საბჭო კომისიის პრეზიდენტობის კანდიდატის შერჩევისას მხედველობაში იღებს ევროპული პარლამენტის არჩევნების შედეგებს. ევროპული კავშირის საბჭო კომისიის პრეზიდენტთან კონსულტაციის შემდეგ შეარჩევს კომისიის წევრობის კანდიდატებს. კომისიის წევრობის კანდიდატების დასახელების უფლება გააჩნიათ წევრ სახელმწიფოებს. კომისიის შემადგენლობა (კომისიის პრეზიდენტი, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი (კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს კომისიის პრეზიდენტთან შეთანხმებით 5 წლის ვადით თანამდებობაზე ნიშნავს ევროპული საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით) და კომისიის წევრობის კანდიდატები) ნდობის გამოცხადების მიზნით ევროპულ პარლამენტს წარედგინება. პარლამენტის მიერ ნდობის გამოცხადების შემდეგ კომისიას, როგორც კოლეგიურ ორგანოს, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპული საბჭო ამტკიცებს.

ევროპული კომისიის კომპეტენცია

ევროპულ კომისიას მინიჭებული აქვს ოთხი ძირითადი ფუნქცია:

• შეიმუშავებს საკანონმდებლო ინიციატივებს და განსახილველად წარუდგენს საბჭოსა და პარლამენტს;

• წარმართავს ევროპული კავშირის პოლიტიკასა (გამონაკლისია საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო) და ახორციელებს ბიუჯეტის ხარჯვაზე კონტროლს;

• უზრუნველყოფს ევროპული კავშირის სამართლის აღსრულებას (მართლმსაჯულების სასამართლოსთან ერთად);

• ევროპულ კავშირის წარმომადგენს საგარეო ურთიერთობებში.

ევროპული კომისიის პრეზიდენტი

ევროპული საბჭო ევროპული პარლამენტის არჩევნების შედეგების მხედველობაში მიღებითა და შესაბამისი კონსულტაციების

საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს ევროპული კომისიის პრეზიდენტის კანდიდატურას. კომისიის პრეზიდენტი არჩეულად ჩაითვლება, თუ კანდიდატს მხარს დაუჭერს ევროპული პარლამენტის წევრთა უმრავლესობა. იმ შემთხვევაში თუ კომისიის პრეზიდენტობის კანდიდატი ვერ მიიღებს ხმათა საჭირო რაოდენობას, ევროპული საბჭო 1 თვის ვადაში ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს კომისიის პრეზიდენტის ახალ კანდიდატურას, რომლის ასარჩევად დადგენილია იგივე პროცედურა. პრეზიდენტი აირჩევა 5 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ევროპული კომისიის პრეზიდენტი:

- მონაწილეობს კომისიის წევრების კანდიდატების შერჩევაში;
- განსაზღვრავს კომისიის საქმიანობის სახელმძღვანელო პრინციპებს;
- განსაზღვრავს კომისიის ორგანიზაციულ სტრუქტურას;
- უზრუნველყოფს კომისიის, როგორც კოლეგიური ორგანოს ერთიანობას, საქმიანობის ეფექტიანობასა და თანმიმდევრულობას;
- კომისიის შემადგენლობიდან ნიშნავს კომისიის ვიცე-პრეზიდენტებს (გარდა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლისა, რომელიც თანამდებობრივად არის ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი);
- წევრებს შორის ერთპიროვნულად ანაწილებს კომპეტენციებს (სფეროებს). გარდა ამისა, საჭიროების შემთხვევაში იგი უფლებამოსილია განახორციელოს კომისიის წევრისათვის მინიჭებული კომპეტენციის სხვა წევრზე დელეგირება;
- უფლებამოსილია მოუწოდოს კომისიის წევრს თანამდებობიდან გადადგომისაკენ, რომელიც იძულებულია მის მოთხოვნას დაემორჩილოს (აღნიშნული წესი არ ვრცელდება საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელზე).

ევროპული კომისიის შიგნითგანწყობა

„კომისია“, როგორც ტერმინი გამოიყენება ორგვარი: ფართო და ვიწრო გაგებით. ფართო გაგებით, იგი აღნიშნავს უშუალოდ კავ-

შირის ინსტიტუციურ ორგანოს, მასში მომუშავე პერსონალს. ვინაობა გაგებით, კომისია გულისხმობს კოლექტიურ ორგანოს, ევროპული კომისიის წევრების შემადგენლობას.

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-17 მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად, ევროპული კომისიის წევრთა რაოდენობა უნდა შეადგენდეს წევრ სახელმწიფოთა სრული რაოდენობის ორ მესამედს, რომელთა შორისაა კომისიის პრეზიდენტი და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. კომისიის კომპოზიციის ამ წესის შეცვლა შესაძლებელია ევროპული საბჭოს მიერ ერთხმად მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე. ევროპული საბჭოს 2013 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილებით ევროპულ კავშირში 30-ე სახელმწიფოს განეკუთვნებამდე კომისიის წევრთა რაოდენობა კვლავ განისაზღვრება კავშირის წევრ სახელმწიფოთა რაოდენობის შესაბამისად.

ევროპული კომისიის წევრთა რაოდენობის განსაზღვრის ორივე წესი კომისიის წევრობის უფლებას მხოლოდ კავშირის წევრი სახელმწიფოების მოქალაქეებს ანიჭებს. კომისიის წევრების არჩევა კავშირში 30-ე სახელმწიფოს განეკუთვნების შემდეგ როტაციის საფუძველზე განხორციელდება. ამასთანავე, აუცილებელი იქნება გეოგრაფიული და დემოგრაფიული ასპექტების გათვალისწინება.

კომისიის წევრი ვალდებულია მხოლოდ კავშირის ინტერესების შესაბამისად იმოქმედოს, მას ეროვნული ხელისუფლებისგან ინსტრუქციების მიღება ეკრძალება.

ევროპული კომპანია

ევროპული კომპანია ევროპული კავშირის სამართლის საფუძველზე შექმნილი საწარმოა. მისი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმაა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება.

2001 წელს ევროპული კავშირის საბჭოს მიერ მიღებულ იქნა საკანონმდებლო აქტები, რომლებიც განსაზღვრავს ევროპული კომპანიის დაფუძნების, საქმიანობის პირობებს, კაპიტალის ოდენობას და ა.შ. ეს საკანონმდებლო აქტებია:

- „ევროპული კომპანიის სტატუტის შესახებ“ რეგულაცია;

• „ევროპულ კომპანიაში დასაქმებულთა მონაწილეობის შესახებ“ დირექტივა.

„ევროპული კომპანიის სტატუტის შესახებ“ რეგულაციის თანახმად, ევროპული კომპანია შეიძლება შეიქმნას:

- შერწყმით;
- საერთო სუბსიდიური კომპანიის დაფუძნებით;
- ეროვნული კანონმდებლობით დაფუძნებული შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მქონე საწარმოს ევროპულ კომპანიად გარდაქმნით.

ევროპული კომპანიის კაპიტალი უნდა შეადგენდეს სულ მცირე 120 000 ევროს. იურიდიულ მისამართზე აუცილებლად უნდა იყოს განთავსებული კომპანიის ცენტრალური ადმინისტრაცია.

ევროპული კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკრულება (ევროპული კონსტიტუცია)

ევროპული კონსტიტუციის შექმნის შესახებ გადაწყვეტილება ლაეკენის 2001 წლის სამიტზე იქნა მიღებული. კონსტიტუციის პროექტის მომზადება დაევალა კონვენტს, რომლის თავმჯდომარედ დაინიშნა საფრანგეთის ყოფილი პრეზიდენტი ვალერი გისკარდ ესტიენგი. კონვენტი შედგებოდა 105 წევრისგან. მასში წარმოდგენილნი იყვნენ წევრ და კანდიდატ სახელმწიფოთა მთავრობის, პარლამენტის, ევროპული კომისიის, ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები. კონსტიტუციის შემუშავების პროცესში დამკვირვებლის სტატუსი მიენიჭა ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტის, რეგიონების კომიტეტის, ევროპული სოციალური პარტნიორების 13 წარმომადგენელსა და ევროპული კავშირის ომბუდსმენს. ევროპული კონსტიტუციის პროექტი წევრ და კანდიდატ სახელმწიფოთა მიერ მოწონებულ იქნა ბრიუსელის 2004 წლის ივლისის სამიტზე. ევროპული კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2004 წლის 29 ოქტომბერს. ხელშეკრულება ძალაში არ შესულა, რადგან საფრანგეთსა და ნიდერლანდებში ჩატარებულ რეფერენდუმზე ხალხმა მის რატიფიკაციას მხარი არ დაუჭირა. ევროპული კონსტიტუციის შესახებ ხელშეკ-

რულება შედგებოდა 448 მუხლისგან, 36 პროტოკოლისგან, 2 დანართისა და ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოთა 50 დელარაციისგან.

ევროპული პარლამენტი

ევროპული პარლამენტი წარმოადგენს და იცავს ევროპული კავშირის მოქალაქეების ინტერესებს. მისი წევრები აირჩევიან პირდაპირი, თანასწორი, საყოველთაო საარჩევნო უფლების საფუძველზე კავშირის მოქალაქეების მიერ. არჩევნები ტარდება 5 წელიწადში ერთხელ. მასში აქტიური საარჩევნო უფლების საფუძველზე მონაწილეობენ 18 წელს მიღწეული მოქალაქეები (ავსტრიაში - 16 წელს მიღწეული).

ევროპული პარლამენტის ოფიციალური ადგილსამყოფელია ქ. სტრასბურგი (საფრანგეთი), თუმცა მას გააჩნია დამატებით ორი ადგილსამყოფელი ბრიუსელსა (ბელგია) და ლუქსემბურგში (ლუქსემბურგი). სტრასბურგში ერთი წლის განმავლობაში პარლამენტის პლენარული სესიები 12-ჯერ იმართება. დამატებითი სესიები, რომლებიც ეხება საბიუჯეტო საკითხებს და საკომიტეტო შეხვედრებს, ტარდება ბრიუსელში.

ევროპული პარლამენტის კომპეტენცია

ევროპულ პარლამენტს გააჩნია სამი ძირითადი კომპეტენცია:

- პარლამენტი და საბჭო ერთობლივად ახორციელებენ საკანონმდებლო საქმიანობას და იღებენ საკანონმდებლო აქტებს;

- პარლამენტის წინაშე ანგარიშვალდებულნი არიან ევროპული საბჭო, საბჭო, საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი, კომისია, აუდიტორთა სასამართლო და ცენტრალური ბანკი. იგი უფლებამოსილია დაეთანხმოს ან უარყოს ევროპული კომისიის პრეზიდენტისა და წევრების კანდიდატურები. გარდა ამისა, პარლამენტი სათანადო შემთხვევებში უფლებამოსილია ევროპულ კომისიას უნდობლობა გამოუცხადოს;

- პარლამენტს ევროპული კავშირის ბიუჯეტის მიღებასთან მიმართებაში მინიჭებული აქვს მნიშვნელოვანი ფუნქცია, რაც გამ-

ოიხატება საბოლოო, შემაჯამებელი საბიუჯეტო პროექტის მიღებაში ან უარყოფაში.

ევროპული პარლამენტის მიერ ევროპული კავშირის ორგანოთა კონტროლის უფლება

ევროპული პარლამენტი კავშირის ინსტიტუტების (გარდა ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს) მაკონტროლებელი ორგანოა. მისი მაკონტროლებელი ფუნქციები რამოდენიმე ასპექტში გამოიხატება. უპირველეს ყოვლისა, როდესაც მიმდინარეობს კომისიის, როგორც კოლეგიური ორგანოს დანიშვნა, პარლამენტი ისმენს კომისიის პრეზიდენტისა და წევრობის კანდიდატების მოხსენებებს (კომისიის პრეზიდენტისა და წევრობის კანდიდატები დასახელებულნი არიან წევრ სახელმწიფოთა მიერ). მისი თანხმობის გარეშე ვერ ჩამოყალიბდება კომისიის სრული შემადგენლობა. მეორე მხრივ, კომისია პოლიტიკურად ანგარიშვალდებულია პარლამენტის წინაშე, რაც შესაბამის შემთხვევებში, პარლამენტის მიერ ხმათა ორმაგი უმრავლესობით უნდობლობის გამოცხადებაში გამოიხატება. ამგვარი სამართლებრივი საფუძვლის არსებობისას ხდება არა ინდივიდუალურად რომელიმე კომისიის წევრის, არამედ სრული შემადგენლობის თანამდებობიდან გადაყენება (კოლეგიური პასუხისმგებლობის პრინციპი).

უნდობლობის გამოცხადების გარდა, ევროპული პარლამენტი ახორციელებს ე.წ. „რბილ“ კონტროლს, რაც გულისხმობს ერთი მხრივ, კომისიის მიერ რეგულარულად გაგზავნილი ანგარიშების შემოწმებას და მეორე მხრივ, პარლამენტის წევრის უფლებას - ევროპულ კომისიას მიმართოს ზეპირი ან წერილობითი შეკითხვით.

კომისიონერები ხშირად ესწრებიან, როგორც პლენარულ ასევე საკომიტეტო განხილვებს. გარდა ამისა, კავშირის მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანად წარმართვის თაობაზე პარლამენტი აწარმოებს მუდმივ დიალოგს ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტთან.

ევროპული პარლამენტი აგრეთვე გარკვეულ მონიტორინგს უწევს ევროპული კავშირის საბჭოს საქმიანობას, კერძოდ: პარლამენტის წევრები კავშირის საბჭოს რეგულარულად მიმართავენ

წერილობითი და ზეპირი შეკითხვებით; ევროპული კავშირის საბჭოს პრეზიდენტი მუდმივად ესწრება პლენარულ სესიებსა და მონაწილეობს მნიშვნელოვან საპარლამენტო დებატებში.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადანაცვეტილებების მიღების უფლებამოსილება მხოლოდ საბჭოს გააჩნია, ამ მიმართულებით პარლამენტი კავშირის საბჭოსთან საკმაოდ მჭიდროდ და ინტენსიურად კოორდინირებს.

პარლამენტი უფლებამოსილია მიიღოს წევრი სახელმწიფოების ტერიტორიაზე მცხოვრები ფიზიკური პირისა და რეგისტრაციის ადგილის მქონე იურიდიული პირის საჩივარი (პეტიცია) და შესაბამისი სამართლებრივი ღონისძიებების განხორციელებით შექმნას სპეციალური საგამოძიებო კომიტეტები, რათა გამოკვეთოს, გამოიკვლიოს კავშირის სამართლის დარღვევის ფაქტები.

ევროპულ პარლამენტს საშუალება აქვს საკუთარი აზრები და შეხედულებები ევროსამიტებზე დააფიქსიროს. სამიტის გახსნაზე მუდმივად მიიწვევა ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი. იგი ევროსამიტის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე წარადგენს პარლამენტის მოსაზრებებსა და კონცეპტუალურ ხედვებს.

ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი

ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტს 2 წლითა და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით, ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობით ირჩევს ევროპული პარლამენტი. ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი:

- ხელმძღვანელობს პარლამენტის პლენარულ სესიებს, პოლიტიკური ჯგუფების პრეზიდენტების კონფერენციას და პარლამენტის ბიუროს სხდომებს;

- წარმოადგენს ევროპულ პარლამენტს სამართლებრივ ურთიერთობებში;

- წარმოადგენს პარლამენტს საერთაშორისო ურთიერთობებში;

- ევროპულ საბჭოს მიმართავს თითოეული შეხვედრის გამართვამდე და წარუდგენს ევროპული პარლამენტის პოზიციას დღის წესრიგში არსებულ ცალკეულ საკითხებთან დაკავშირებით;

- ხელს აწერს ევროპული კავშირის ბიუჯეტს;
- ხელს აწერს ორდინარული პროცედურის ფარგლებში მიღებულ საკანონმდებლო აქტებს;
- მონაწილეობას იღებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვის მიზნით მოწვეული კონფერენციის საქმიანობაში, თუ ამ ფორმატის შეხვედრაზე წარმოდგენილი არიან კავშირის წევრი სახელმწიფოების მინისტრები.

ევროპული პარლამენტის საკანონმდებლო ძალაუფლება

ევროპული კავშირის საკანონმდებლო აქტების მიღების ერთ-ერთი ძირითადი მექანიზმია ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა, რომელიც აგრეთვე „თანაგადაწყვეტილების პროცედურის“ სახელწოდებით არის ცნობილი. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპულ პარლამენტსა და საბჭოს საკანონმდებლო აქტის მიღებისათვის მინიჭებული აქვთ თანაბარი უფლებები. ისინი სრული თანასწორობის პირობებში ახორციელებენ საკანონმდებლო აქტის პროექტის განხილვასა და მიღებას. კავშირის საკანონმდებლო აქტის უმრავლესობა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღება. ამასთანავე, ევროპული პარლამენტის თანხმობაა საჭირო იმ საერთაშორისო ხელშეკრულებების დადების თაობაზე, რომელთა შინაარსიც ექცევა ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში დასარეგულირებელი სფეროების ჩამონათვალში.

მიუხედავად ევროპული კავშირის საკანონმდებლო აქტების დიდი უმრავლესობის ორდინარულ საკანონმდებლო პროცედურების ფარგლებში მიღებისა, არსებობს სფეროები, გამოწვევის შემთხვევები, სადაც საკანონმდებლო აქტები მიიღება საკონსულტაციო პროცედურის მექანიზმის გამოყენებით. საკონსულტაციო პროცედურის ფარგლებში წამოყენებული საკანონმდებლო ინიციატივის მისაღებად, რომელიც ეხება მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ან ინსტიტუციონალურ გადაწყვეტილებებს (მაგ.: სოციალური უსაფრთხოებისა და დაცვის სფეროსთან დაკავშირებულ აქტებს), აუცილებელია პარლამენტის თანხმობა.

პრაქტიკული თვალსაზრისიდან გამომდინარე, ევროპული პარლამენტი კავშირის საკანონმდებლო საქმიანობის მამოძრავებელ ძალას წარმოადგენს, აღნიშნული ვლინდება თუნდაც იმ ფაქტში, რომ კომისიის ყოველწლიური მოხსენების (ანგარიშის) მოსმენისას, იგი ერთი მხრივ, განიხილავს იმ მიმართულებებს, სადაც აუცილებელია საკანონმდებლო რეგულირების არსებობა და მეორე მხრივ, კომისიას მოუწოდებს დასარეგულირებელ სფეროებში საკანონმდებლო ინიციატივის შემუშავებისკენ.

ევროპული პარლამენტის წევრთა რაოდენობა

ევროპულ პარლამენტში წევრ სახელმწიფოებს შორის მანდატები განაწილებულია მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით. 2013 წლის 1 ივლისამდე, სანამ ხორვატია კავშირში 28-ე ქვეყნად გაწევრიანდებოდა, ევროპულ პარლამენტში არსებულ მანდატთა რაოდენობა 754-ს შეადგენდა. შესაბამისად, შემდგომ დამატა ხორვატიისათვის განკუთვნილი 12 მანდატი და წევრთა რაოდენობა 766-მდე გაიზარდა. ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლით ევროპული პარლამენტის წევრთა მაქსიმალური რაოდენობა 751-ით განისაზღვრა, თუმცა 2009 წლის ივნისში ჩატარებულ საპარლამენტო არჩევნებში ამ ნორმის ამოქმედება ვერ მოხერხდა, რადგან ლისაბონის ხელშეკრულება ძალაში მოგვიანებით, 2009 წლის 1 დეკემბერს შევიდა. შესაბამისად, 2014 წლის საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ ევროპულ პარლამენტში არსებული ადგილების რაოდენობა შეიცვალა და შემცირდა 751-მდე.

ევროპული პოლიტიკური პარტია

ევროპული კავშირის დონეზე პოლიტიკური პარტიის დაფუძნებისა და დაფინანსების შესახებ დებულებებს შეიცავს 2003 წლის 4 ნოემბრის რეგულაცია. რეგულაციის მიზნებისთვის:

• „პოლიტიკური პარტია“ გულისხმობს მოქალაქეთა გაერთიანებას რომელიც:

- მიზნად ისახავს პოლიტიკური საქმიანობის განხორციელებას;

- აღიარებული ან დაფუძნებულია სულ მცირე ერთი წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად;

- „პოლიტიკურ პარტიათა ალიანსი“ გულისხმობს სულ მცირე ორი პოლიტიკური პარტიის სტრუქტურულ თანამშრომლობას;

- „პოლიტიკური პარტია ევროპული კავშირის დონეზე“ გულისხმობს, პოლიტიკურ პარტიას ან პოლიტიკურ პარტიათა ალიანსს, რომელიც აკმაყოფილებს რეგულაციით დადგენილ მოთხოვნებს.

ევროპული პოლიტიკური პარტიის სტატუსის მოსაპოვებლად პარტია უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს:

- პარტიას უნდა გააჩნდეს სამართალსუბიექტობა კავშირის იმ წევრ სახელმწიფოში, სადაც მისი ადგილსამყოფელი მდებარეობს;

- პარტია წარმოდგენილი უნდა იყოს სულ მცირე ერთი მეოთხედი რაოდენობის წევრ სახელმწიფოთა ეროვნულ ან რეგიონულ პარლამენტებში ან რეგიონულ ასამბლეებში ან პარტიას უკანასკნელად ჩატარებულ ევროპული პარლამენტის არჩევნებში კავშირის სულ მცირე ერთი მეოთხედი რაოდენობის სახელმწიფოში მიღებული უნდა ჰქონდეს ხმათა მთლიანი რაოდენობის 3%;

- პარტია პოლიტიკური პროგრამის ფარგლებში უნდა იცავდეს და აღიარებდეს პრინციპებსა და ღირებულებებს (თავისუფლება, დემოკრატია, სამართლის უზენაესობა, ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების პატივისცემა), რომლებზედაც დაფუძნებულია ევროპული კავშირი;

- პარტიას მონაწილეობა უნდა ჰქონდეს მიღებული ევროპული პარლამენტის არჩევნებში ან სურვილი უნდა ჰქონდეს გამოთქმული ევროპული პარლამენტის არჩევნებში მონაწილეობაზე.

ევროპული პოლიტიკური პარტია ევროპული კავშირის ბიუჯეტიდან ფინანსდება (ყოველწლიურად 8,4 მილიონი ევრო). პარტიას დაფინანსება მიეცემა თუ:

- ყოველწლიურად მისი შემოსავლისა და ხარჯის შესახებ და მისი აქტივებისა და პასივების თაობაზე ინფორმაციას გამოაქვეყნებს;

- წარადგენს ინფორმაციას დაფინანსების წყაროს თაობაზე (პარტია ვერ მიიღებს დაფინანსებას რეგულაციით გათვალისწინებული გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, მაგ.: თუ მისი შემოწირულობები ანონიმურია).

ევროპული კავშირის ბიუჯეტიდან მიღებული თანხით დაუმკველია ეროვნული პოლიტიკური პარტიის დაფინანსება. შესაბამისად, ევროპული პოლიტიკური პარტია კავშირის ბიუჯეტიდან მიღებულ თანხას პოლიტიკური პროგრამის განხორციელებისთვის დახარჯავს.

აქტუალური მდგომარეობით, შექმნილია შემდეგი ევროპული პოლიტიკური პარტიები: ევროპის სახალხო პარტია (ქრისტიან-დემოკრატები), სოციალ-დემოკრატების პროგრესული ალიანსი, დემოკრატიული და თავისუფალი ევროპა, ევროპელ მემარცხენეთა ალიანსი და ა.შ.

ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი)

ევროპული პოლიციის დაფუძნების იდეა 1991 წელს ევროპული საბჭოს ლუქსემბურგის სამიტზე გაჟღერდა. მაასტრიხტის ხელშეკრულებით დაარსდა ნარკოტიკულ დანაშაულებთან ბრძოლის ევროპული პოლიციის ერთეული, რომლის საქმიანობის მიზანს მხოლოდ ნარკოტიკული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლაში კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის კოოპერაციის გაღრმავება წარმოადგენდა. მოგვიანებით, პოლიციის სფეროში უფრო ქმედითი, ეფექტიანი თანამშრომლობის უზრუნველყოფის მიზნით, წევრმა სახელმწიფოებმა მიიღეს ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ გადაწყვეტილება და ხელი მოაწერეს „ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ“ კონვენციას. სამსახურს მიენიჭა გაცილებით ფართო კომპეტენციები, ვიდრე მის წინამორბედს. სამართლებრივი თვალსაზრისით, თავდაპირველ ეტაპზე სამსახური კავშირის ორგანოთა რიცხვს არ მიეკუთვნებოდა. გარდა ამისა, იგი ფინანსდებოდა დამფუძნებელი სახელმწიფოების ბიუჯეტიდან.

2010 წელს „ევროპული პოლიციის სამსახურის დაფუძნების შესახებ“ კონვენცია ევროპული კავშირის საბჭოს გადაწყვეტილებამ ჩაანაცვლა და ევროპული პოლიციის კავშირის სამართლებრივ წესრიგში ინტეგრირება განახორციელა. ამჟამინდელი მდგომარეობით, ევროპული პოლიციის სამსახური კავშირის ბიუჯეტიდან ფინანსდება. საბჭოს გადაწყვეტილებით პოლიციის სამსახურს გააჩ-

ნია სამართალსუბიექტობა. მისი შექმნის მიზანია სეროზულად ორგანიზებული დანაშაულების (ტერორიზმი, ნარკოტიკების კონტრაბანდა, ფულის გათეთრება, ადამიანის ორგანოებით ვაჭრობა, კიბერდანაშაულები და სხვა) წინააღმდეგ ბრძოლაში წევრ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის გაძლიერება, გაღრმავება. პოლიციის სამსახურმა კომპეტენცია, რომ განახორციელოს დანაშაული აუცილებლად უნდა ზემოქმედებდეს სულ მცირე ორ წევრ სახელმწიფოზე. სამსახურის ფარგლებში შექმნილია საინფორმაციო ბაზა, რომელიც მნიშვნელოვან დახმარებას უწევს წევრ სახელმწიფოებს საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებაში. ევროპოლს არ გააჩნია საგამოძიებო მოქმედებების დაწყების კომპეტენცია, თუმცა იგი უფლებამოსილია წევრ სახელმწიფოებს მოუწოდოს გამოძიების დაწყებისკენ. გარდა ამისა, შესაძლებელია ერთობლივი საგამოძიებო ჯგუფების შექმნა, რომლებიც დაკომპლექტებული იქნება შესაბამისი სახელმწიფოების პოლიციური სტრუქტურებისა და ევროპოლის თანამშრომლებისგან. ევროპოლი შედგება წევრი სახელმწიფოებიდან წარგზავნილი ოფიცრებისგან. მისი ადგილსამყოფელია ქ. ჰააგა (ნიდერლანდების სამეფო).

ევროპული საბჭო

ევროპული საბჭო ევროპული კავშირის ორგანოა. იგი შედგება წევრი ქვეყნების უმაღლესი რანგის თანამდებობის პირებისგან - სახელმწიფოს და მთავრობის მეთაურებისგან. ევროპული საბჭოს შეხვედრები წლის განმავლობაში სულ მცირე 4-ჯერ იმართება, რომელსაც ასევე ესწრებიან ევროპული კომისიის პრეზიდენტი და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. ევროპული საბჭოს კომპეტენციას კავშირის ზოგადი პოლიტიკური მიმართულებებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრა წარმოადგენს, იგი კავშირის განვითარების ძირითადი იმპულსია.

ევროპული საბჭოს შეხვედრებზე კავშირის კომპეტენციის სფეროებს მიკუთვნებულ საკითხებზე ზოგადი ხასიათის მიმართულებები, პრიორიტეტები და სახელმძღვანელო პრინციპები კონსენსუსის საფუძველზე მიიღება. კონსენსუსის საფუძველზე

მიღებულ გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები განსხვავდება ერთხმად მისაღები გადაწყვეტილებისთვის დადგენილი წესისგან. თუ ერთხმად მისაღები გადაწყვეტილებისთვის საჭიროა ყველა წევრის თანხმობა, კონსენსუსისთვის მთავარია, რომ არცერთი წევრი სახელმწიფო არ იყოს გადაწყვეტილების მიღების წინააღმდეგი.

ევროპული საბჭო არ იღებს საკანონმდებლო აქტებს. ევროპული საბჭოს ფორმატში მიიღება გადაწყვეტილებები, რომელშიც იდენტიფიცირებულია ევროპული კავშირის საბჭოში განსახილველი საკითხები.

ევროპული საბჭო განსაზღვრავს ევროპული კავშირის საგარეო პოლიტიკას. მის მიერ შემუშავებული სახელმძღვანელო პრინციპების განვითარებასა და იმპლემენტაციას კავშირის საბჭო ახორციელებს.

როგორც წესი, ევროპული საბჭოს სხდომები სულ მცირე 6 თვეში ორჯერ მაინც იმართება. გადაუდებელ შემთხვევებში, შესაძლებელია დამატებითი ან რიგგარეშე სხდომების გამართვა.

ევროპული საბჭოს შეხვედრებს იწვევს და ხელმძღვანელობს პრეზიდენტი, რომელიც აირჩევა ევროპული საბჭოს მიერ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით 2 წლით და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით.

ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი

ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი აირჩევა ევროპული საბჭოს მიერ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით 2 წლითა და 6 თვის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. ერთი და იგივე პირი პრეზიდენტად შეიძლება ზედიზედ აირჩეს მხოლოდ ორჯერ. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტს უფლება არ აქვს ეკავოს ეროვნული თანამდებობა. იმ შემთხვევაში, თუ ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის მხრიდან ადგილი ექნება სერიოზულ გადაცდომას, ევროპული საბჭო უფლებამოსილია ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით პრეზიდენტი თანამდებობიდან გადააყენოს. იგი საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ვალდებულია იყოს მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი. ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი:

- ინვეეს და ხელმძღვანელობს ევროპული საბჭოს სხდომებს.
- ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან თანამშრომლობით და ზოგად საქმეთა საბჭოს საქმიანობის გათვალისწინებით, უზრუნველყოფს ევროპული საბჭოს საქმიანობის უწყვეტობას, განგრძობადობას;

- ევროპულ საბჭოში ხელს უწყობს ერთიანობისა და კონსენსუსის მიღწევას;

- ევროპულ პარლამენტს წარუდგენს მოხსენებას ევროპული საბჭოს თითოეულ შეხვედრაზე განხილული საკითხების თაობაზე.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროსთან დაკავშირებულ საკითხებზე სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების დონეზე კავშირს ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი წარმოადგენს, თუმცა ამ უფლებამოსილების განხორციელებისას იგი არ ხელყოფს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის კომპეტენციებს.

ევროპული საინვესტიციო ბანკი

ევროპული საინვესტიციო ბანკი ევროპული კავშირის ბანკია. მისი წევრები არიან ევროპული კავშირის წევრი სახელმწიფოები. ბანკის მთავარი ფუნქციაა კავშირის მიზნებისა და ამოცანების განხორციელების ფინანსური ხელშეწყობა, რაც გულისხმობს კრედიტების გაცემას, პროექტების დაფინანსებას (მაგ.: ენერგორესურსებისა და სატრანსპორტო ქსელებთან, გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პროექტების დაფინანსება).

ევროპული კავშირის ფარგლებში ბანკის ძირითადი პრიორიტეტია:

- მხარი დაუჭიროს მცირე და საშუალო ბიზნესს;
- გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება;
- „ცოდნის ეკონომიის“ განხორციელების მხარდაჭერა;
- სატრანსპორტო და ენერგორესურსების ტრანს-ევროპული ქსელის განვითარება;

- მდგრადი, კონკურენტუნარიანი და უსაფრთხო ენერგიის მიწოდების მხარდაჭერა;

- კავშირის სახელმწიფოებსა და რეგიონებში კოჰერენტულობისა და კონვერგენციის გაუმჯობესება.

ევროპული საინვესტიციო ბანკი ავტონომიური ორგანოა, რომელიც ფინანსური მარაგების სესხებასა და გასესხებაზე გადანაწევტილებებს დამოუკიდებლად, თითოეული პროექტის მიზანშეწონილობიდან გამომდინარე იღებს. ბანკი ინტენსიურად თანამშრომლობს კავშირის სხვა ორგანოებთან, განსაკუთრებით ევროპულ კომისიასთან, ევროპულ პარლამენტთან და საბჭოსთან. ევროპულ საინვესტიციო ბანკში გადანაწევტილებები შემდეგ ფორმატში მიიღება:

- მმართველთა საბჭო - სესხის პოლიტიკისათვის განსაზღვრავს ზოგად, სახელმძღვანელო პრინციპებს. იგი შედგება წევრი სახელმწიფოების ფინანსთა მინისტრებისგან;

- დირექტორთა საბჭო - განიხილავს დაფინანსების, სესხის გაცემის საკითხებს. იგი შედგება 29 წევრისგან, 28 წევრს ნიშნავენ წევრი სახელმწიფოები, ხოლო 1 წევრს ევროპული კომისია;

- მენეჯმენტის კომიტეტი - ბანკის აღმასრულებელი ორგანოა. იგი შედგება 9 წევრისგან. კომიტეტი ახორციელებს საინვესტიციო ბანკის ყოველდღიურ საქმიანობას.

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკა

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის მიზანია ევროპული კავშირისა და აღმოსავლეთ ევროპის ხმელთაშუა ზღვის აუზის სამხრეთით მდებარე სახელმწიფოებთან და სამხრეთ კავკასიის რეგიონის ქვეყნებთან თანამშრომლობის სპეციალური ჩარჩოს, ფორმატის შექმნა. იგი 2003 წელს ჩამოყალიბდა.

ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის ფორმატში კოოპერაცია მიზნად ისახავს ამ ქვეყნებში დემოკრატიისა და სამართლის უზენაესობის დამკვიდრებას, ადამიანის უფლებების ეფექტიანი დაცვის ხელშეწყობას, ე.წ. „კარგი მმართველობის“ ჩამოყალიბებას, საბაზრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების პრინციპების განვითარებას.

სამეზობლო პოლიტიკის ფარგლებში ხორციელდება ბილატერალური სამოქმედო გეგმების შედგენა, რომელშიც იდენტიფიცირებულია მხარეთა ინტერესები. გეგმებში გადმოცემულია დღის წესრიგი, რომელიც უკავშირდება პოლიტიკურ და ეკონო-

მიკურ რეფორმებს, ევროპული კავშირის სამართლის აპროქსიმაციას, კავშირის სხვადასხვა პროგრამებში მონაწილეობას და ა.შ.

ევროპული ცენტრალური ბანკი

ევროპული ცენტრალური ბანკი ძირითადი ნაწილია ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემისა. ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემა აერთიანებს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა ცენტრალურ ბანკებსა და ევროპულ ცენტრალურ ბანკს.

ევროპული ცენტრალური ბანკი ევროპული კავშირის ორგანოა, უფრო კონკრეტულად კი ევროპულ კავშირში შემავალი ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის დანესებულებათა, სადაც კავშირის ყველა წევრი სახელმწიფოა გაერთიანებული.

ევროპული ცენტრალური ბანკი 1998 წელს დაფუძნდა. ბანკის შექმნის მიზანს ევროზონაში მონეტარული პოლიტიკის წარმართვისა და ხელმძღვანელობის უფლებამოსილების დამოუკიდებელი ორგანოსათვის მინიჭება წარმოადგენდა.

ბანკის უპირველესი ამოცანა ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებაა. ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებაში იგულისხმება ყოველწლიურად ფასების ინფლაციის საპროცენტო მაჩვენებლის 2%-ზე დაბლა, თუმცა ახლოს არსებობა. ბანკში დაცულია ევროპული კავშირის იმ სახელმწიფოთა ოფიციალური საგარეო ფულის მარაგები, რომლებიც ევროზონაში არიან გაერთიანებულნი. იგი სესხის პოლიტიკის განხორციელების მიზნით განკარგავს ამ რეზერვირებულ თანხებს.

ევროპული ცენტრალური ბანკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპეტენციაა ევროს ემისიაზე თანხმობის გაცემა. ამასთანავე, იგი ხელს უწყობს ეფექტიანი საგადასახადო სისტემის დანერგვას. ევროპული ცენტრალური ბანკი ახორციელებს ფულის გაცვლის საგარეო ოპერაციებს. საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ევროპულ ცენტრალურ ბანკს ევროპულ კავშირთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან წარმოადგენს ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტი.

ევროპული ცენტრალური ბანკი ფუნქციონალური და ორგანიზაციული თვალსაზრისით დაყოფილია სამ ჯგუფად:

• ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის გენერალური საბჭო - შედგება ევროპული კავშირის წევრი სახელმწიფოების ცენტრალური ბანკების მმართველებისგან, ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტისგან და ვიცე-პრეზიდენტისგან;

• ევროპული ცენტრალური ბანკის აღმასრულებელი საბჭო - შედგება პრეზიდენტისგან, ვიცე-პრეზიდენტისგან და ოთხი წევრისგან, რომლებიც ინიშნებიან ევროპული საბჭოს მიერ ევროპული კავშირის საბჭოს რეკომენდაციის საფუძველზე 8 წლით, ხელახალი დანიშვნის უფლების გარეშე. აღმასრულებელი საბჭო პასუხისმგებელია მონეტარული პოლიტიკისა და ბანკის ყოველდღიური საქმიანობის, საბანკო ოპერაციების განხორციელებაზე. გარდა ამისა, მას მმართველი საბჭოსგან დელეგირებული აქვს სხვა უფლებამოსილებები. აღმასრულებელი საბჭო უზრუნველყოფს მმართველი საბჭოს შეხვედრების ორგანიზებას;

• ევროპული ცენტრალური ბანკის მმართველი საბჭო - შედგება აღმასრულებელი საბჭოს 6 წევრისა და ევროზონაში შემავალი სახელმწიფოების ცენტრალური ბანკების მმართველებისგან. მმართველი საბჭო ევროპული ცენტრალური ბანკის მთავარი ორგანოა, გამომდინარე იქიდან, რომ იგი იღებს ბანკის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებს. მმართველი საბჭოს შეხვედრები თვეში ორჯერ იმართება.

ევროპული ცენტრალური ბანკის ადგილსამყოფელია ქ. ფრანკფურტი (გერმანია).

ევროპული ძალაუფლება

ევროპული ძალაუფლება მიუთითებს უფლებამოსილებებზე, რომლებიც ცალკეულ სფეროებში ევროპულ კავშირს წევრ სახელმწიფოებისგან მიენიჭა. ევროპული ძალაუფლების სამი ტიპი არსებობს:

• ექსპლიციტური ძალაუფლება - გულისხმობს კავშირის (საგარეო და შიდა) კომპეტენციებს, რომლებიც მკაფიოდ არის განსაზღვრული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით ან კავშირის საკანონმდებლო აქტით;

• იმპლიციტური (ნაგულისხმევი) ძალაუფლება - ამ დოქტრინის თანახმად, გარკვეულ სფეროებში ევროპული კავშირის საგარ-

ყო კომპეტენციები გამომდინარეობს მისი შიდა კომპეტენციებიდან. შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადი ხელშეკრულებებით ასეთ სფეროებში კავშირის საგარეო კომპეტენცია არ გააჩნია, იგი ამ სფეროებში მინიჭებული შიდა კომპეტენციებიებიდან გამომდინარე უფლებამოსილია მესამე ქვეყნებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან დადოს ხელშეკრულებები, შეთანხმებები;

• სუბსიდიური კომპეტენცია - თუ კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნის მისაღწევად აუცილებელია კავშირის ქმედება, მაგრამ მას ამგვარი მოქმედების განხორციელების ექსპლიციტური და იმპლიციტური ძალაუფლება არ გააჩნია, ევროპული კომისიის წინადადებითა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპული კავშირის საბჭო უფლებამოსილია ერთხმად მიიღოს გადაწყვეტილება და კავშირის ასეთი მოქმედების განხორციელების უფლება მიანიჭოს.

ეკროსამიტი

ევროპული საბჭოს ფორმატში შეხვედრების გარდა, ევროზონაში შემავალი სახელმწიფოების სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურები, ევროპული კომისიის, ევროპული ცენტრალური ბანკისა და ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტებთან ერთად მონაწილეობენ ეკროსამიტის შეხვედრებში. სამიტი სულ მცირე წელიწადში ორჯერ იმართება. ეკროსამიტის ფარგლებში განიხილება ევროზონის მმართველობასთან და ეკონომიკურ სფეროში გასათარებელ რეფორმებთან დაკავშირებული საკითხები. ეკროსამიტის გამართვის სამართლებრივი საფუძველია ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის სტაბილურობის, თანამშრომლობისა და მმართველობის შესახებ ხელშეკრულება (ე.წ. „ფისკალური შეთანხმება“).

ევროსამიტის სხდომებს ხელმძღვანელობს პრეზიდენტი, რომელიც აირჩევა ევროზონის წევრი ქვეყნების სახელმწიფო ან მთავრობის მეთაურების მიერ იმ ვადისა და პირობების დაცვით (2 წლითა და 6 თვით, ხელახალი არჩევის უფლებით), რომელიც დადგენილია ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის არჩევისთვის. ეკროსამიტისა და ევროპული საბჭოს პრეზიდენტების არჩევის პროცესი თანადროულად მიმდინარეობს. ამასთანავე, დასაშვებია ამ თანამდებობებზე ერთი და იგივე პირის არჩევა.

პროგნოზი

ევროზონაში წარმოშობილ საკითხებზე გადანყვეტილების მისაღებად შექმნილია ინსტიტუციონალური ორგანო - ევრო-ჯგუფი, რომელშიც გაერთიანებულია ევრო სივრცეში შემავალი სახელმწიფოების ეკონომიკისა და ფინანსთა მინისტრები. ევრო-ჯგუფის შეხვედრებს აგრეთვე ესწრებიან ევროპული ცენტრალური ბანკის პრეზიდენტი და ეკონომიკურ და საფინანსო საქმეთა კომისიონერი. ევროჯგუფის მთავარი ამოცანაა ევრო სივრცეში ხელი შეუწყოს ეკონომიკურ ზრდასა და ფინანსურ სტაბილურობას.

ევროჯგუფის წევრები 2 წლითა და 6 თვის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს. ევრო სივრცეში შემავალ სახელმწიფოთა შეხვედრების ადმინისტრაციულ მხარდაჭერას კავშირის საბჭოს გენერალური სამდივნო ახორციელებს.

ევრო-ხმელთაშუა ზღვის პოლიტიკა

„ევრო-ხმელთაშუა ზღვა“ ან „კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებისთვის“ წარმოადგენს ევროპული კავშირის პოლიტიკის სახელწოდებას ხმელთაშუა ზღვის რეგიონში. მისი მიზანია ერთი მხრივ, კავშირსა და მის პარტნიორ ქვეყნებთან თანამშრომლობის გაღრმავება და მეორე მხრივ, ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოებს შორის მჭიდრო კოოპერაციის ხელშეწყობა.

პარტნიორობის მიზნები პირველად ბარსელონას დეკლარაციით (1995წ.) გაცხადდა. იგი მიზნად ისახავს რეგიონში სტაბილურობისა და მშვიდობის ხელშეწყობას, კონფლიქტების პრევენციასა და მოგვარებას, მოსახლეობის კეთილდღეობის მიღწევას, თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნას და ა.შ. პარტნიორობა ეფუძნება ევროპული კავშირისა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნების საერთო ღირებულებებს - დემოკრატია და სამართლის უზენაესობას.

„კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის ქვეყნებისთვის“ პარტნიორობის ფორმატი ფართომასშტაბიან პროგრამებში აერთიანებს ევროპულ კავშირსა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის 16 სახელმწიფოს. პარტნიორობა ხორციელდება სამი მიმართულებით:

- პოლიტიკა და უსაფრთხოება;
- ეკონომიკა და ფინანსები;

- სოციალური და კულტურული საკითხები.

ამ პროგრამების მნიშვნელოვანი ელემენტებია თანამშრომლობის გაღრმავება იუსტიციისა და მიგრაციის სფეროებში. ევროპულ კავშირსა და ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოთა პარტნიორობა ეფუძნება ბილატერალური და რეგიონული თანამშრომლობის პრინციპებს. კავშირსა და ამ ქვეყნებს შორის დადებულია ასოცირების ხელშეკრულებები. კავშირი ხმელთაშუა ზღვის აუზის სახელმწიფოებში განსახორციელებულ ღონისძიებებს ევროპული საინვესტიციო ბანკის მეშვეობით აფინანსებს.

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი ევროპული კავშირის საკონსულტაციო ორგანოა. იგი შედგება დამსაქმებლებისა და დასაქმებულთა პროფესიული კავშირების წარმომადგენლებისგან და სამოქალაქო სექტორში, განსაკუთრებით სოციალურ-ეკონომიკურ, განათლების, კულტურის სფეროებში არსებულ ორგანიზაციებში დასაქმებული პირებისგან. იქიდან გამომდინარე, რომ კომიტეტი წარმოადგენს დამსაქმებლების, დასაქმებულთა და სამოქალაქო საზოგადოების ზოგადინტერესებს, იგი კონსულტაციას უწევს კომისიას, საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს. ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტი არ არის ვალდებული იმოქმედოს კავშირის ინტერესების, მიზნების შესაბამისად. გარდა ამისა, იგი ინსტრუქციებს არ იღებს კავშირის სხვა ორგანოებისგან.

კავშირში ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტის არსებობას გააჩნია სამი ძირითადი დანიშნულება:

- კომიტეტი, წევრების გამოცდილებისა და პროფესიონალიზმის გამოყენებით უზრუნველყოფს ევროპული პარლამენტის, საბჭოსა და ევროპული კომისიისათვის მხარდაჭერას, რაც გამოიხატება ეკონომიკურ, სოციალურ სფეროებში პოლიტიკის დაგეგმვასა ან/და მისაღები საკანონმდებლო აქტის შინაარსის დახვეწაში;

- კომიტეტი, როგორც სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზებული ინსტიტუციური ფორუმი ერთი მხრივ, მუდმივად აწარ-

მოებს საზოგადოებასთან დიალოგს და მეორე მხრივ, გამოხატავს საზოგადოებაში არსებულ შეხედულებებს, რაც განაპირობებს კავშირის ამ მიმართულებით განვითარებას;

- ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი წარმომადგენლობითი დემოკრატიის ერთ-ერთი უნიკალური შემთხვევაა, მასში წარმოდგენილნი არიან არა პოლიტიკოსები ან ხელისუფლების წარმომადგენლები, არამედ სამოქალაქო საზოგადოების წევრები.

ევროპული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მიხედვით, ზოგიერთ შემთხვევაში ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ კომიტეტთან კონსულტაცია სავალდებულოა და მისი უგულვებელყოფა აქტის ბათილად გამოცხადების ერთ-ერთი საფუძველია. კომიტეტი უფლებამოსილია მოსაზრებები საკუთარი ინიციატივით წარმოადგინოს თუ თვლის, რომ სამოქალაქო საზოგადოების ინტერესის დასაცავად ასეთი მოქმედება მიზანშეწონილია.

ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი შედგება 353 წევრისგან. წევრი სახელმწიფოები კომიტეტის წევრების კანდიდატების ნომენკლატურას დასანიშნად წარუდგენენ ევროპული კავშირის საბჭოს. კომიტეტის წევრები ინიშნებიან 5 წლის ვადით. როგორც წესი, კომიტეტის ერთი მესამედი დამსაქმებელთა ორგანიზაციების, ერთი მესამედი დასაქმებულთა ორგანიზაციების, ერთი მესამედი - სხვადასხვა კავშირების (მაგ.: ფერმერები, მომხმარებელთა ჯგუფები და ა.შ.) წარმომადგენლებისგან შედგება. ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი ირჩევს პრეზიდენტსა და ორ ვიცე-პრეზიდენტს. კომიტეტის პლენარული სესიები წელიწადში ცხრაჯერ ბრიუსელში იმართება. იგი გადანაცვლებებს იღებს კენჭისყრაში მონაწილე წევრთა ხმათა უმრავლესობით. კომიტეტის პლენარული სესიების ორგანიზებას ახორციელებენ ერთი მხრივ, თემატური სექციები, რომელთაც კომიტეტის წევრები ხელმძღვანელობენ და მეორე მხრივ, კომიტეტის გენერალური სამდივნო, რომელიც განთავსებულია ბრიუსელში.

ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი

ევროპული კავშირის ფარგლებში შექმნილია ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი, რომლის ვალუტაა ევრო. კავშირის წევრი სახელმწიფოები ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ფორმატში თანამშრომლობენ და ერთობლივად ახორციელებენ ეკონომიკური პოლიტიკის ანალიზს, დაგეგმვასა და იმპლემენტაციას. ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპული კავშირის ორგანოებს შორის პასუხისმგებლობა ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტიანად წარმართვისთვის თანაბრად არის განაწილებული.

მონეტარული პოლიტიკის სფერო ეხება ევროზონაში ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებასა და საპროცენტო განაკვეთებთან დაკავშირებულ საკითხებს. იგი ევროპული ცენტრალური ბანკის მიერ დამოუკიდებლად იმართება. ევროზონა შედგება კავშირის 19 წევრი სახელმწიფოსგან და 4 არა წევრი ქვეყნისგან, რომლებშიც ევრო სამოქალაქო ბრუნვაშია, როგორც სახელმწიფო ფულის ერთეული. კავშირის რამოდენიმე წევრმა სახელმწიფომ (გაერთიანებული სამეფო, დანიის სამეფო) უარი განაცხადა ევროზონაში გაწევრიანებაზე და შესაბამისად, ევროს, როგორც სახელმწიფო ვალუტად დანერგვაზე, ხოლო ზოგიერთი მათგანი დღემდე ვერ აკმაყოფილებს ევროზონის წევრობისთვის დადგენილ კრიტერიუმებს (ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში ინტეგრაციის საბოლოო ეტაპი).

ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ჩამოყალიბება შემდეგნაირად ხორციელდებოდა:

- I ეტაპი (1990-1993წწ.) - წევრ სახელმწიფოებში კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება, ეკონომიკური პოლიტიკის სფეროში მჭიდრო კოორდინაცია, ეროვნულ ცენტრალურ ბანკებს შორის თანამშრომლობა;

- II ეტაპი (1994-1998წწ.) - წევრი სახელმწიფოების მონეტარული და ეკონომიკური პოლიტიკის კონვერგენცია, ევროპული მონეტარული ინსტიტუტისა და ევროპული ცენტრალური ბანკის დაფუძნება;

- III ეტაპი (1999წ.) - ევროს შემოღება.

სახელმწიფოებს, რომლებიც 2004-2012წწ. კავშირში გან-
ვერიანდნენ ან მომავალში განვერიანდებიან და დააკმაყოფილებენ
კონვენტაციის კრიტერიუმებს, ეკისრებათ ევროს, როგორც სახ-
ელმწიფო ვალუტად დანერგვის ვალდებულება.

ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერ- თიანობა

კავშირი ხელს უწყობს წევრ სახელმწიფოებს შორის
ეკონომიკურ, სოციალურ და ტერიტორიულ ერთიანობას. იგი
ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის მის-
აღწევად მოქმედებს შერეული კომპეტენციის ფარგლებში. კავში-
რი ცდილობს მიაღწიოს წევრი სახელმწიფოებისა და მათი რეგიონ-
ების დაბალანსებულ, ჰარმონიულ განვითარებას, რეგიონებს
შორის ცხოვრებისეულ დონესთან დაკავშირებული განსხვავებებ-
ის შემცირებას. იგი ამ მიზნით იყენებს ცალკეულ ფინანსურ ინ-
სტრუმენტებს (რეგიონული განვითარების ევროპული ფონდი,
ევროპული სოციალური ფონდი და ა.შ.).

ევროპული კომისია სამ წელიწადში ერთხელ ევროპულ პარ-
ლამენტს, საბჭოს, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპ-
ულ კომიტეტსა და რეგიონების კომიტეტს წარუდგენს
ეკონომიკური, სოციალური და ტერიტორიული ერთიანობის სფერ-
ოში განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ ანგარიშს
(საჭიროების შემთხვევაში შესაბამის ინიციატივებსაც), რომელშიც
ამ მიმართულებით კავშირის პროგრესია შეჯამებული.

ენარგეტიკული პოლიტიკა

ლისაბონის ხელშეკრულების გარდა ევროპული კავშირის
ფარგლებში დადებული არცერთი ხელშეკრულება არ შეიცავს სპე-
ციალურ სამართლებრივ ბაზას გაერთიანებების ენერგეტიკული
პოლიტიკის თაობაზე. ამ სფეროში ცალკეულ დებულებებს მხ-
ოლოდ ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხე-
ლშეკრულება ითვალისწინებდა.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკ-
რულების მე-4 მუხლის მიხედვით, ენერგეტიკული პოლიტიკა

მიეკუთვნება კავშირისა და წვერი სახელმწიფოების ერთობლივ (შერეულ) კომპეტენციათა რიცხვს.

ევროპული კავშირის ფარგლებში შიდა ბაზრის დაფუძნებისა და ეფექტიანი ფუნქციონირების და გარემოს შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად კავშირის პოლიტიკა ენერგეტიკულ სფეროში მიზნად ისახავს:

- ენერგეტიკული ბაზრის ფუნქციონირების უზრუნველყოფას;

- ენერგეტიკული რესურსის კავშირისათვის უსაფრთხოდ მიწოდების უზრუნველყოფას;

- არსებული ენერგეტიკული რესურსის დაზოგვას;

- ენერგეტიკული რესურსების ახალი წყაროების აღმოჩენას;

- ენერგეტიკული ქსელების ურთიერთდაკავშირების ხელშეწყობას.

ენერგეტიკული პოლიტიკის სფეროში გადანაცვებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონის კომიტეტთან კონსულტაციის გავლის შემდეგ მიიღება.

ევროპული კავშირის ორგანოებმა პატივი უნდა სცენ წვერი სახელმწიფოს უფლებას — განავითაროს ეროვნული ენერგეტიკული პოლიტიკა.

პრეტიანი ევროპული აქტი

ერტიან ევროპულ აქტს ხელი მოეწერა 1986 წლის 28 თებერვალს და ძალაში შევიდა 1987 წლის პირველ ივლისს. ევროპული აქტით დაფუძნდა ევროპული გაერთიანების შიდა ბაზარი და განისაზღვრა მისი ფორმირების ვადა, ევროპული კავშირის საბჭოს ფორმატში გაფართოვდა გადანაცვებების კვალიფიციური უმრაველესობით მიღების სფეროები, გაიზარდა ევროპული პარლამენტის როლი საკანონმდებლო პროცესში, შეიქმნა ევროპული საბჭო, ევროპული კავშირის პირველი ინსტანციის სასამართლო, გაფართოვდა ევროპული გაერთიანებების კომპეტენციები და ა.შ.

ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობის ან თანამშრომლობაზე უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების უფლება

კავშირის დონეზე ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობაზე უარის თქმის შესაძლებლობა წარმოადგენს პრევენციულ მექანიზმს, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ზეეროვნულ ფორმატში კოოპერაციის ჩიხში შესვლა. ზოგიერთ სფეროში თანამშრომლობის ან თანამშრომლობაზე უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების უფლება გულისხმობს ორ ქვეუფლებას:

- წევრი სახელმწიფოს უფლებას აბსოლუტურად უარყოს ზოგიერთი სფეროს რომელიმე ელემენტში თანამშრომლობა (მაგ.: გაერთიანებულმა სამეფომ და დანიის სამეფომ უარი განაცხადეს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ფაზაში თანამშრომლობაზე (ევროს დანერგვა), დანიის სამეფო კავშირის დონეზე არ თანამშრომლობს ევროპული კავშირის მოქალაქეობასთან და თავდაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე);

- წევრი სახელმწიფოს უფლებას ზოგიერთ სფეროში ნაწილობრივ ან სრულად თანამშრომლობის შეხახებ გადაწყვეტილება მიიღოს ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში (მაგ.: გაერთიანებული სამეფო, დანია და ირლანდია შენგენის სივრცესთან დაკავშირებულ საკითხებზე თანამშრომლობის შესახებ გადაწყვეტილების ყოველი კონკრეტული ღონისძიების, მოქმედების დაგეგმვის პროცესში იღებენ).

თავის კონსტრუქციულად შეკავების პრინციპი

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილებები ერთხმად მიიღება. თუმცა, გამონაკლისის სახით კავშირის სამართლებრივი სისტემა ითვალისწინებს ე.წ. „თავის კონსტრუქციულად შეკავების პრინციპს“, რომლის მიხედვით, ნევრი სახელმწიფო საბჭოს ფორმატში უფლებამოსილია თავი შეიკავოს ხმის მიცემისგან და მონაწილეობა არ მიიღოს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროსთან დაკავშირებული საკითხის კენჭისყრაში. შესაბამისად, ამ სფეროში რომელიმე ნევრი სახელმწიფოს უარი კენჭისყრაში მონაწილეობაზე არ გულისხმობს ერთხმად მისაღები გადანყვეტილების ცალსახად დაბლოკვას.

აღნიშნული მექანიზმი დაინერგა ამსტერდამის ხელშეკრულებით. ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 31-ე მუხლის თანახმად, თუ კავშირის ნევრი სახელმწიფო უარს აცხადებს კენჭისყრაში მონაწილეობაზე, იგი იღებს ე.წ. „ფორმალურ დეკლარაციას“, რომელიც თან ერთვის გადანყვეტილებას. მიუხედავად იმისა, რომ ამ სახელმწიფოზე არ ვრცელდება გადანყვეტილების შინაარსი, იგი ყველა შემთხვევაში აღიარებს ასეთი გადანყვეტილების ევროპული კავშირისთვის სავალდებულო ხასიათს. კენჭისყრაში მონაწილეობაზე უარის განმცხადებელი სახელმწიფო ვალდებულია თავი შეიკავოს ისეთი ქმედებისგან, რომელიც შეიძლება წინააღმდეგობაში მოვიდეს ამ გადანყვეტილების საფუძველზე კავშირის მიერ განსაზოორციელებელ ან განხორციელებულ მოქმედებასთან.

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 31-ე მუხლის მიხედვით, საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გადანყვეტილება მიღებულად არ ჩაითვლება, თუ მას თან ერთვის კავშირის იმ ნევრ სახელმწიფოთა ერთი მესამედის მიერ მიღებული ფორმალური დეკლარაცია (ხმის მიცემისგან თავის შეკავების თაობაზე), რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა სულ მცირე კავშირის მთლიანი მოსახლეობის ერთ მესამედს შეადგენს.

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის შექმნა მიზნად ისახავს ევროპული კავშირის ტერიტორიაზე პირის რეალურად თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველყოფასა და უსაფრთხოების მაღალი სტანდარტების შემუშავებას, დადგენას, რომელიც კავშირის ბრძოლას ორგანიზებულ დანაშაულებთან, ქსენოფობიასთან, რასიზმთან კიდევ უფრო ეფექტიანსა და ქმედითს ხდის.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე მართლმსაჯულებისა და შინაგანი საქმეების მომწესრიგებელ დებულებებს ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების VI თავი ითვალისწინებდა და მასზე მხოლოდ მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი ვრცელდებოდა (III ტაძარი). ამსტერდამის ხელშეკრულებით თავშესაფრისა და მიგრაციის პოლიტიკა და კერძო სამართლის სფეროში სასამართლოებს შორის თანამშრომლობა აყვანილ იქნა სუპრანაციონალურ რანგში და ამ საკითხების მარეგულირებელი ნორმები გადატანილ იქნა ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების IV თავში. ლისაბონის ხელშეკრულებით, თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის შესახებ დებულებები აკუმულირდა ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებაში.

აქტუალური მდგომარეობით, თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის მომწესრიგებელი ნორმები მოცემულია ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების V თავში. იგი მოიცავს სასაზღვრო კონტროლის, მიგრაციისა და თავშესაფრის მინიჭების პოლიტიკასთან დაკავშირებულ საკითხებს, კერძო სამართლისა და სისხლის სამართლის სფეროებში სასამართლოებს შორის თანამშრომლობასა და პოლიციის სფეროში კოოპერაციის შესახებ დებულებებს. ამ სფეროებში გადწყვეტილებები ძირითადად ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღება.

თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცე გაერთიანებულ სამეფოსთან, ირლანდიასთან და დანიასთან მიმართებაში შეიცავს საგამონაკლისო წესებსა და მოთხოვნებს, რაც

გამოიხატება გაერთიანებული სამეფოს, ირლანდიასა და დანიის უფლებებში ამ მიმართულებით ინიცირებულ ზოგიერთ ღონისძიებებში, მოქმედებებში მიიღონ ან არ მიიღონ მონაწილეობა.

თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპი

ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპი მოიცავს ორ ელემენტს:

- ადამიანებისადმი თანასწორად მოპყრობის პრინციპს;
- მამაკაცისა და ქალის თანასწორობის პრინციპს.

თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფის პრინციპის შესახებ დებულებებს შეიცავს ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიის მე-3 თავი - „თანასწორობა“:

- კანონის წინაშე თანასწორობა - მე-20 მუხლი;
- დისკრიმინაციის აკრძალვა - 21-ე მუხლი;
- კულტურული, რელიგიური და ლინგვისტური მრავალფეროვნება - 22-ე მუხლი;
- ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა - 23-ე მუხლი;
- ბავშვის უფლებები - 24-ე მუხლი;
- მოხუცთა უფლებები - 25-ე მუხლი;
- შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირების ინტეგრაცია - 26-ე მუხლი.

ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო კავშირში თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველსაყოფად, უფლებამოსილნი არიან ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან კონსულტაციის შემდეგ განახორციელონ შესაბამისი სამართლებრივი ღონისძიებები.

თანამშრომლობის გაერთიანების და მთავრობათა-შორისი მეთოდავი

მაასტრიხტის ხელშეკრულებით დაინერგა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“, რომელიც შედგებოდა ტაძრის სახურავისა და სამი სვეტისგან:

- ტაძრის სახურავი - ევროპული კავშირი;
 - პირველი სვეტი - ევროპული გაერთიანებები (მოქმედებდა თანამშრომლობის გაერთიანების მეთოდი);
 - მეორე სვეტი - საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო (გამოიყენებოდა მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი);
 - მესამე სვეტი - მართლმსაჯულება და შიდა საქმეები (მოქმედებდა თანამშრომლობის მთავრობათაშორისი მეთოდი).
- თანამშრომლობის გაერთიანების მეთოდი გულისხმობდა:
- ევროპული კომისიის მონოპოლიას საკანონმდებლო ინიციატივის წარდგენაზე;
 - ევროპული კავშირის საბჭოს ფარგლებში გადაწყვეტილებების ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიღებას;
 - ევროპული პარლამენტის აქტიურ როლს;
 - ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს უფლებას განეხორციელებინა გაერთიანების სამართლის ინტერპრეტაცია.

თანამშრომლობის მთავრობათაშორისი მეთოდი ითვალისწინებდა:

- ნეერ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კომისიას შორის საკანონმდებლო ინიციატივის წარდგენის უფლებამოსილების განაწილებასა და ზოგადად კავშირის მოქმედების ფარგლების შეზღუდვას;
- ევროპული კავშირის საბჭოს ფორმატში გადაწყვეტილებების ერთხმად მიღებას;
- ცალკეულ სფეროებში ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს კომპეტენციის არარსებობას.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ტაძრის სტრუქტურა გაუქმდა. ამჟამინდელი მდგომარეობით, არსებობს ევროპული კავშირი, რომელიც ევროპული გაერთიანებების (გარდა ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანებისა) სამართალმემკვიდრეს წარმოადგენს. კავშირის ფარგლებში გადაწყვეტილებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის (ევროპული კავშირის მეთოდი) ფარგლებში მიიღება (სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა ზოგიერთ

შემთხვევებში გამოიყენება), თუმცა, მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი მოქმედებს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკისა და სისხლის სამართლის საქმეებზე სასამართლოებს შორის თანამშრომლობის სფეროებში.

თანხმობის პროცედურა

თანხმობის პროცედურა ერთიანი ევროპული აქტით დაინერგა. იგი სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის შემადგენელი ნაწილია. თანხმობის პროცედურის თანახმად, კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, ევროპული კომისიის მიერ წარდგენილ ინიციატივაზე ევროპული კავშირის საბჭო გადაწყვეტილებას იღებს მას შემდეგ, რაც ევროპული პარლამენტი განაცხადებს თანხმობას. ევროპულ პარლამენტს არ გააჩნია ინიციატივაში ცვლილების შეტანის უფლებამოსილება. პარლამენტი ინიციატივას მოიწონებს ან უარყოფს (ამ შემთხვევაში ინიციატივის განხილვა შეწყდება).

თანხმობის პროცედურის ფარგლებში გადაწყვეტილებები მიიღება:

- ნევრი სახელმწიფოსთვის სანქციის დანესების თაობაზე, რაც განპირობებულია ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევით;

- ევროპულ კავშირში ახალი სუბიექტის განეკრიანების თაობაზე;

- ევროპული პარლამენტის არჩევნებისთვის ერთგვაროვანი პროცედურის დადგენის შესახებ ინიციატივის მიღების თაობაზე;

- მესამე სახელმწიფოებთან ასოცირების შეთანხმების დადების თაობაზე;

- ევროპული კავშირის ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციაზე მიერთების თაობაზე;

- საერთაშორისო ხელშეკრულების დადების თაობაზე, რომელსაც მნიშვნელოვანი ზეგავლენა ექნება ევროპული კავშირის ბიუჯეტზე;

- კავშირის დონეზე ევროპული კავშირის მოქალაქეებისთვის უფლებების მინიჭების თაობაზე.

თაღლითობისა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა

ევროპული კავშირის დონეზე თაღლითობასთან და კორუფციასთან ბრძოლა ორი მიმართულებით ხორციელდება:

- ნეერი სახელმწიფოების კოორდინაცია სერიოზულად ორგანიზებულ დანაშაულებთან (მათ შორის კორუფცია და თაღლითობა) ბრძოლაში (ზოგადი მიმართულება);

- თაღლითობისა და კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლა კავშირის ფინანსური ინტერესების დასაცავად (სპეციალური მიმართულება).

კორუფციისა და თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლაში აქტიურად მონაწილეობენ ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი) და ევროიუსტი. ამ მიმართულებით კავშირის ორგანოების ჩართულობას ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაული ზემოქმედებს კავშირის სულ მცირე ორ ნევრ სახელმწიფოზე. კავშირის მოქმედებები, რომლებიც მიმართულია კორუფციისა და თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლისკენ, სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფარგლებში ხორციელდება.

ევროპული კავშირის ფინანსური ინტერესის ცნებაში იგულისხმება კავშირის ბიუჯეტის დაცვის ინტერესი. ამ მხრივ, ევროპული კავშირის დონეზე შექმნილია ორი სააგენტო:

- თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული სააგენტო;
- ევროპული პროკურატურა.

თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპული სააგენტო 1999 წელს შეიქმნა (ჩაანაცვლა თაღლითობის წინააღმდეგ ბრძოლის საკოორდინაციო ერთეული). მისი მიზანია:

- ევროპული კავშირის ფინანსური ინტერესების დაცვა, კავშირის ფინანსური ინტერესების ხელმყოფი ქმედებების (თაღლითობა, კორუფცია და ნებისმიერი სხვა უკანონო ქმედება, რომელიც ზიანს აყენებს კავშირის ფინანსურ ინტერესს) გამოძიება;

- მხარი დაუჭიროს ევროპულ კომისიას ანტითაღლითური კანონმდებლობის, პოლიტიკის განვითარებასა და იმპლემენტაციაში.

თაღლითობასთან ბრძოლის ევროპული სამსახური უფლებამოსილია სრული დამოუკიდებლობით აწარმოოს:

• შიდა გამოძიება - საგამოძიებო მოქმედებები, რომლებიც ხორციელდება კავშირის იმ ორგანოში ან ინსტიტუტში, რომელიც ევროპული კავშირის საბიუჯეტო ასიგნებებიდან ფინანსდება;

• გარე გამოძიება - გამოძიება, რომელიც ეროვნულ დონეზე ხორციელდება, რადგან დანაშაული ჩადენილია კავშირის ფინანსური ინტერესების წინააღმდეგ.

ევროპული პროკურატურა კავშირის დეცენტრალიზებული ორგანოა. იგი შეიქმნა 2013 წელს საბჭოს რეგულაციის საფუძველზე. მისი ამოცანაა იმ დანაშაულებთან ბრძოლა, რომელიც ზიანს აყენებს კავშირის ფინანსურ ინტერესებს. ამ ფუნქციის განხორციელების უზრუნველსაყოფად ევროპული პროკურატურა ახორციელებს გამოძიების საპროცესო ხელმძღვანელობას, იგი ეროვნულ სასამართლოებში მხარს უჭერს ევროპული კავშირის ბრალდებას.

ევროპულ პროკურატურას ხელმძღვანელობს მთავარი პროკურორი, რომელსაც ჰყავს ოთხი მოადგილე. ევროპული პროკურატურის განუყოფელ ნაწილებს წარმოადგენენ ე.წ. „დელეგირებული პროკურორები“, რომლებიც ახორციელებენ ერთი მხრივ, ეროვნული პროკურორის და მეორე მხრივ, ევროპული კავშირის პროკურორის ფუნქციებსა და მოვალეობებს (თითოეულ წევრ სახელმწიფოში სულ მცირე ერთი ასეთი პროკურორი მაინც უნდა არსებობდეს). დელეგირებული პროკურორები საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას სარგებლობენ სრული დამოუკიდებლობითა და მოქმედებენ მხოლოდ ევროპული კავშირის ინტერესების შესაბამისად.

თევზრენვის საერთო პოლიტიკა

თევზრენვის საერთო პოლიტიკა მიზნად ისახავს წარმოების მასშტაბების ზრდას, ბაზრის სტაბილიზებას, მომხმარებელთათვის უსაფრთხო პროდუქციის მიწოდებასა და პროდუქციაზე გონივრული ფასების დადგენას. თევზრენვის საერთო პოლიტიკა კავშირის შერეულ კომპეტენციათა რიცხვს მიეკუთვნება.

ინტეგრაციის სანჯის ეტაპზე ამ სფეროში განხორციელებულმა რეფორმებმა დასახულ მიზნებს დამატებითი ამოცანები

შესძინა, კერძოდ: რესურსის მდგრადი ექსპლუატაცია, გარემოს დაცვა, ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვის ინსტრუმენტების გაძლიერება, სოციალური და ეკონომიკური ერთიანობის ხელშეწყობა და ა.შ.

დღესდღეობით, კავშირის დონეზე სერიოზულ საფრთხედ წყლის რესურსების შემცირება განიხილება, რომელსაც იგი უპირისპირებს თევზის მარაგებისა და გარემოს დაცვის გეგმაზომიერ, თანმიმდევრულ პოლიტიკას. თევზრეწვის საერთო პოლიტიკის სფეროში კავშირი:

- ახორციელებს ბაზრის ორგანიზებას მიწოდებისა და მოთხოვნის შესაბამისად;

- პარიტეტულად ითვალისწინებს მომხმარებლებისა და მწარმოებელთა ინტერესებს;

- ხელს უწყობს თევზრეწვის ინდუსტრიას ბაზრის ეფექტიანი ფუნქციონირებიდან მომდინარე შეზღუდვების ადაპტაციაში;

- მესამე ქვეყნებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თევზრეწვის შესახებ საერთაშორისო შეთანხმებების დადებისა და საერთო კონსერვაციული ღონისძიებების თაობაზე მოლაპარაკებებს ახორციელებს.

კავშირი ცდილობს ჩამოაყალიბოს ქმედითი საზღვაო პოლიტიკა, რომელიც უნდა შეიცავდეს თევზრეწვის, წყლის გარემოს დაცვასა და საზღვაო ინდუსტრიასთან დაკავშირებულ ქვესაკითხებს.

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპი

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპის თანახმად, ევროპული კავშირის თითოეული ძირითადი ორგანო უნდა მოქმედებდეს კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით მინიჭებული უფლებამოსილებების ფარგლებში და არ უნდა ახორციელებდეს კავშირის სხვა ორგანოსა თუ ინსტიტუტის კომპეტენციებში ჩარევას. ამ პრინციპის შესახებ დებულებებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებები არ შეიცავს, იგი განვითარებულ იქნა მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მიერ მერონის საქმეზე გამოტანილ გადაწყვეტილებაში.

ინსტიტუციური ბალანსის პრინციპის არსი განსხვავდება ხელისუფლების დანაწილების დოქტრინისგან. იგი წარმოადგენს მონტესკიეს თეორიის საფუძველზე განვითარებულ თანამედროვე კონცეფციას.

იოანინას კომპრომისი

იოანინას კომპრომისი ეწოდება შეთანხმებას, რომლითაც კავშირის საბჭოში განისაზღვრა გადაწყვეტილების დაბლოკვის მექანიზმი, რომელიც ევროპული გაერთიანების მეოთხე გაფართოების შემდეგ იარსებებდა. შეთანხმება მიღებულ იქნა გაერთიანების წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა მინისტრების მიერ 1994 წელს ქ. იოანინაში (საბერძნეთი). კომპრომისის თანახმად, თუ საბჭოში გადაწყვეტილების მიღებას შეეწინააღმდეგებოდნენ ის წევრი სახელმწიფოები, რომლებიც ფლობდნენ 23-26 ხმათა რაოდენობას, საბჭო გონივრული ვადის ფარგლებში შეეცდებოდა კონსენსუსის მიღწევას. ამ შემთხვევაში, გადაწყვეტილების მისაღებად აუცილებელი იყო 87 ხმიდან (ხმათა სრული რაოდენობა) სულ მცირე 68 დადებითი ხმა. იოანინას შეთანხმება ვრცელდებოდა მხოლოდ იმ სფეროებზე, სადაც გადაწყვეტილებები ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღებოდა.

აქტუალური მდგომარეობით, იოანინას კომპრომისი (შეთანხმება) კავშირის ფარგლებში არ გამოიყენება, იგი ჯერ კიდევ უარყოფილ იქნა ნიცას ხელშეკრულებით (2001 წელი).

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი)

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის დაფუძნების შესახებ ინიციატივა 1999 წელს ევროპული საბჭოს ფორმატში გამართულ შეხვედრაზე გაუღერდა. ევროპული კავშირის ფარგლებში წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურების შეხვედრა კავშირში თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სივრცის სოლიდარობის პრინციპის საფუძველზე შექმნასა და ტრანსსასაზღვრო დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებების კონსოლიდაციას ეძღვნებოდა. სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების მიზნით, წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურები იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის შექმნის აუცილებლობაზე შეთანხმდნენ.

2000 წლის 14 დეკემბერს პორტუგალიის, საფრანგეთის, შვედეთისა და ბელგიის ინიციატივით შეიქმნა იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის დროებითი ერთეული - პრო-ევროიუსტი. მასში წევრი სახელმწიფოებიდან ეროვნული კორესპონდენტები იყვნენ მივლინებულნი (მოსამართლე, პროკურორი ან პოლიციის ოფიცერი). პრო-ევროიუსტი წარმოადგენდა ევროიუსტის წინამორბედს, რომლის შექმნის მიზანი იყო ევროიუსტის დაფუძნების მიზანშეწონილობის შეფასება.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2001 წლის 11 სექტემბერს განხორციელებულმა ტერორისტულმა აქტებმა ცხადყო, რომ ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა გასცდებოდა ეროვნულ და რეგიონულ მასშტაბებს და საერთაშორისო ხასიათის მიიღებდა. აქედან გამომდინარე, ევროპული კავშირის საბჭომ 2002 წელს მიიღო ევროიუსტის დაფუძნების შესახებ გადაწყვეტილება, რომელშიც საბჭოს 2008 წლის 16 დეკემბრის გადაწყვეტილებით ცალკეული ცვლილებები განხორციელდა.

ევროიუსტში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან ერთი მოქალაქეა წარგზავნილი (მოსამართლე, პროკურორი ან პოლიციის ოფიცერი), რომელსაც ჰყავს მოადგილე ან ასისტენტი. ევროიუსტის კომპეტენცია მოიცავს:

- სფეროებს, რომლებზედაც კომპეტენცია ევროპოლს გააჩნია;

- კიბერ დანაშაულებს, თაღლითობას, კორუფციას, ფულის გათეთრებას, გარემოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს და ა.შ.

გარდა ამისა, ევროიუსტის ამოცანების, მიზნების შესაბამისად და წევრი სახელმწიფოს შესაბამისი ორგანოს ევროიუსტისთვის მიმართვის შემთხვევაში, იგი უფლებამოსილია წევრ ქვეყანას მხარი დაუჭიროს გამოძიებასა და სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელებაში.

ევროიუსტის დონეზე თანამშრომლობა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ სისხლისსამართლებრივი დევნა და გამოძიება ხორციელდება კავშირის ორ ან მეტ წევრ სახელმწიფოში იმ დანაშაულებთან მიმართებაში, რომლებზეც ვრცელდება ევროპოლის კომპეტენცია.

ევროიუსტს გააჩნია სამართალსუბიექტობა. მას შეთანხმებები დადებული აქვს:

- ევროპული კავშირის ორგანოებთან - ფრონტექსთან, ევროპულ კომისიასთან და პოლიციის ევროპულ კოლეჯთან;

- მესამე ქვეყნებთან - ლიხტენშტეინთან, შვეიცარიის კონფედერაციასთან, ნორვეგიასთან და ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და ა.შ.

- ორგანიზაციებთან - კრიმინალური პოლიციის საერთაშორისო ორგანიზაციასთან, ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლის გაეროს ოფისთან და სხვა.

იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეულის ადგილსამყოფელია ქ. ჰააგა (ნიდერლანდების სამეფო).

იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში

თავისუფლების, მართლმსაჯულებისა და უსაფრთხოების სფეროში თანამშრომლობის ერთ-ერთ ასპექტს წარმოადგენს

ევროპული კავშირის დონეზე იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში. ამ სფეროში კოოპერაციის მიზანია ერთი მხრივ, სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით წევრი სახელმწიფოების რესურსის გაერთიანება, საერთო ინსტიტუციური, სამართლებრივი მექანიზმების ფორმირება და მეორე მხრივ, ევროპული კავშირის მოქალაქეთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფა. იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს თანამშრომლობას:

- ეროვნულ სამართალდამცავ ორგანოებს შორის;
- სისხლის სამართლებრივი დევნის განმახორციელებელ ეროვნულ ორგანოებს შორის;
- სახელმწიფო საზღვრის დაცვის ეროვნულ ორგანოებს შორის;
- ეროვნულ სასამართლო ორგანოებს შორის.

ევროპულ კავშირში ამ მიმართულებით თანამშრომლობის პროცესში მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს კავშირის მიერ დაფუძნებული ორგანოები - ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი), იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი) და სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელი.

იუსტიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს კავშირის წევრი სახელმწიფოს სასამართლოების გადაწყვეტილებების, განჩინებების, ბრძანებების სხვა წევრი სახელმწიფოს მიერ აღიარებასა და წევრ სახელმწიფოთა სისხლის სამართლებრივი კანონმდებლობის აპროქსიმაციას. ამ მიზნით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო უფლებამოსილია ევროპული კომისიის ან წევრ სახელმწიფოთა ერთი მეოთხედის ინიციატივის საფუძველზე შეიმუშავოს დირექტივები, რომლებიც:

- დაარეგულირებს კავშირის ტერიტორიაზე სასამართლო გადაწყვეტილებების, ბრძანებების, განჩინებების აღიარებას;
- წევრ სახელმწიფოებს შორის მოაწესრიგებს იურისდიქციასთან დაკავშირებულ კონფლიქტებს;

• მხარს დაუჭერს მოსამართლეებისა და მართლმსაჯულების სისტემაში დასაქმებული პირების პროფესიულ გადამზადებას;

• გაამარტივებს წევრ სახელმწიფოთა სასამართლოებს ან სასამართლოს ექვივალენტ ორგანოებს შორის თანამშრომლობას, შესაბამისი სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულებას.

გამომდინარე იქიდან, რომ იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობას გააჩნია ტრანსსასაზღვრო ხასიათი, ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო უფლებამოსილია სასამართლო აქტების ორმხრივი აღიარების ხელშეწყობის მიზნით ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღონ დირექტივები, რომლებიც შესაძლებელია ეხებოდეს:

- წევრ სახელმწიფოებში მტკიცებულებების დასაშვებობას;
- სისხლის სამართლის პროცესში ინდივიდების უფლებებს;
- სისხლის სამართლის პროცესთან დაკავშირებულ ნებისმიერ საკითხს, რომლის იდენტიფიცირებას დირექტივის მიღებამდე გადაწყვეტილებით ახორციელებს კავშირის საბჭო ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე.

დირექტივის პროექტის საბჭოში განხილვისას, თუ წევრი სახელმწიფო მიიჩნევს, რომ დირექტივის მიღება ნეგატიურად იმოქმედებს მის სისხლისსამართლებრივი მართლმსაჯულების სისტემაზე, იგი უფლებამოსილია მოითხოვოს საკანონმდებლო პროცედურის შეჩერება (ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“) და დირექტივის პროექტი ევროპულ საბჭოს გადაუგზავნოს. ევროპული საბჭო პროექტს განიხილავს 4 თვის ვადაში. დირექტივის პროექტის მოწონების თაობაზე ევროპულ საბჭოში გადაწყვეტილება კონსენსუსის საფუძველზე მიიღება და იგი ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის განხილვის გაგრძელების მიზნით კვლავ საბჭოს გადაეგზავნება. იმ შემთხვევაში, თუ ევროპულ საბჭოში დირექტივის პროექტის განხილვა გაჭიანურდება ან მისი მოწონების თაობაზე კონსენსუსი ვერ მიიღწევა, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა შეწყდება და დირექტივა მიუღებლად ჩაითვლება. თუმცა, წევრ სახელმწიფოებს შესაძლებლობა აქვთ დირექტივის პროექტით გათვალისწინებულ საკითხებზე ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის“ ფორმატში გააგრძელონ თანამშრომლობა.

პოლიციური თანამშრომლობა სისხლის სამართლის სფეროში გულისხმობს წვერი სახელმწიფოების სამართალდამცავ, სახელმწიფო საზღვრის დაცვის ორგანოებს შორის დანაშაულების გამოძიების, ბრალდებულების, მსჯავრდებულების დაკავების, შესაბამისი ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის მიზნით თანამშრომლობას. ამ მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში იღებენ დირექტივებს, რომლებიც:

- დაკავშირებული იქნება რელევანტური ინფორმაციის გაცვლასთან, ანალიზთან, წარმოებასთან, შენახვასთან, მოპოვებასთან;

- ხელს შეუწყობს სამართალდამცავ სტრუქტურებში დასაქმებული პირების გადამზადებას, ასეთი პირების წევრ სახელმწიფოებს შორის გაცვლის თვალსაზრისით თანამშრომლობას, შესაბამისი მატერიალური რესურსის არსებობას და ა.შ;

- სერიოზულად ორგანიზებული დანაშაულების გამოძიების მიზნით ერთობლივი საგამოძიებო ჯგუფების შექმნას.

პოლიციური თანამშრომლობის სფეროში მოქმედებს გადანაცვეტილებების მიღების ის მექანიზმი, რაც გამოიყენება სისხლის სამართლის სფეროში იუსტიციური თანამშრომლობის პროცესში (მაგ.: დირექტივის პროექტის ინიცირებაზე უფლებამოსილების მქონე სუბიექტები, ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“, ევროპულ საბჭოში გადანაცვეტილების მიღება კონსენსუსის საფუძველზე, გაძლიერებული თანამშრომლობის პრინციპი).

კავშირის პატენტი

ევროპულმა კომისიამ 2000 წელს გაერთიანების პატენტის შექმნის შესახებ ინიციატივა წამოაყენა. ინიციატივა ითვალისწინებდა გაერთიანების ფარგლებში ერთიანი საპატენტო სისტემის შექმნას. იგი გამომგონებლებს საშუალებას მისცემდა სუპრანაციონალურ დონეზე განხორციელებინათ გამომგონების რეგისტრაცია. გაერთიანების პატენტის შექმნის იდეა მიზნად ისახავდა საპატენტო გადასახადის შემცირებასა და გამომგონებლების საქმიანობის წახალისებას. გაერთიანების პატენტის არსებობა შემდეგ სარგებელს ითვალისწინებდა:

- გაერთიანების ტერიტორიაზე გამომგონების დაპატენტების ერთიანი პროცედურის არსებობით გამომგონებლის უფლებების დაცვის გაძლიერებას;

- პატენტის ევროპული სამსახურის მიერ საპატენტო მოწმობის გაცემას;

- პატენტის მოპოვებასთან დაკავშირებული ხარჯების შემცირებას;

- საპატენტო დავების უნიფიცირებული, ცენტრალური ორგანოს მიერ განხილვას.

გაერთიანების პატენტის შექმნით არ განხორციელდებოდა ეროვნული საპატენტო სისტემის ზეეროვნული საპატენტო ინსტრუმენტით ჩანაცვლება. პირიქით, გამომგონებელს მიენიჭებოდა უფლებამოსილება სურვილისამებრ აერჩია საპატენტო მოწმობის გამცემი ორგანო. მიუხედავად ამისა, გაერთიანების პატენტის ფორმირება წლების განმავლობაში სენსიტიური საკითხი იყო, იგი ევროპული კავშირის საბჭომ არაერთხელ დაბლოკა.

2012 წელს ევროპული კომისიის წარმოდგენილმა „პატენტის შესახებ“ საკანონმდებლო პაკეტმა საყოველთაო მონონება დაიმსახურა. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ მიღებულ იქნა 1257/2012 და 1260/2012 რეგულაციები, რომლითაც კავშირის

დონეზე უნიფიცირებული საპატენტო სისტემა დაფუძნდა. გარდა ამისა, საკანონმდებლო პაკეტი ითვალისწინებდა „უნიფიცირებული საპატენტო სასამართლოს შექმნის შესახებ“ ხელშეკრულების დადებას, რომელსაც ხელი 2013 წლის თებერვალში მოენერა.

კანდიდატი ქვეყანა

ევროპულ კავშირში განეწიანების სურვილის მქონე სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭებას ევროპული კავშირის საბჭო ევროპული კომისიის დასკვნის საფუძველზე ახორციელებს. მსურველი სუბიექტისთვის კანდიდატი სახელმწიფოს სტატუსის მინიჭება არ ნიშნავს კავშირში მის აპრიორ განეწიანებას. განეწიანების სურვილის მქონე სახელმწიფოს განცხადების განხილვისას, ევროპული კომისია დეტალურად მიმოიხილავს ამ ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალურ—ეკონომიკური, სამართლებრივი სისტემების მდგომარეობის განეწიანების კრიტერიუმებთან (ე.წ. „კოპენჰაგენის კრიტერიუმები“) შესაბამისობას. განეწიანების პროცესი იწყება მას შემდეგ, რაც საბჭო მიიღებს განეწიანების თაობაზე მოლაპარაკებების დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას. შემდგომი ეტაპი გულისხმობს კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ ევროპული კავშირის სტანდარტებთან შესაბამისი შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი სისტემის, ინფრასტრუქტურისა და ადმინისტრაციული მმართველობის უზრუნველყოფას. განეწიანების პროცესში განსახორციელებელი მოქმედებები ეფუძნება განეწიანების წინაეტაპობრივ სტრატეგიას, რომელიც კავშირის მხრიდან კანდიდატი სახელმწიფოსთვის მხარდაჭერის ელემენტებსაც (მათ შორის ფინანსური დახმარება) შეიცავს.

კავშირში განეწიანების საკითხი ძირითადად კანდიდატი სახელმწიფოს პროგრესზეა დამოკიდებული, რომელსაც მონიტორინგს უწევს და აფასებს ევროპული კომისია.

კანონმდებლობის არაფორმალური/დეკლარაციული კონსოლიდაცია

კანონმდებლობის არაფორმალური/დეკლარაციული კონსოლიდაციისთვის დადგენილია სპეციალური პროცედურა. იგი

გულისხმობს ძირითადი სამართლებრივი აქტისა და მასში ცვლილების შემტანი აქტის(ების) გაერთიანებას და ახალი, კოდიფიცირებული სამართლებრივი აქტის მიღებას. კანონმდებლობის არაფორმალურ/დეკლარაციულ კონსოლიდაციას ევროპული კომისია ახორციელებს. კომისიის მიერ მიღებულ ტექსტს ფორმალურ-სამართლებრივი ეფექტი არ გააჩნია, იგი შესაძლებელია კავშირის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში „C“ სერიით გამოქვეყნდეს.

კანონმდებლობის ფორმალური/ოფიციალური კონსოლიდაცია

კანონმდებლობის ფორმალური/ოფიციალური კონსოლიდაცია გულისხმობს კავშირის სამართლებრივი აქტების გაერთიანების მიზნით არსებული აქტების ძალადაკარგულად გამოცხადებას, ახალი სამართლებრივი აქტის მიღებასა და მიღებული აქტის კავშირის ოფიციალურ ბეჭდვით ორგანოში „L“ სერიით გამოქვეყნებას. კანონმდებლობის ფორმალური/ოფიციალური კონსოლიდაცია ორი სახისაა:

- ვერტიკალური - ახალი სამართლებრივი აქტი აერთიანებს ძალადაკარგულად გამოცხადებულ ძირითად სამართლებრივ აქტსა და მასში ცვლილების შემტან აქტს(ებს);

- ჰორიზონტალური - ახალი სამართლებრივი აქტი აერთიანებს მსგავსი სფეროების მომწესრიგებელ სამართლებრივი აქტების ძირითად ნორმებსა და მათში ცვლილების შემტან აქტს(ებს).

კაპიტალის გადაადგილების თავისუფლება და ანგარიშსწორების თავისუფლების თავისუფლება

კაპიტალის გადაადგილების თავისუფლება და ანგარიშსწორების თავისუფლება განსხვავებულ უფლებებს წარმოადგენს. ამ უფლებების თანახმად, კავშირის წევრ სახელმწიფოებს ან წევრ სახელმწიფოებსა და მესამე ქვეყნებს შორის კაპიტალის გადაადგილებასთან ან ანგარიშსწორებასთან დაკავშირებით შეზღუდვების დაწესება დაუშვებელია. კაპიტალის გადაადგილების თავისუფლებითა და ანგარიშსწორების თავისუფლებით მოსარგებლე სუბიექტები არიან კავშირის წევრი სახელმწიფოებისა და მესამე ქვეყნების მოქალაქეები და იურიდიული პირები.

კერძო სამართლის სფეროში თანამშრომლობა

კერძო სამართლის სფეროში თანამშრომლობა წარმოადგენს თავისუფლების მართლმსაჯულებისა და უსაფრთხოების სივრცის შემადგენელ ნაწილს. ამ სფეროში კოოპერაციის მთავარი მიზანია კავშირის წევრ სახელმწიფოში სამოქალაქო სამართლის საქმეებზე მიღებული გადაწყვეტილებების სხვა წევრ ქვეყანაში აღსრულების, აღიარების უზრუნველყოფა, კავშირის მოქალაქეებისთვის წევრ სახელმწიფოთა კერძოსამართლებრივ სისტემებში არსებული დაბრკოლებების, წინააღობების აღმოფხვრის, კერძო სამართლის კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის, აპროქსიმაციის, დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მექანიზმების განვითარების, მოსამართლეებისა და სასამართლოებში დასაქმებული პირების გადამზადების ხელშეწყობა და ა.შ.

ევროპული კავშირის დონეზე გადაწყვეტილებები აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურების ფარგლებში მიიღება (გამონაკლისია საოჯახო სამართალი, სადაც გადაწყვეტილებების მიღება სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ფორმატში ხორციელდება).

კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულებით 2014 წლის 1 ნოემბრამდე ძალაში დარჩა ევროპული კავშირის საბჭოში გადაწყვეტილების მიღების ერთ-ერთი მექანიზმი - კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი, რომელიც ნიცას ხელშეკრულებით დაინერგა. კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპის მიხედვით, ევროპული კავშირის საბჭოში ხმები მოსახლეობის რაოდენობიდან გამომდინარეა გადანაწილებული:

- გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, გაერთიანებული სამეფო - 29 ხმა;
- პოლონეთი, ესპანეთი - 27 ხმა;
- რუმინეთი - 14 ხმა;
- ნიდერლანდები - 13 ხმა;
- ბელგია, საბერძნეთი, უნგრეთი, პორტუგალია, ჩეხეთის რესპუბლიკა - 7 ხმა;

- ავსტრია, ბულგარეთი, შვედეთი - 10 ხმა;
- დანია, ხორვატია, ფინეთი, ირლანდია, ლიტვა, სლოვაკეთი - 7 ხმა;
- კვიპროსი, ესტონეთი, ლატვია, ლუქსემბურგი, სლოვენია - 4 ხმა;
- მალტა - 3

ჯამში ხმათა რაოდენობა 352-ს შეადგენს.

ევროპული კავშირის საბჭოში სამართლებრივი აქტის ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მისაღებად უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი პირობები:

- თუ წინადადება წამოყენებულია ევროპული კომისიის მიერ, აუცილებელია სულ მცირე 260 დადებითი ხმა (352-დან; დაახლოებით 73,7%), ამასთან მომხრე ქვეყნები უნდა წარმოადგენდნენ ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოთა უმრავლესობას;

- თუ წინადადება ინიცირებულია კავშირის სხვა ორგანოს ან წევრი სახელმწიფოების მიერ, აუცილებელია არანაკლებ 260 დადებითი ხმა, ამასთან მომხრე ქვეყანათა რაოდენობა უნდა იყოს ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოთა რაოდენობის სულ მცირე ორი მესამედი;

გარდა ამისა, ზემოაღნიშნულ ორივე შემთხვევაში, მომხრე ქვეყანათა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა შეადგენდეს კავშირის მთლიანი მოსახლეობის რაოდენობის 62%-ს.

თუ კავშირის წევრი სახელმწიფო თავს შეიკავებს კენჭისყრაში მონაწილეობისგან, აქტის მისაღებად ერთი მხრივ, საჭირო იქნება კავშირის წევრი სახელმწიფოების მთლიანი რაოდენობის 73,7%-ის ტოლფასი სახელმწიფოთა რაოდენობის თანხმობა და მეორე მხრივ, მომხრე სახელმწიფოთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა იყოს ევროპული კავშირის მთლიანი მოსახლეობის სულ მცირე 62%-ი.

შესაბამისად, თუკი ევროპული კომისიის მიერ წამოყენებული წინადადების საწინააღმდეგოდ მიცემულ ხმათა რაოდენობა 93-ია ან წინადადების წინააღმდეგ ხმა მისცა სახელმწიფოთა უმრავლესობამ, იგი მიუღებლად ჩაითვლება.

კავშირის სხვა სუბიექტის მიერ წამოყენებული ინიციატივა არ ჩაითვლება მიღებულად, თუ წევრ სახელმწიფოთა ერთ მესამედ-

ზე მეტი ხმას მისცემს მის საწინააღმდეგოდ ან იმ სახელმწიფოთა მოსახლეობის რაოდენობა, რომლებმაც მას მხარი არ დაუჭირა კავშირის მთლიანი მოსახლეობის 38%-ზე მეტია.

კვლევის ევროპული სივრცე

კვლევის ევროპული სივრცე მიზნად ისახავს კავშირის სივრცეში სამეცნიერო და ტექნოლოგიური ბაზის გამდიდრებას, მკვლევარებისთვის, მეცნიერებისთვის შესაბამისი პირობების შექმნას, სამეცნიერო და კვლევითი საქმიანობის წახალისებას. სივრცე მოიცავს პროგრამებს, ღონისძიებებს, პროექტებს, რომლებიც იმპლემენტირდება რეგიონულ, ეროვნულ და ევროპულ დონეზე.

კვლევის ევროპული სივრცის შექმნის შესახებ ინიციატივა 2000 წელს ევროპულმა კომისიამ წამოაყენა, თუმცა ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე იგი არ იყო ეფექტიანი შემდეგ გარემოებათა არსებობის გამო:

- მოქმედებათა ფრაგმენტაცია;
- კვლევის ეროვნული სისტემის ევროპული სივრცისგან იზოლირება;
- ამ სფეროს მარეგულირებელი აქტების მრავალფეროვნება და ა.შ.

ლისაბონის ხელშეკრულებით კვლევის ევროპული სივრცის განვითარება თვისებრივად ახალ ეტაპზე გადავიდა. აქტუალური მდგომარეობით, სივრცე ქმნის „ერთიან ბაზარს“ დაინტერესებული პირებისთვის. მკვლევარებსა და მეცნიერებს გააჩნიათ ინფორმაციის გაზიარების, შედეგების შედარების, მულტიდისციპლინური სწავლების განხორციელების, მეცნიერული აღმოჩენის უკეთესად დაცვის შესაძლებლობა.

კიოტოს პროტოკოლი

კლიმატის ცვლილების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ჩარჩო კონვენციის პროტოკოლი (ე.წ. „კიოტოს პროტოკოლი“) მიღებულ იქნა 1997 წელს ქ. კიოტოში (იაპონია). იგი ძალაში შევიდა 2005 წლის 16 თებერვალს. კიოტოს პროტოკოლის თანახმად, ხელშემკვრელმა სახელმწიფოებმა იკისრეს ვალდე-

ბულება, რომ 1990-იან წლებთან შედარებით 6 სათბური გაზი (კარბონ დიოქსიდი, ნიტროუს ოქსიდი, ჰიდროფლუოროკარბონები, მეთანი, პერფლუოროკარბონები, სულფურ-ჰექსაფლუორიდი ემისიას 2008-2012 წლებში სულ მცირე 5%-ით შეამცირებდნენ კავშირის სახელმწიფოებმა ხსენებული სათბური გაზების ემისია: სულ მცირე 8%-ით შეამცირეს.

2007 წელს ევროპულმა საბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება 2020 წლისათვის კარბონ დიოქსიდის ემისიის სულ მცირე 20%-ით შემცირების თაობაზე.

კოლექტიური თავდაცვა

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ ევროპის უსაფრთხოების გა-რანტიორებს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ორგანიზაცია და დასავ-ლეთ ევროპული კავშირი წარმოადგენდნენ. აღნიშნული ორგანიზა-ციების დამფუძნებელი ხელშეკრულებები გაერთიანებული ერებ-ის ორგანიზაციის წესდების 51-ე მუხლის შესაბამისად შეიცავენ კოლექტიური თავდაცვის შესახებ დებულებებს. ორივე საერთა-შორისო ორგანიზაციის ფარგლებში მხარეები შეთანხმდნენ, რომ თუ ნევრ სახელმწიფოზე განხორციელდება შეიარაღებული თავ-დასხმა, მსხვერპლ სახელმწიფოს სხვა ნევრი ქვეყნები გაუწევენ სამხედრო დახმარებას.

დღესდღეობით, ევროპის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიმართულებით მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ევროპული კავ-შირი. ევროპული კავშირის საერთო უსაფრთხოებისა და თავ-დაცვის პოლიტიკის სფეროში ლისაბონის ხელშეკრულებით ინკო-რპორირებულ იქნა კოლექტიური თავდაცვის შესახებ ნორმა (ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის მე-7 პუნქტი), რომლის თანახმად, იმ შემთხვევაში თუკი ევროპული კავ-შირის ნევრი სახელმწიფო საკუთარ ტერიტორიაზე არის შეიარ-აღებული თავდასხმის მსხვერპლი, კავშირის სხვა სახელმწიფოე-ბი კისრულობენ ვალდებულებას, რომ გაერთიანებული ერების ორ-განიზაციის წესდების 51-ე მუხლის მიზნების შესაბამისად თავი-ანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლ სახელმწიფოს დახმა-რებას გაუწევენ. საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლი-

ტიკის სფეროში ნეერ სახელმწიფოთა თანამშრომლობა უნდა შეესაბამებოდეს ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ორგანიზაციის ხელშეკრულებას და ზიანს არ უნდა აყენებდეს, საფრთხეს არ უნდა უქმნიდეს ამ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებას.

კომიტეტი და სამუშაო ჯგუფები

ევროპულ კავშირში არსებული კომიტეტებისა და სამუშაო ჯგუფების ამოცანას კავშირის ინსტიტუტების საქმიანობის მხარდაჭერა წარმოადგენს. კომიტეტი და სამუშაო ჯგუფი შესაძლებელია იყოს მუდმივმოქმედი ან გარკვეული ვადით შექმნილი. მათ არსებობასთან და ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ საკითხებს კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებები ან/და კავშირის ორგანოების გადანყვეტილებები ითვალისწინებს.

ცალკეული კომიტეტები საკანონმდებლო პროცესის თითქმის ყველა ეტაპზე მონაწილეობენ. საკანონმდებლო ინიციატივის შემუშავებამდე კომისია რეგულარულად კონსულტირებს სხვადასხვა სფეროს ექსპერტებისგან შემდგარ კომიტეტებთან. კომიტეტების საქმიანობის პარალელურ რეჟიმში, კავშირის ორგანოებს საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებაში მხარს უჭერს სამუშაო ჯგუფები (მაგ.: სამუშაო ჯგუფები ხელს უწყობენ კორუპციის საქმიანობას). სამუშაო ჯგუფები, მსგავსად კომიტეტებისა, შედგება სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებისგან.

კომიტეტი პროცედურა

ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულების 202—ე მუხლის მიხედვით, ევროპული კავშირის საბჭო უფლებამოსილი იყო ევროპული კომისიისთვის მიენიჭებინა საბჭოს მიერ დადგენილი წესების იმპლემენტაციის უფლება. ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შემდეგ ევროპული კომისია ფლობს ე.წ. „დელეგირებულ უფლებამოსილებას“, რომელიც პრაქტიკაში გულისხმობს კომისიის მიერ საკანონმდებლო აქტის იმპლემენტაციის პირობების, წესებისა და ფორმების განსაზღვრას. მაგ.: საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკის სფეროში მიღებულ საკანონმ-

დებლო აქტთან დაკავშირებით კომისია უფლებამოსილია დაადგინოს ქვოტები, განსაზღვროს ფასები და ა.შ. დელეგირებული უფლებამოსილება კომისიას შესაძლოა მიენიჭოს კავშირისთვის მიკუთვნებულ იმ კომპეტენციათა სფეროებში, როგორცაა: ეკონომიკური და მონეტარული კავშირი, შიდა ბაზარი, სოციალური პოლიტიკის სფერო, თავშესაფრის პოლიტიკის სფერო და სხვა. კომისიის მიერ განხორციელებული საიმპლემენტაციო მოქმედებების საბჭოს მხრიდან დადგენილ ინსტრუქციებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის მიზნით, 1962 წელს შემუშავდა ე.წ. „კომიტოლოგიის პროცედურა“, რომელიც ერთიანი ევროპული აქტით მოდიფიცირდა. კომიტოლოგიის პროცედურის თანახმად, კომისია ვალდებულია საიმპლემენტაციო ღონისძიებების შესახებ გადანყვეტილების მიღებამდე კონსულტაცია გაიაროს სათათბირო, მენეჯმენტის ან მარეგულირებელ კომიტეტებთან, რომლებიც შედგება წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებისგან. თუ კომიტეტი არ დაეთანხმება ევროპული კომისიის პოზიციას, კომისია საიმპლემენტაციო ღონისძიებების შესახებ გადანყვეტილების პროექტს განსახილველად საბჭოს გადაუგზავნის. კომიტოლოგიის პროცედურის მიმართ არსებობდა კრიტიკა, რომელიც უკავშირდებოდა ერთი მხრივ, ამ ინსტრუმენტის გაუმჭვირვალეობას, კომპლექსურობას და მეორე მხრივ, კომიტოლოგიის პროცედურაში მონაწილე კომიტეტებზე ევროპული პარლამენტის მხრიდან კონტროლის განხორციელების მექანიზმის არარსებობას. აქედან გამომდინარე, კომიტოლოგიის პროცედურის შესახებ გადანყვეტილებაში საბჭოს მიერ სხვადასხვა პერიოდში არაერთი ცვლილება განხორციელდა.

კონვერგენციის (ურთიერთდაახლოების) კრიტერიუმები

ეკონომიკურ და მონეტარულ კავშირში მდგრადი კონვერგენციის მიღწევისა და შენარჩუნების მიზნით, კავშირის პრიმერული სამართალი ადგენს კონვერგენციის 5 კუმულაციურ კრიტერიუმს, რომელთა დაკმაყოფილება ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ეტაპზე (ევროს სახელმწიფო ვალუტად დანერგ-

ვა) გადასვლის წინაპირობაა. სახელმწიფოების კონვერგენციის კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შემოწმებას ევროპული კომისია და ევროპული ცენტრალური ბანკი ახორციელებს. კონვერგენციის კრიტერიუმებია:

- სახელმწიფოსთან მიმართებაში კავშირის საბჭოს „სახელმწიფო ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტის არსებობის შესახებ“ გადან-ყვეტილების არარსებობა;

- სახელმწიფოში ფასების სტაბილურობის მდგრადი ხარისხისა და ინფლაციის საშუალო დონის არსებობა. გარდა ამისა, შემომ-მებამდე უკანასკნელი ერთი წლის განმავლობაში ინფლაციის დონე 1,5%-ზე მეტად არ უნდა აღემატებოდეს ამ სფეროში ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის სამ საუკეთესო სახელმწიფოს მაჩვენებელს;

- გრძელვადიანი საპროცენტო განაკვეთის არსებობა, რომელიც 2%-ზე მეტად არ უნდა აღემატებოდეს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ამ თვალსაზრისით საუკეთესო სახელმწი-ფოთა ფასების სტაბილურობის მაჩვენებელს;

- შემოწმებადვე უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში და-ცული უნდა იყოს კავშირის სივრცეში დადგენილი ვალუტის გაცე-ლის კურსის ზღვრები;

- კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ ეროვნული კანონმდებლობის (მათ შორის ეროვნული ცენტრალური ბანკის სტატუტის) ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახ-ებ ხელშეკრულების 130-ე და 131-ე მუხლებთან და ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემის სტატუტთან შესაბამისობა.

სახელმწიფო ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტის არარსებობასთან დაკავშირებული მოთხოვნა დაცული უნდა იყოს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის მესამე ეტაპზე მიღწევის შემდეგაც.

1997 წელს ევროპული საბჭოს მიერ ამსტერდამის სამიტზე მიღებულ იქნა სტაბილურობისა და ეკონომიკური ზრდის შესახებ პაქტი, რომელიც ევროზონის წევრ სახელმწიფოებს ბიუჯეტის შე-მუშავების პროცესში ურთიერთთანამშრომლობას ავალდე-ბულებს.

კონკურენციის ევროპული პოლიტიკა

ნებისმიერი ბიზნესი სხვა ბიზნესისგან ჯანსაღ, კონკურენტულ ზენოლას ექვემდებარება. კონკურენტული გარემო ერთი მხრივ, ბიზნესებს თანაბარ სოციალურ მდგომარეობაში აყენებს, მეორე მხრივ, მომხმარებლებს სხვადასხვა ბენეფიტებს (მაგ.: დაბალი ფასები, მაღალი ხარისხი, ფართო არჩევანი და ა.შ.) სთავაზობს.

კონკურენციის ევროპული პოლიტიკა კავშირის სივრცეში უზრუნველყოფს სამართლიან კონკურენციას. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101-109-ე მუხლები ანვითარებს კონკურენციასთან დაკავშირებულ ფუძემდებლურ პრინციპებს:

- კონკურენციის შეზღუდვის მიზნით ბიზნესების გაერთიანების აკრძალვა;

- კონკურენციისთვის ზიანის მიყენების მიზნით დომინანტური პოზიციის ბოროტად გამოყენების აკრძალვა;

- პრევენციული კონტროლი ბიზნესების შერწყმაზე;

- ნეერი სახელმწიფოების მიერ მენარმეებზე გაცემული გრანტების, დახმარებების ზედამხედველობა;

- სახელმწიფო ორგანოების მიერ ადრეულ ეტაპზე კონტროლირებული სექტორების, სფეროების ლიბერალიზაცია (რკინიგზა, ტრანსპორტი, ენერგეტიკა, კომუნიკაციები და სხვა);

- მესამე სახელმწიფოების ანტიმონოპოლიურ სტრუქტურებთან თანამშრომლობა.

ევროპული კავშირის დონეზე დადგენილი კონკურენციის წესების აღსრულების ვალდებულება ევროპულ კომისიასა და ეროვნულ ანტიმონოპოლიურ სამსახურებს ეკისრებათ. კავშირის დონეზე დადგენილი კონკურენციის წესების ეფექტიან გამოყენებას უზრუნველყოფს კონკურენციის ევროპული ქსელი.

კონსენსუსის საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილება

კონსენსუსის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღების პრინციპი გამოიყენება ევროპულ საბჭოში. კავშირის ძირითადი ხელშეკ-

რულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში ევროპული საბჭო გადანყვეტილებას იღებს ერთხმად ან ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით. თუ კვალიფიციური უმრავლესობით ან ერთხმად მისაღები გადანყვეტილებისათვის საჭიროა წევრთა გარკვეული რაოდენობის ან ყველა წევრის თანხმობა, კონსენსუსისთვის მნიშვნელოვანია, რომ არცერთი წევრი სახელმწიფო არ იყოს გადანყვეტილების მიღების წინააღმდეგი.

კონცენტრული წრეები (საერთო ცენტრის მქონე წრეები)

„კონცენტრული წრეების“ კონცეფციის მიხედვით, ევროპა დაყოფილია სახელმწიფოთა ჯგუფებად, რომლებმაც დღემდე ინტეგრაციის სხვადასხვა საფეხურს მიაღწიეს. საერთო ცენტრის მქონე წრეები მოიცავს ე.წ.:

- „შერეული სამართლის წრეს“ - ევროპული კავშირისა და წევრი სახელმწიფოების სამართლებრივი სისტემები;

- „მიმდებარე წრეს“ - ევროპულ კავშირში განწევრიანების მსურველი სახელმწიფოები;

- „შერჩეულ წრეებს“ - სფეროები, სადაც სახელმწიფოთა თანამშრომლობა ინტენსიურია, მაგ.: „ვალუტის წრე“, „თავდაცვის წრე“ და ა.შ.

კორეა (ევროპული კორესპონდენცია)

კორეუ ეწოდება კომუნიკაციის ქსელს, რომელიც წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კომისიას შორის საგარეო პოლიტიკის სფეროში ეფექტიანი თანამშრომლობის მიზნით გამოიყენება. გადაუდებელ შემთხვევებში, კორეუ უზრუნველყოფს გადანყვეტილებების ოპერატიულად მიღებას.

კულტურა

ევროპული კავშირი მხარს უჭერს წევრ სახელმწიფოთა კულტურის სფეროს განვითარებას. იგი ამ სფეროში მოქმედებისას პატივს სცემს სახელმწიფოთა ეროვნულ და რეგიონულ მრავალფეროვნებას. კავშირი მიზნად ისახავს საერთო კულტურული მემკვი-

დრეობის მიღწევას. ევროპული კულტურული სივრცის ჩამოყალიბების მიზნით, კავშირი უზრუნველყოფს წევრ სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობას და ხელს უწყობს:

- ევროპელი ხალხების კულტურისა და ისტორიის გავრცელებას;

- ევროპული მნიშვნელობის მქონე კულტურული მემკვიდრეობის კონსერვაციას;

- მხატვრული, ლიტერატურული და აუდიოვიზუალური სივრცეების ჩამოყალიბებას;

- არაკომერციულ კულტურულ გაცვლას (მაგ.: სახელმწიფოებს შორის სტუდენტების, არტისტების, სპორტსმენების გაცვლა).

ლაეკენის დეკლარაცია

2001 წელს ბრიუსელში ლაეკენის სამეფოს სასახლეში ევროპული საბჭოს ფარგლებში გაიმართა წევრი ქვეყნების სახელმწიფო და მთავრობის მეთაურების შეხვედრა, სადაც მიღებულ იქნა „ევროპული კავშირის მომავლის თაობაზე“ დეკლარაცია (ე.წ. „ლაეკენის დეკლარაცია“). ამ დოკუმენტის მიღებით წევრი სახელმწიფოების უმაღლესი რანგის თანამდებობის პირებმა ევროპული კავშირის უფრო დემოკრატიულად, ტრანსპარენტულად, ეფექტიანად განვითარების ვალდებულება იკისრეს. დეკლარაციაში საუბარია:

- კავშირის ორგანოებს შორის ძალაუფლების განაწილების თაობაზე;
- კავშირის ორგანოებსა და სახელმწიფოებს შორის კომპეტენციების დანაწილების თაობაზე;
- ევროპული კავშირის ხელშეკრულებების გამარტივების შესახებ;
- კავშირის ინსტიტუციური მოწყობის თაობაზე;
- კავშირის კონსტიტუციის პროექტის შემუშავების თაობაზე (განისაზღვრა კონვენტის შემადგენლობა და განხორციელდა მისი მოწვევა).

ლისაბონის ხელშეკრულება

ლისაბონის ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2007 წლის 13 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 2009 წლის პირველ დეკემბერს. იგი შედგება 7 მუხლისგან, 13 პროტოკოლისგან, დანართებისა და დეკლარაციებისგან. ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპული ინტეგრაცია განვითარების ახალ ეტაპზე გადავიდა. ხელშეკრულებით:

- გაუქმდა ე.წ. „ტაძრის სტრუქტურა“;
- ევროპული კავშირი გამოცხადდა ევროპული გაერთიანებისა და ევროპული კავშირის სამართალმემკვიდრედ;
- მკაფიოდ განისაზღვრა ევროპული კავშირისა და წევრ სახელმწიფოთა კომპეტენციები;

- გაიზარდა ევროპული პარლამენტის საკანონმდებლო, საბიუჯეტო, საზედამხედველო ძალაუფლება;
- ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა დამატებით 44 სფეროზე გავრცელდა;
- ევროპული კავშირის საბჭოში დაინერგა გადაწყვეტილების ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობით მიღების პრინციპი;
- შემცირდა ევროპული პარლამენტის წევრთა რაოდენობა;
- დაფუძნდა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლისა და ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის თანამდებობები;
- ევროპულ კავშირს მიენიჭა სამართალსუბიექტობა;
- ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულების სახელწოდება შეიცვალა ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით;
- ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიას მიენიჭა სავალდებულო ძალის მქონე აქტის სტატუსი და აყვანილ იქნა პირველადი სამართლის რანგში;
- ევროპულ კავშირს მიენიჭა ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა ევროპულ კონვენციაზე მიერთების უფლება;
- განისაზღვრა წევრი სახელმწიფოს მიერ ევროპული კავშირიდან გასვლის პროცედურები და ა.შ.

ლუქსემბურგის შეთანხმება

კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის პირველ სერიოზულ უთანხმოებას ადგილი ჰქონდა 1965 წელს, რომელიც ცნობილია ე.წ. „ცარიელი სკამის“ კრიზისის სახელწოდებით. 1965 წლის იანვრამდე საფრანგეთი არ ესწრებოდა საბჭოს სხდომებს. საფრანგეთის პრეზიდენტი ჩარლზ დე გოლი ეწინააღმდეგებოდა გაერთიანების კომპეტენციების ზრდას და მხარს უჭერდა მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდის გამოყენებას. დე გოლის პროტესტი გამოიწვია ევროპული კომისიის წინადადებამ, რომელიც უკავშირდებოდა ერთი მხრივ, ევროპული კომისიისა და პარლამენტის კომპეტენციების ზრდას, მეორე მხრივ, გაერთიანების დაფინანსების წყაროს შეცვლას (თვითდაფინანსების სისტემის შემოღებას)

და მესამე მხრივ, საბჭოში გადანაცვეტილებების ხმათა უმრავლესობით მიღებას. ამ საკითხებზე მსჯელობის მიზნით, დე გოლის ინიციატივით ლუქსემბურგში გაიმართა გაერთიანების წევრი სახელმწიფოების მაღალი რანგის თანამდებობის პირების შეხვედრა (შეხვედრაზე კომისია არ იქნა მოწვეული), სადაც ხელი მოეწერა შეთანხმებას (ე.წ. „ლუქსემბურგის შეთანხმება“), რომლის მიხედვით, კომისიის მიერ ინიცირებულ წინადადებებზე საბჭო გადანაცვეტილებას არა ხმათა უმრავლესობით, არამედ ერთხმად მიიღებდა, თუ ეს ინიციატივები შეეხებოდა გაერთიანების რომელიმე წევრი სახელმწიფოს მნიშვნელოვან ეროვნულ ინტერესებს. აღნიშნული წესი მოქმედებდა ერთიანი ევროპული აქტის მიღებამდე (1986 წელი). ლუქსემბურგის შეთანხმება არ ითვლებოდა გაერთიანების სამართლის წყაროდ, შესაბამისად, იგი გაერთიანებისათვის შესასრულებლად სავალდებულო ძალის დოკუმენტს არ წარმოადგენდა.

გამაკაცისა და ქალის თანასწორობა

მამაკაცისა და ქალის მიერ განეული იდენტური სამუშაოს-
თის თანაბარი ანაზღაურების უზრუნველყოფის შესახებ დებულე-
ბებს ჯერ კიდევ ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნე-
ბის შესახებ ხელშეკრულება ითვალისწინებდა.

1975 წლიდან კავშირის ფარგლებში მიღებულ იქნა დირექტი-
ვათა სერია, რომლებმაც მნიშვნელოვნად გააფართოვა მამაკაცისა
და ქალის მიმართ თანასწორად მოპყრობის პრინციპი (კავშირის სა-
მართალმა მოიცვა სამუშაო პირობებთან, გადამზადებასთან, დან-
ინაურებასთან, სოციალურ უსაფრთხოებასთან, ორსულთა და
მშობელთა უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული საკითხები).

ამსტერდამის ხელშეკრულებით მამაკაცისა და ქალის მიმა-
რთ თანასწორად მოპყრობის პრინციპი ინტეგრირებულ იქნა გაერ-
თიანების პოლიტიკის ყველა სფეროში, განხორციელდა მისი კავ-
შირის ერთ-ერთ ძირითად უფლებად აღიარება. ამ პრინციპთან მი-
მართებაში ნიცას ხელშეკრულება წევრ სახელმწიფოებს აკისრებ-
და პოზიტიურ ვალდებულებებს.

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-2 მუხლის
მიხედვით, თანასწორობის პრინციპი (იგულისხმება მამაკაცისა და
ქალის მიმართ თანასწორად მოპყრობის პრინციპიც) კავშირის მთა-
ვარ, წევრი სახელმწიფოების საერთო ღირებულებად არის გამოცხ-
ადებული. კავშირის პირველადი სამართალი შეიცავს უთანასწორო
მოპყრობის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ დებულებას (ევროპუ-
ლი კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-8 მუხ-
ლი). თანასწორობის ზოგადი პრინციპი აღიარებულია ევროპული
კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტიით. 2006 წელს ევროპული
პარლამენტისა და ევროპული კავშირის საბჭოს მიერ მიღებული
რეგულაციით დაფუძნდა გენდერული თანასწორობის ევროპული
ინსტიტუტი.

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო შეიქმნა 1952 წელს ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების შესახებ ხელშეკრულებით. სასამართლოში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან ერთი მოსამართლეა წარმოდგენილი. მოსამართლეებს საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს 8 გენერალური ადვოკატი (გენერალურ ადვოკატთა რაოდენობა მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მოთხოვნით შესაძლებელია 11-მდე გაიზარდოს), რომლებიც განსახილველ საქმეებზე დასაბუთებულ მოსაზრებებს წარმოადგენენ. მათი მოსაზრებები საჯაროა, რაც გამორიცხავს გენერალური ადვოკატების მიუხედავად მოსაზრებასა და დამოუკიდებლობაში ეჭვის შეტანას.

მოსამართლეობისა და გენერალური ადვოკატობის კანდიდატების შერჩევისას წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი კრიტერიუმები:

- კანდიდატს უნდა გააჩნდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მუშაობის გამოცდილება ან უნდა აკმაყოფილებდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მოსამართლედ გამწესებისთვის დადგენილ მოთხოვნებს;

- კანდიდატი უნდა იყოს წარმდგენი სახელმწიფოს სამართლის ექსპერტი და თავისუფლად ფლობდეს წარმდგენი ქვეყნის სახელმწიფო ენას.

მოსამართლეები ინიშნებიან წევრ სახელმწიფოთა ერთობლივი გადაწყვეტილების საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით მას შემდეგ, რაც მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოსა და საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან, უმაღლესი ეროვნული სასამართლოების მოსამართლეებისგან და სამართლის ექსპერტებისგან შემდგარი პანელი (7 წევრი) წარადგენს კანდიდატის მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მოსამართლეობისათვის დადგენილ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შესახებ მოსაზრებებს. მოსამართლეები საკუთარი რიგებიდან 3 წლის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს და ვიცე-პრეზიდენტს, ხელახალი არჩევის უფლებით.

საქმის მნიშვნელობის, სირთულისა და განსაკუთრებული ხასიათის გათვალისწინებით, სასამართლოში შექმნილია 3 ან 5 მოსა-

მართლისგან შემდგარი პალატები, დიდი პალატა 13 მოსამართლის შემადგენლობით და მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის პალატა.

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს კომპეტენცია

მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს კომპეტენცია საკამოდ ფართოა, თუმცა სამართალწარმოებაში ძირითადად განიხილება ოთხი სახის საკითხი:

- წინასწარი გადაწყვეტილების პროცედურა;
- ხელშეკრულების დარღვევის შესახებ სარჩელები;
- კავშირის სამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადების შესახებ სარჩელები;
- კავშირის ინსტიტუტების უმოქმედობის შესახებ სარჩელები.

ევროპული კავშირის სამართლით დადგენილ შემთხვევებში, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლო განიხილავს საერთო სასამართლოს გადაწყვეტილებებს. იგი კავშირის უზენაესი სასამართლოა, შესაბამისად, მისი გადაწყვეტილებები გასაჩივრებას არ ექვემდებარება.

მეორადი სასამართლის აქტები

მეორადი სასამართლის აქტები იყოფა: საკანონმდებლო, არასაკანონმდებლო და სხვა აქტებად.

• საკანონმდებლო აქტებია - რეგულაცია, დირექტივა, გადაწყვეტილება;

• არასაკანონმდებლო აქტებია - საიმპლემენტაციო და დელეგირებული აქტები;

• სხვა აქტებია - რეკომენდაცია, შეხედულება, რეზოლუცია, დეკლარაცია, სამოქმედო პროგრამები, ინტერინსტიტუციური შეთანხმებები და ა.შ.

მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესი

ევროპული კავშირის დონეზე შემუშავებულია სამენარმეო საქმიანობის მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესად კატეგორიზაციის კრიტერიუმები. ამ მიმართულებით სამენარმეო საქმიანობის შემადგენლობით და მოსამართლეთა სრული შემადგენლობის პალატა.

ფასებისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება დასაქმებულ პირთა, წლიური ბრუნვისა და წლიური ბალანსის ჯამის რაოდენობას. „მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის განსაზღვრის თაობაზე“ ევროპული კომისიის 2003 წლის 6 მაისის რეკომენდაციის მიხედვით ბიზნესი განიხილება:

- მიკროდ, თუ მასში დასაქმებულია არაუმეტეს 10 ადამიანი და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 2 მილიონ ევროს;

- მცირედ, თუ მასში დასაქმებულია არაუმეტეს 50 ადამიანი და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 10 მილიონ ევროს;

- საშუალოდ, თუ დასაქმებულ პირთა რაოდენობა 50-ზე მეტი და 250-ზე ნაკლებია და მისი წლიური ბრუნვა ან/და წლიური ბალანსი ჯამში არ აღემატება 43 მილიონ ევროს.

სამენარმოო საქმიანობის მიკრო, მცირე და საშუალოდ ბიზნესად კატეგორიზაცია მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ კავშირში ამ ტიპის სამენარმოო სუბიექტების საქმიანობის ხელშეწყობისთვის შემუშავებულია სხვადასხვა წამახალისებელი პროგრამები და პროექტები.

მოლაპარაკებები ევროპულ კავშირში განეწიანების თაობაზე

ევროპულ კავშირში განეწიანების თაობაზე მოლაპარაკებები წარმოადგენს ფუნდამენტურ ელემენტს კანდიდატი სახელმწიფოს კავშირში განეწიანების მომზადებისა და მოსამზადებელი ეტაპის შეფასების თვალსაზრისით. თითოეული კანდიდატი ქვეყნის განეწიანების კრიტერიუმებთან შესაბამისობის დადგენა ინდივიდუალურად ხორციელდება. მოლაპარაკებები ერთი მხრივ, სახელმწიფოებს მნიშვნელოვან დახმარებას უწევს კავშირის წევრობიდან მომდინარე ვალდებულებების შესრულებაში და მეორე მხრივ, კავშირს ხელს უწყობს ახალი სუბიექტის განეწიანებით გამოწვეული პრობლემატური საკითხების გააზრებასა და გადაწყვეტაში.

მოლაპარაკებები უკავშირდება ევროპული კავშირის სამართლებრივ სისტემაში არსებული აქტების მიღებას, იმპლემენ-

ტაციას. ამ პროცესს ევროპული კომისია ხელმძღვანელობს. მოლაპარაკებების პერიოდში კავშირის მართლწესრიგი პირობითად იყოფა თავებად. შესაბამისად, რაც უფრო მრავალია ასეთი თავების რაოდენობა, კანდიდატ სახელმწიფოს უფრო მეტი ძალისხმევა ესაჭიროება დამაკმაყოფილებელი კონდიციის მისაღწევად. სამართლებრივ კრიტერიუმთან დაკავშირებული პრობლემური საკითხები იდენტიფიცირდება კავშირისა და ეროვნული სამართლებრივი სისტემების ღრმა ანალიზის ე.წ. „სკრინინგის“ საფუძველზე, რომელშიც გადამწყვეტი როლი ენიჭება ტექნიკური მხარდაჭერისა და ინფორმაციის გაცვლის პროგრამას. კავშირი და კანდიდატი სახელმწიფო მოლაპარაკებებს აწარმოებენ თითოეულ თავთან მიმართებაში. აქედან გამომდინარე, შესაბამისი კრიტერიუმის დადგენა და კანდიდატი სახელმწიფოს ამ კრიტერიუმთან შესაბამისობის შეფასება ხორციელდება ყოველ თავთან მიმართებაში.

ევროპული კავშირის წევრი ქვეყნები და კანდიდატი სახელმწიფო მოლაპარაკებებს მთავრობათაშორის კონფერენციებზე აწარმოებენ. მოლაპარაკებების შედეგები (მათ შორის პოლიტიკური და ეკონომიკური დიალოგების) ინკორპორირდება განწერიანების შესახებ ხელშეკრულების პროექტში მხოლოდ მაშინ, როდესაც მოლაპარაკებები საბოლოოდ დასრულდება. საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს გარდამავალი ღონისძიებების სისტემა და მოლაპარაკებები დასრულებულად ჩაითვალოს მიუხედავად იმ ფაქტისა, რომ კავშირის სამართლებრივი სისტემის ტრანსპოზიცია კანდიდატი სახელმწიფოს სამართლებრივ სისტემაში სრულად არ განხორციელებულა.

მომსახურების თავისუფლება

მომსახურების თავისუფლების მიხედვით, კავშირის წევრ სახელმწიფოში თვითდასაქმებულ ფიზიკურ პირს ან დაფუძნებულ კომპანიას გააჩნიათ უფლება საკუთარი საქმიანობა განახორციელონ სხვა წევრ სახელმწიფოში. მომსახურების თავისუფლებით მოსარგებლე სუბიექტებს მიეკუთვნება ერთი მხრივ, კავშირის წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეობის მქონე პირი, რომელიც სხვა სახელმწიფოშია დაფუძნებული და მეორე მხრივ, კომპანია, რომელ-

იც შექმნილია წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის შესაბამისად და მისი რეგისტრაციის ადგილი, ცენტრალური ფილიალი ან სამეწარმეო საქმიანობის ძირითადი ადგილი მდებარეობს ევროპული კავშირის ტერიტორიაზე. „მომსახურების“ ცნებაში მოიაზრება საქმიანობა, რომელიც როგორც წესი ანაზღაურდება, მაგ.: ინდუსტრიული, კომერციული, სახელოსნო ხასიათის საქმიანობა და ა.შ.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის პოლიტიკა

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის პოლიტიკის მიზანია უზრუნველყოს მომხმარებელთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვა, მათთვის ინფორმაციის მიწოდება და ხელი შეუწყოს მათი ეკონომიკური ინტერესების დაცვას. ევროპული კავშირის კომპეტენციას მინიჭებულ სხვადასხვა სფეროებში პოლიტიკის განსაზღვრისა და იმპლემენტაციისას, აუცილებელია კავშირის ინსტიტუტებმა მხედველობაში მიიღონ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის ინტერესი.

მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში ევროპულ კავშირს შერეული კომპეტენცია გააჩნია. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 114-ე მუხლის მიხედვით, წევრი სახელმწიფოების საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე აქტების აპროქსიმაციის მიზნით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ახორციელებენ შესაბამის ღონისძიებებს. იგივე წესი მოქმედებს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში წევრი სახელმწიფოების პოლიტიკის მხარდამჭერ, შემავსებელ მოქმედებებთან მიმართებაში.

კავშირის დონეზე დადგენილი სტანდარტების ეროვნულ სამართლებრივ სისტემაში იმპლემენტაცია წევრი სახელმწიფოების ვალდებულებაა. თუმცა, მათ გააჩნიათ უფლებამოსილება შეიმუშავონ მომხმარებელთა უფლებების დაცვის უფრო მაღალი სტანდარტები, ამასთან წევრი სახელმწიფოების მიერ დადგენილი სტანდარტები არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს კავშირის დამფუძნე-

ბელი ხელშეკრულებების მიზნებს. მომხმარებელთა უფლებების დაცვის სფეროში შემუშავებული შიდასახელმწიფოებრივი აქტებისა და სტანდარტების თაობაზე აუცილებლად უნდა ეცნობოს ევროპულ კომისიას.

მონოპოლიური საქმიანობის აკრძალვა

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 101-ე მუხლის თანახმად, აკრძალულია იმგვარი ხელშეკრულებების, შეთანხმებების დადება ან ერთობლივი შეთანხმებული მოქმედებების განხორციელება, რომლებიც მიზნად ისახავს კონკურენციისთვის ზიანის მიყენებას ან მის შეზღუდვას. აკრძალვა ვრცელდება ე.წ. „კარტელურ შეთანხმებებზე“ და იმ ხელშეკრულებებზე, როდესაც კონკურენტი სამენარმეო საზოგადოებები კონკურენციის შეზღუდვის მიზნით ერთიანდებიან. აღნიშნული გამოიხატება ფასების ხელოვნურად ფიქსირებაში, პროდუქციის რაოდენობის ლიმიტირებაში და ა.შ. თუმცა, გამონაკლისის სახით, კონკურენციის შემზღუდველი შეთანხმებების დადება ნებადართულია, თუ მისი არსებობა გამოიღებს უფრო მეტ პოზიტიურ ეფექტებს, ვიდრე ნეგატიურს (მაგ.: შეთანხმება პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესების თაობაზე, შეთანხმება პროდუქციის დისტრიბუციის გაუმჯობესების შესახებ, შეთანხმება ტექნიკური ხასიათის პროგრესის მიღწევის თაობაზე და სხვა).

ევროპული კავშირის კანონმდებლობით აკრძალულია სამენარმეო საზოგადოების მიერ საკუთარი დომინანტური პოზიციის ბოროტად გამოყენება. მენარმე ითვლება დომინანტურ მდგომარეობაში, თუ მას ბაზრის მნიშვნელოვანი, სუბსტანციური ნაწილი აქვს დაკავებული და შეუძლია ჯანსაღი კონკურენციისთვის თავის არიდება. ამასთანავე, აკრძალულია დომინანტური კონდიციის გამოყენებით პროდუქციის ღირებულებაზე მანიპულირება (პროდუქციაზე თვითნებურად შეუსაბამოდ მაღალი ან დაბალი ფასების დანესება) და სხვა მენარმეების, კომერციული პარტნიორების მიმართ დისკრიმინაციული მოპყრობა.

ევროპული კომისია უფლებამოსილია მენარმეებს კონკურენციის წესების უგულვებელყოფისათვის სანქციები დააკ-

ისროს. 2004 წლის 1 მაისიდან კავშირის ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის განახლების საფუძველზე წევრი სახელმწიფოების შესაბამის ორგანოებს მიენიჭათ უფლება საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში უზრუნველყონ კავშირის სივრცეში არსებული ანტიმონოპოლიური წესებისა და დებულებების დაცვა და აღსრულება.

მორიგების კომიტეტი

მორიგების კომიტეტი იქმნება ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს შორის საკანონმდებლო აქტის ან კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის კონსენსუალურ ტექსტზე შეთანხმების მიღწევის მიზნით. მორიგების კომიტეტში კავშირის საბჭოსა და ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები თანაბარი რაოდენობითაა წარმოდგენილი. კომიტეტის თანათავმჯდომარეები არიან კავშირის საბჭოს თავმჯდომარე და ევროპული პარლამენტის პრეზიდენტი. კომიტეტის სხდომებში მონაწილეობს ევროპული კომისია, თუმცა ხმის მიცემის უფლების გარეშე.

ევროპულმა პარლამენტმა და კავშირის საბჭომ საკანონმდებლო აქტის პროექტის საერთო ტექსტზე შეთანხმებას 6 კვირის ვადაში უნდა მიაღწიონ. მორიგების კომიტეტის ფარგლებში ევროპული პარლამენტის წარმომადგენლები გადანაცვეტილებას იღებენ ხმათა უმრავლესობით, ხოლო კავშირის საბჭოს წარმომადგენლები ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით. თუ მორიგების კომიტეტის ფორმატში კონსენსუალურ ტექსტზე შეჯერება ვერ განხორციელდება, საკანონმდებლო ინიციატივა მიუღებლად ჩაითვლება. შეთანხმების შემთხვევაში, შეთანხმებული ტექსტი მესამე მოსმენაზე განსახილველად გადაეცემა ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს.

მორიგების კომიტეტი მოიწვევა იმ შემთხვევაშიც, თუ ვერ განხორციელდება კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის მეორე მოსმენით მიღება. კომიტეტს შეთანხმებული ვარიანტის მისაღებად ენიჭება 21 დღიანი ვადა. თუ კომიტეტი ვერ შეჯერდება საერთო პოზიციაზე, ევროპულმა კომისიამ კავშირის ბიუჯეტის შესახებ პროექტის ახალი ვარიანტი უნდა წარმოადგინოს. შეთანხმების შემთხვევაში, ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლა-

მენტს გააჩნიათ 14 დღიანი ვადა, რათა მიიღონ ან უარყონ კავშირი ბიუჯეტის შესახებ პროექტი.

მოქნილობის პუნქტი

ევროპული კავშირის კომპეტენციები შესაძლებელია გაფართოვდეს ე.წ. „მოქნილობის პუნქტის“ საფუძველზე. იმ შემთხვევებში, როდესაც კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ერთ-ერთი ამოცანის მისაღწევად აუცილებელია ევროპული კავშირის მიერ მოქმედების განხორციელება და მას ამგვარი ძალაუფლება არ გააჩნია, ევროპული კომისიის წინადადებისა და ევროპული პარლამენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპული კავშირისთვის კომპეტენციის მინიჭების შესახებ გადაწყვეტილებას ერთხმად იღებს ევროპული კავშირის საბჭო.

მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტი (კორაპერი)

კორეპერი შედგება წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებისგან, რომელთაც ევროპულ კავშირში წარმგზავნი სახელმწიფოს ელჩის სტატუსი გააჩნიათ. მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტი ინსტიტუციურად ევროპული კავშირის საბჭოს თავმჯდომარეს ექვემდებარება. მისი კომპეტენციაა ევროპული კავშირის საბჭოს შეხვედრების ორგანიზება, დღის წესრიგის შედგენა, საბჭოს მიერ დაკისრებული სხვადასხვა ამოცანების შესრულება. კორეპერის ფორმატში იმართება ე.წ. „დიპლომატის ფორუმი“, რომელიც გულისხმობს მოლაპარაკებებს ერთი მხრივ, წევრ სახელმწიფოთა მუდმივ წარმომადგენლებს შორის და მეორე მხრივ, მუდმივ წარმომადგენელსა და მის წარმგზავნ სახელმწიფოს ხელისუფლებას შორის. კორეპერი ახორციელებს კავშირის საბჭოს ფარგლებში არსებულ ექსპერტთა ჯგუფების პოლიტიკურ კონტროლს.

ევროპული კავშირის საბჭოსთვის გადაგზავნილი ინიციატივები უპირველეს ყოვლისა მუდმივ წარმომადგენელთა კომიტეტის ფორმატში განიხილება. შეთანხმების შემთხვევაში, საბჭო საკითხს ფორმალურად განიხილავს. თუ მუდმივი წარმომადგენლები შეთანხმებას ვერ მიაღწევენ, კორეპერი შეიმუშავებს რეკომენდაციებს, რომლებიც სადავო საკითხთან ერთად განსახილველად

საბჭოს გადაეგზავნება.

კავშირის საბჭოს დღის წესრიგი შეიცავს ე.წ. „A“ და „B“ ფორმატებში განსახილველ საკითხთა ჩამონათვალს:

- A ფორმატი შეიცავს საკითხებს, რომლებიც კორეპერის ფარგლებში შეთანხმებულია;

- B ფორმატი მოიცავს საკითხებს, რომლებზედაც წევრი სახელმწიფოების მუდმივმა წარმომადგენლებმა შეთანხმებას ვერ მი-
აღწიეს.

კორეპერს გააჩნია ორი კონფიგურაცია:

- კორეპერ I - შედგება მუდმივი წარმომადგენლების (ელჩე-
ის) მოადგილეებისგან, რომლებიც კავშირის საბჭოს მხარს უჭერ-
ენ ტექნიკური თვალსაზრისით;

- კორეპერ II - შედგება ელჩებისგან, რომლებიც მუშაობენ
პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ და სხვა საკითხებზე.

კორეპერი კავშირის საბჭოს ფარგლებში საქმიანობას ყველა
მიმართულებით ახორციელებს. თუმცა, საბჭო უფლებამოსილია
გამონაკლისის სახით შექმნას სპეციალური კომიტეტები (მაგ.:
სოფლის მეურნეობის სფეროში - სასოფლო სამეურნეო საკითხთა
კომიტეტი, დასაქმების სფეროში - დასაქმების კომიტეტი),
რომელთაც შესაბამის სფეროებში მიენიჭებათ ექსკლუზიურად
მოქმედების უფლებამოსილება.

მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობა სამხედრო სფეროში

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის
მე-6 პარაგრაფი ითვალისწინებს სამხედრო სფეროში ე.წ. „მუდმივი
სტრუქტურული თანამშრომლობის“ დაფუძნების შესაძლებლობას.
ამ მიმართულებით კოოპერირების მსურველმა წევრმა სახელმწი-
ფომ უნდა დააკმაყოფილოს შემდეგი კრიტერიუმები, კერძოდ:

- წევრმა სახელმწიფომ ინტენსიურად უნდა გააგრძელოს
თავდაცვითი შესაძლებლობების, პოტენციალის განვითარება
ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე სამხედრო ოპერაციებსა და
აღჭურვის ევროპულ პროგრამებში მონაწილეობის გზით;

- წევრმა სახელმწიფომ მხარი უნდა დაუჭიროს თავდაცვის
ევროპული სააგენტოს საქმიანობას;

• წევრ სახელმწიფოს უნდა გააჩნდეს საკმარისი რესურსი იმისათვის, რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მონოდეპის შემთხვევაში 30 დღის განმავლობაში (ეს ვადა შეიძლება 120 დღემდე გაიზარდოს) აქტიური მონაწილეობა მიიღოს სამხედრო საბრძოლო ოპერაციების დაგეგმვასა და განხორციელებაში.

ამ კრიტერიუმებთან წევრი სახელმწიფოს შესაბამისობის შეფასებას თავდაცვის ევროპული სააგენტო ახორციელებს.

სამხედრო სფეროში მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობით დაინტერესებულმა სახელმწიფოებმა სურვილის თაობაზე უნდა აცნობონ კავშირის საბჭოსა და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელს. ამ სფეროში თანამშრომლობის დაფუძნებისა და მონაწილე წევრ სახელმწიფოთა განსაზღვრის შესახებ გადაწყვეტილებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელთან კონსულტაციის საფუძველზე ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს კავშირის საბჭო. მუდმივ სტრუქტურულ თანამშრომლობაში ახალი წევრი სახელმწიფოს მიღების ან მიღებაზე უარის თქმის თაობაზე გადაწყვეტილებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს საბჭო (გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მხოლოდ მუდმივ სტრუქტურულ თანამშრომლობაში მონაწილე სახელმწიფოები მონაწილეობენ). სამხედრო სფეროში მუდმივი სტრუქტურული თანამშრომლობის ფორმატში გადაწყვეტილებები, რეკომენდაციები მონაწილე სახელმწიფოების მიერ ერთხმად მიიღება.

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტია

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიას კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა (გამონაკლისია გაერთიანებული სამეფო) ხელი მოაწერეს 1989 წელს. ქარტიის მიზნებს „სოციალური პოლიტიკის შესახებ“ მაასტრიხტის ხელშეკრულების პროტოკოლი შეიცავდა, რომლის განხორ-

ციელების სურვილი ამსტერდამის ხელშეკრულებით ხელახლა გაცხადდა.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 151-ე მუხლი აღიარებს მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიისა და ევროპის სოციალური ქარტიის (მიღებულია 1961 წელს ევროპის საბჭოს ფარგლებში) მნიშვნელობას და მიზნად ისახავს ამ სამართლებრივ დოკუმენტებში დეკლარირებული უფლებებისა და თავისუფლებების ეფექტიან რეალიზაციას.

მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტია ითვალისწინებს მუშათა გადაადგილების თავისუფლებას, დასაქმებისა და ანაზღაურების უფლებას, საცხოვრებელი და სამუშაო პირობების გაუმჯობესების უფლებას, სოციალურ დაცვას, გაერთიანებისა და კოლექტიური ვაჭრობის უფლებას, პროფესიული განვითარების უფლებას, მამაკაცისა და ქალისადმი თანასწორად მოპყრობის პრინციპს, ჯანმრთელობის დაცვისა და უსაფრთხო სამუშაო გარემოს უფლებას.

მუშახელის გადაადგილების თავისუფლება

ევროპულ კავშირში უზრუნველყოფილია მუშახელის გადაადგილების თავისუფლება. კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, „მუშახელი“ არის პირი, რომელიც ახორციელებს ეკონომიკური ღირებულების საქმიანობას სხვა პირისთვის, ამ პირის მითითების საფუძველზე და სანაცვლოდ იღებს ანაზღაურებას. აკრძალულია წევრ სახელმწიფოთა მიერ დასაქმებასთან, ანაზღაურებასთან და სამუშაო პირობებთან მიმართებაში მუშახელის მოქალაქეობრივი ნიშნით პირდაპირი თუ არაპირდაპირი დისკრიმინაცია. მუშახელის თავისუფალი გადაადგილების შესახებ კავშირის სამართლის დებულებები არ ვრცელდება საჯარო სამსახურზე. კავშირის მიგრანტი მუშახელი უფლებამოსილია:

- დაიკავოს შეთავაზებული ვაკანტური ადგილი;

- ამ მიზნით თავისუფლად გადაადგილდეს კავშირის წევრი სახელმწიფოების ტერიტორიაზე;

- დასაქმების მიზნით წევრი სახელმწიფოს კანონმდებლობის მოთხოვნების გათვალისწინებით დარჩეს ამ სახელმწიფოში;

• წევრ სახელმწიფოში შრომითი ურთიერთობების დასრულების შემდეგ, გარკვეული პირობების დაცვით დარჩეს ამ სახელმწიფოში.

მიგრანტი მუშახელისა და წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეების მიმართ მოქმედებს დასაქმების ერთი და იგივე პირობები. დაუშვებელია:

• ეროვნული ქვოტების განსაზღვრა, რომლებიც წევრ სახელმწიფოში დაადგენს კავშირის მიგრანტი მუშახელის რაოდენობის ლიმიტს;

• მუშახელისთვის რეგისტრაციის, რეკრუტირების სპეციალური პროცედურის დადგენა და ა.შ.

კავშირის მიგრანტი მუშახელი და მისი ოჯახი სარგებლობს იმავე სოციალური და საგადასახადო შეღავათებით, როგორც წევრი სახელმწიფოს მოქალაქეები.

მწვანე ქალაქი

„მწვანე ქალაქის“ გამოცემის უფლებამოსილება ევროპულ კომისიას გააჩნია. მისი მეშვეობით კავშირის დონეზე განსახილველ საკითხებზე დისკუსიის გამართვის ნახალისება ხორციელდება. „მწვანე ქალაქის“ საფუძველზე მოიწვევიან სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლები, რომლებიც აქტიურად მონაწილეობენ საკონსულტაციო პროცესში და აზრს გამოთქვამენ კომისიის წინადადებებთან დაკავშირებით.

ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლა

ევროპული კავშირის დონეზე ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლის ორი მიმართულება არსებობს:

- ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლა და ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვა;

- ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლა.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 168-ე მუხლის პირველი პარაგრაფის მე-3 აბზაცის მიხედვით, კავშირმა უნდა შეავსოს ნევრ სახელმწიფოთა მოქმედებები, ღონისძიებები, რომლებიც მიზნად ისახავს ნარკოტიკების უკანონოდ მოხმარების შემთხვევების შემცირებას (მაგ.: პრევენციული ღონისძიებების განხორციელებაში მხარდაჭერა). ამ მიზნით, კავშირის ფარგლებში შექმნილია სააგენტო - ნარკოტიკებისა და ნარკომანიაზე მონიტორინგის განხორციელების ევროპული ცენტრი. იგი ავრცელებს და ანალიზს უკეთებს ნარკოტიკებისა და ნარკომანიის შესახებ ინფორმაციას.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 83-ე მუხლის პირველი პარაგრაფი წარმოადგენს ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლის პრიმერულ-სამართლებრივ ბაზას. აღნიშნული ნორმა ევროპულ პარლამენტსა და კავშირის საბჭოს ანიჭებს უფლებამოსილებას ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღონ დირექტივები და განსაზღვრონ ნარკოტიკების კონტრაბანდასთან ბრძოლის მინიმალური წესები, სტანდარტები და ა.შ. ნარკოტიკების კონტრაბანდის წინააღმდეგ მიმართული ღონისძიებები ხორციელდება სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფარგლებში, რომელშიც აქტიურად მონაწილეობს ევროპული პოლიციის სამსახური.

ნატურა 2000

„ნატურა 2000“ ეწოდება ევროპული კავშირის ქსელს, რომელიც შექმნილია კავშირის ფარგლებში მცენარეთა სახეობე-

ბის, ცხოველთა ჯიშებისა და მათი ჰაბიტატების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

კავშირის კანონმდებლობა (მაგ.: ფრინველთა დირექტივა (1979 წელი), ჰაბიტატთა დირექტივა (1992 წელი)) შეიცავს ფლორისა და ფაუნის იმ სახეობებისა და ჰაბიტატების ჩამონათვალს, რომლებიც იშვიათი ან მოწყვლადია და მათი გადაშენების საფრთხე არსებობს.

წევრ სახელმწიფოთა ინიციატივით ევროპულმა კომისიამ შეადგინა კავშირის 7 ბიოგეოგრაფიული რეგიონი (ალპინე, ატლანტიკა, ბორეალი, კონტინენტალი, მაკარონესიანი, ხმელთაშუა და პანონიანი), სადაც დაცულია კავშირის საკანონმდებლო აქტებით გათვალისწინებულ ფრინველთა სახეობები, ცხოველთა ჯიშები და მათი ჰაბიტატები.

ქსელი შეიცავს ე.წ. „სპეციალური დაცვის სივრცეებსა“ და „კონსერვაციის სპეციალურ სივრცეებს“, სადაც უზრუნველყოფილია ფრინველთა 180-ზე მეტი სახეობისა და ქვესახეობის, 250-ზე მეტი ტიპის ჰაბიტატის, ცხოველთა 200 ჯიშისა და მცენარეთა 430-ზე მეტი სახეობის კონსერვაცია. აქტუალური მდგომარეობით, „ნატურა 2000“ მოიცავს ევროპული კავშირის მთლიანი ტერიტორიის 20%-ს.

ნაციონალური ზედამხედველობის მექანიზმი საკანონმდებლო პროცესში

საკანონმდებლო აქტის პროექტი გარდა ევროპული პარლამენტის და კავშირის საბჭოსა, ეგზავნებათ წევრი სახელმწიფოების პარლამენტებს. ნაციონალურ პარლამენტებს ენიჭებათ უფლებამოსილება წარმოადგინონ საკუთარი მოსაზრებები საკანონმდებლო აქტის პროექტის თაობაზე. ეროვნული უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოები თავიანთ პოზიციას აფიქსირებენ იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად შეესაბამება საკანონმდებლო აქტის პროექტის შინაარსი სუბსიდიურობის პრინციპის მოთხოვნებს. სუბსიდიურობის პრინციპის მიხედვით, ევროპული კავშირი იმ სფეროებში, რომლებშიც ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, მოქმედებებს განახორციელებს მხოლოდ მაშინ, თუკი კავშირის

დონეზე განხორციელებული ღონისძიებები იქნება უფრო ეფექტიანი ვიდრე ეროვნული. შესაბამისად, ეროვნული პარლამენტები ამ პრინციპის ფარგლებში ზედამხედველობას უწევენ კავშირის ორგანოების მოქმედებებს.

ნიცას ხელშეკრულება

ნიცას ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 2001 წლის 26 თებერვალს, იგი ძალაში შევიდა 2003 წლის 26 თებერვალს. ხელშეკრულება შედგება 13 მუხლისა და 4 პროტოკოლისგან. ნიცას ხელშეკრულებამ გაამარტივა ევროპული კავშირის ინსტიტუციონალური სისტემა, გადანყვეტილებების მიღების წესები და პროცედურები. ამგვარი ცვლილებების საჭიროება მომდინარეობდა კავშირის სახელმწიფოთა რაოდენობის მოსალოდნელი გაზრდით, კერძოდ, კავშირში 2004 წლისათვის იგეგმებოდა სახელმწიფოთა ახალი ჯგუფის გაწევრიანება.

ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე კავშირის საკანონმდებლო აქტების მიღების ერთ—ერთ ძირითად ინსტრუმენტს თანაგადანყვეტილების პროცედურა წარმოადგენდა. ლისაბონის ხელშეკრულებით „თანაგადანყვეტილების პროცედურის“ სახელწოდება „ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურით“ შეიცვალა. გარდა ამისა, საკანონმდებლო პროცესი გამარტივდა. დღესდღეობით, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა საკანონმდებლო აქტის მიღების სტანდარტული მექანიზმია, რომელიც დაახლოებით კავშირის კომპეტენციას მიკუთვნებულ მშ სფეროში გამოიყენება. ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში, საკანონმდებლო აქტის მიღების პროცესში ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო სარგებლობენ თანაბარი უფლებამოსილებებით.

საკანონმდებლო პროცედურა ევროპული კომისიის მიერ იწყება. იგი საკანონმდებლო ინიციატივის ჩამოყალიბებისას, განხილვისას მოსაზრებების წარმოდგენის მიზნით ინვესს სახელისუფლებო, სამეწარმეო, სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლებს. შემდგომ ეტაპზე ხორციელდება კონსულტირებული აზრის შეჯერება და შესაბამისი სამართლებრივი პროცედურების დაცვით საკანონმდებლო ინიციატივის ევროპული პარლამენტისათვის და საბჭოსათვის წარდგენა. ძირითადად საკანონმდებლო აქტის პროექტებს ევროპული კომისია შეიმუშავებს, თუმცა, პრაქტიკაში არსებობს შემთხვევები, როდესაც საკანონმდებლო ინიციატივის შეიმუშავება განპირობებულია საბჭოს, ევროპული საბჭოს, ევროპული პარლამენტის მიერ კომისიისათვის ამგვარი მოქმედებისკენ მოწოდებით.

კავშირის საბჭო და ევროპული პარლამენტი საკანონმდებლო ინიციატივას ცალ-ცალკე, ინდივიდუალურად განიხილავენ. თუ ისინი მეორე მოსმენისას საკანონმდებლო აქტის პროექტის მიღების თაობაზე შეთანხმებას ვერ მიაღწევენ, ინიციატივა განსახილ-

ველად გადაეცემა ე.წ. მორიგების კომიტეტს, სადაც პარლამენტი-სა და საბჭოს წევრები თანაბრად არიან წარმოდგენილნი. კომისი-ის წარმომადგენლები აგრეთვე ესწრებიან საკომიტეტო შეხვე-დრებს და განხილვაშიც მონაწილეობენ. თუ მორიგების კომიტეტი მიაღწევს კონსენსუსს, შეთანხმებული ტექსტი ეგზავნება ევროპ-ულ პარლამენტსა და საბჭოს მესამე მოსმენისათვის, სადაც საბ-ოლოოდ წყდება საკანონმდებლო აქტის პროექტის მიღების ან არ მიღების საკითხი.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულების თანახმად, 2014 წლის 1 ნოემ-ბრიდან 2017 წლის 31 მარტამდე ევროპული კავშირის საბჭოში გადანყევტილებები მიიღება ხმათა ორმაგი კვალიფიციური უმრავ-ლესობით, რაც გულისხმობს თითოეული წევრი სახელმწიფოს-ათვის 1 ხმის მინიჭებას. კვალიფიციური უმრავლესობის ძველი მოდელი იმოქმედებს იმ შემთხვევაში, თუ ამას რომელიმე წევრი სახელმწიფო მოითხოვს.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის რეჟიმის მიხედვით, საბჭოში ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხ-ოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენ-ლის ინიციატივის მისაღებად საჭირო იქნება კავშირის წევრ სახ-ელმწიფოთა 55%-ის თანხმობა, რომელთა მოსახლეობის რაოდე-ნობა უნდა შეადგენდეს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდე-ნობის სულ მცირე 65%-ს. თუ კავშირის რომელიმე წევრი სახელმ-წიფო თავს შეიკავებს კენჭისყრაში მონაწილეობისგან, ინიცია-ტივის მისაღებად კვალვ იქნება აუცილებელი ზემოაღნიშნული ორივე წესის დაკმაყოფილება.

ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის მოდელის თანახმად, ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის ინი-ციატივის დაბლოკვის საშუალება აქვს კავშირის სულ მცირე 4 სახ-ელმწიფოს, რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა იყოს კავ-შირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის სულ მცირე 35%-ზე მეტი (ინიციატივის დაბლოკვის მექანიზმის ამ ფორმით დანერგვა

განხორციელდა იმ მიზნით, რომ საფრანგეთს, გერმანიასა და გაერთიანებულ სამეფოს, რომელთა მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობა შეადგენს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის 35%-ზე მეტს არ გააჩნდეთ ინიციატივის დაბლოკვის შესაძლებლობა).

იმ შემთხვევაში, თუ წინადადება ინიცირებულია არა ევროპული კომისიის ან საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის, არამედ ევროპული კავშირის სხვა ორგანოს ან წევრი სახელმწიფოების მიერ, იგი მიღებულად ჩაითვლება თუ მას მხარს დაუჭერს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა 72%, რომელთა მოსახლეობის რაოდენობა უნდა იყოს კავშირის მოსახლეობის მთლიანი რაოდენობის სულ მცირე 65%.

2017 წლის 1 აპრილიდან საბჭოში გადანაცვლებების ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიღების მოდელი საბოლოოდ ჩანაცვლდება ორმაგი კვალიფიციური უმრავლესობის რეჟიმით.

ოფიციალური ენები

კავშირის ოფიციალური ენის სტატუსი მინიჭებული აქვს 24 ენას. ესენია: ბულგარული, ესპანური, ჩეხური, დანიური, გერმანული, ესტონური, ბერძნული, ინგლისური, ფრანგული, ირლანდიური, იტალიური, ლატვიური, ლიტვეური, უნგრული, მალტური, პოლანდიური, პოლონური, პორტუგალიური, რუმინული, სლოვაკური, სლოვენური, ფინური, შვედური და ხორვატული.

პარტნიორობა განეწიანებისთვის

„პარტნიორობა განეწიანებისთვის“ წარმოადგენს განეწიანების წინა ეტაპობრივ სტრატეგიულ ინსტრუმენტს. იგი თითოეული კანდიდატი ქვეყნისათვის განსაზღვრავს სფეროებს, რომლებზეც განეწიანების წინა ეტაპზე მხარდაჭერა, დახმარება უნდა იყოს მიმართული. „პარტნიორობა განეწიანებისთვის“ კანდიდატი სახელმწიფოებისათვის ადგენს სტრატეგიულ ჩარჩოებს:

- მოკლევადიანი და საშუალოვადიანი პრიორიტეტებისთვის, მიზნებისა და პირობებისთვის, რომლებიც თითოეული კანდიდატი ქვეყნისათვის განეწიანების კრიტერიუმების საფუძველზე კომისიის მიერ ახალი სუბიექტის განეწიანების თაობაზე მომზადებული დასკვნის შესაბამისად განისაზღვრება;

- განეწიანების წინა ეტაპზე მხარდაჭერისთვის.

„პარტნიორობა განეწიანებისთვის“ მექანიზმის შექმნის მიზანია განეწიანების პროცესში კანდიდატი ქვეყნისათვის რჩევებისა და რეკომენდაციების მომზადების უზრუნველყოფა. ამ სტრატეგიული ინსტრუმენტის შესრულების საბოლოო ფაზას წარმოადგენს თითოეული კანდიდატი სახელმწიფოს მიერ „კავშირის სამართლებრივი აქტების მიღებისა და ჰარმონიზაციის შესახებ“ ეროვნული პროგრამის შედგენა, სადაც გადმოცემული იქნება „პარტნიორობა განეწიანებისთვის“ პროგრამით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების ანგარიში. ამასთანავე, თითოეულმა კანდიდატმა სახელმწიფომ უნდა შეადგინოს „მართლმსაჯულებისა და ადმინისტრაციული სისტემების შესაძლებლობათა გაძლიერების“ შესახებ სამოქმედო გეგმა.

შესაძლებელია „პარტნიორობა განეწიანებისთვის“ პროგრამის გადასინჯვა იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომლებიც წარმოიშვა კანდიდატი სახელმწიფოს განვითარების შემდგომ ეტაპზე ან თუ განეწიანების წინა ეტაპობრივ პროცესში იდენტიფიცირდა ახალი პრიორიტეტები.

პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები

ევროპული კავშირის დონეზე დამსაქმებელთა და დასაქმებულთა ინტერესების დაცვას პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები ახორციელებენ. მათგან აღსანიშნავია:

- ევროპული სავაჭრო კავშირის კონფედერაცია;
- დასაქმებულთა ევროპის კონფედერაციები და სამრეწველო კავშირი;
- მიკრო, მცირე და საშუალო საწარმოთა ევროპული ასოციაცია;
- ევროპული ავიაკომპანიების ასოციაცია და ა.შ.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 152-ე მუხლით აღიარებულია პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციების განსაკუთრებული როლი შრომით ურთიერთობებსა და ევროპული სოციალური დიალოგის პროცესში. პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები სხვადასხვა ტიპის გაერთიანებებთან ერთად წარმოდგენილნი არიან ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტში. შესაბამისად, ევროპული კომისია ვალდებულია პარტნიორ სოციალურ ორგანიზაციებთან კონსულტაცია გაიაროს იმ საკანონმდებლო ინიციატივებთან დაკავშირებით, რომლებიც უკავშირდება დასაქმებასა და სოციალურ საკითხებს.

პასუხისმგებლობა გარემოზე ზიანის მიყენებისთვის

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 191-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფის თანახმად, გარემოზე ზიანის მიყენებისთვის პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრება. პასუხისმგებლობის დაკისრების ფარგლებს, პროცედურებსა და პირობებს შეიცავს 2004/35/EC დირექტივა, რომელიც ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ კომისიის წინადადების საფუძველზე, ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპულ კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან კონსულტაციების შემდეგ არის მიღებული.

დირექტივის მიხედვით, გარემოსთვის ზიანის მიყენება გულისხმობს წყლის გარემოსათვის, ფლორასათვის, ფაუნისათვის,

მცენარეთა და ცხოველთა სახეობათათვის, ბუნებრივი ჰაბიტატებისთვის პირდაპირი ან ირიბი ფორმით მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენებას.

დირექტივის თანახმად, პირს პასუხისმგებლობა დაეკისრება თუ:

- გარემოს ზიანი მიაღწა იმ სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელებით, რომელიც ამავდღირექტივის მე-3 დანართი შეიცავს ან ასეთი ზიანის დადგომა გარდაუვალია აღნიშნულ დანართში არსებული მოქმედებების განხორციელებით. ამგვარ შემთხვევებში ქმედებასა და ზიანს შორის კაუზალური კავშირის დადგენა არ არის აუცილებელი (პირს ბრალეულობის დამტკიცების გარეშეც დაეკისრება პასუხისმგებლობა);

- გარემოს ზიანი მიაღწა იმ სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელებით, რომელიც დირექტივის მე-3 დანართში არ არის დეკლარირებული ან ასეთი ზიანის დადგომა გარდაუვალია მე-3 დანართით გაუთვალისწინებელი მოქმედების განხორციელებით. ამ შემთხვევაში ქმედებასა და დამდგარ შედეგს შორის კაუზალური კავშირის დადგენა აუცილებელია (პირს პასუხისმგებლობა მხოლოდ ბრალეულობის დამტკიცების შემთხვევაში დაეკისრება).

პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპული ზედამხედველი

ევროპული კავშირის ინსტიტუტებმა საკუთარი უფლებამოსილებების განხორციელებისას შესაძლებელია აწარმოონ კავშირის მოქალაქეების, რეზიდენტების პერსონალური მონაცემები ელექტრონული, წერილობითი ან ვიზუალური ფორმით. პერსონალური მონაცემების წარმოებაში იგულისხმება ისეთი მოქმედებები, როგორიცაა ინფორმაციის შეგროვება, შენახვა, ჩანერა, მესამე პირებისათვის გადაგზავნა, დაბლოკვა, წაშლა ან განადგურება და ა.შ.

კავშირში დადგენილია საკმაოდ მკაცრი რეგულაციები მოქალაქეების, რეზიდენტების პირადი ინფორმაციის წარმოებასთან მიმართებაში. ევროპული კავშირის ინსტიტუტებს არ გააჩნიათ უფლებამოსილება აწარმოონ მოქალაქეებისა და რეზიდენტების

რასობრივი, რელიგიური, ეთნიკური კუთვნილების, პოლიტიკური შეხედულებების, სავაჭრო ორგანიზაციებში წევრობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და სექსუალური ორიენტაციის შესახებ ონფორმაციები. გამონაკლისია ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და სექსუალურ ორიენტაციასთან დაკავშირებული ინფორმაციები, რომელთა წარმოებაც მხოლოდ სამედიცინო, ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით არის დაშვებული.

პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპული ზედამხედველი კავშირის დამოუკიდებელი ორგანოა. იგი ინიშნება ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ ევროპული კომისიის წარდგინების საფუძველზე 5 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით.

ევროპული ზედამხედველი კავშირის ორგანოებში უზრუნველყოფს ფიზიკური პირების პირადი მონაცემების დაცვას. ზედამხედველი ერთი მხრივ, პასუხისმგებელია პერსონალური ინფორმაციის დაცვაზე და მეორე მხრივ, ამ კუთხით კავშირის ინსტიტუტებს ხელს უწყობს სათანადო, შესაბამისი პრაქტიკის ჩამოყალიბებაში.

ევროპული ზედამხედველის ძირითადი ამოცანა კავშირის დანესებულებების მიერ პერსონალური მონაცემების წარმოებაზე კონტროლის განევა და ამ მიმართულებით არსებულ დარღვევებზე სათანადო რეაგირების განხორციელებაა. იგი შეისწავლის და განხორციელებს შესაბამის ღონისძიებებს დაინტერესებული პირების უფლების აღსადგენად. გარდა ამისა, მისი ამოცანაა:

- იმ საკანონმდებლო ინიციატივებზე მოსაზრებების წარდგენა, რომლებიც ზღუდავენ პერსონალური მონაცემების დაცვის უფლებას;

- პრაქტიკაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის მონიტორინგი;

- ითანამშრომლოს წევრი სახელმწიფოების მსგავსი თანამდებობისა და ფუნქციის მქონე პირებთან.

ევროპული კავშირის თითოეულ ინსტიტუტში არსებობს პერსონალური მონაცემების დაცვის ოფიცრის თანამდებობა, რომელიც მუდმივ კოორდინაციაში იმყოფება პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპულ ზედამხედველთან.

მოქალაქემ ან რეზიდენტმა, რომელიც თვლის, რომ კავშირის ინსტიტუტმა პერსონალური მონაცემების წარმოებისას მისი უფლება დაარღვია, უპირველეს ყოვლისა უნდა მიმართოს ინფორმაციის წარმოებაზე უფლებამოსილ პირს. იმ შემთხვევაში, თუ პირის კანონიერი ინტერესები არ დაკმაყოფილდება, იგი მიმართავს ამ უწყების პერსონალური მონაცემების დაცვის ოფიცერს, რომლის პარალელურად შეუძლია საჩივრით მიმართოს პერსონალური მონაცემების დაცვის ევროპულ ზედამხედველს.

პეტერსბერგის ამოცანები

დასავლეთ ევროპული კავშირის ფარგლებში 1992 წლის ივნისში გამართულ მინისტერიალზე მიღებულ იქნა დეკლარაცია ე.წ. „პეტერსბერგის ამოცანები“, რომლითაც დასავლეთ ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოთა სამხედრო შენაერთების მიერ ერთობლივად მოქმედების ფარგლები, მიზნები, ამოცანები განისაზღვრა. მოგვიანებით, „პეტერსბერგის ამოცანები“ ევროპული კავშირის სამართლებრივ წესრიგში ამსტერდამის ხელშეკრულებით ინკორპორირდა. ამჟამად, იგი საერთო თავდაცვისა და უსაფრთხოების პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია.

ლისაბონის ხელშეკრულების 42-ე მუხლმა პეტერსბერგის თავდაპირველი ამოცანები განავრცო. აქტუალური მდგომარეობით, ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოთა სამხედრო შენაერთების ერთობლივი მოქმედების ამოცანებია:

- ჰუმანიტარული და სამაშველო ოპერაციები;
- კონფლიქტის პრევენციისა და მშვიდობის შენარჩუნებისკენ მიმართული ოპერაციები;
- მშვიდობის დამყარებისკენ მიმართული ოპერაციები;
- განიარაღების ერთობლივი ოპერაციები;
- სამხედრო რჩევა და მხარდაჭერა;
- პოსტ-კონფლიქტური სტაბილიზაცია.

პატიციის წარდგანის უფლება

ევროპული კავშირის მოქალაქესა და ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოში კანონიერად მცხოვრებ ფიზიკურ და რეგის-

ტრირებულ იურიდიულ პირებს გააჩნიათ ევროპულ პარლამენტში ინდივიდუალური ან კოლექტიური პეტიციის წარდგენის უფლება. ევროპულ პარლამენტში წარდგენილ პეტიციას განიხილავს პეტიციის საკითხთა კომიტეტი. განხილვის საწყის ეტაპზე ხორციელდება პეტიციის დასაშვებობის შემოწმება. პეტიცია დასაშვებია, თუ მასში გათვალისწინებული საკითხი უკავშირდება ევროპული კავშირის მოქმედებას ან უმოქმედობას, რომელსაც პირდაპირი ეფექტი, გავლენა აქვს საჩივრის წარმდგენი სუბიექტის კანონიერ ინტერესზე. იმ შემთხვევაში თუ კომიტეტი მიიჩნევს, რომ პეტიცია დასაშვებია, იგი უფლებამოსილია დამატებითი დოკუმენტებისა და ინფორმაციის მისაღებად მიმართოს ევროპულ კომისიას ან პეტიცია რეაგირების მიზნით ევროპული კავშირის ომბუდსმენს ან/და ევროპული პარლამენტის სხვა კომიტეტებს გადაუგზავნოს.

პირველადი (პრიმარული) სამართლის აქტები

ევროპული კავშირის პირველადი სამართლის აქტებია ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება, ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება, ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა ქარტია, ნევრ სახელმწიფოთა ევროპულ კავშირში განეწესების შესახებ ხელშეკრულებები და მათი დანართები და პროტოკოლები.

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტის შექმნის თაობაზე გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა ევროპული საბჭოს მიერ 1999 წელს ჰელსინკში გამართულ სამიტზე. თავდაპირველად კომიტეტი გარკვეული ვადით შეიქმნა, თუმცა ევროპული საბჭოს ნიცას სამიტზე (2000წ.) მას მუდმივი ინსტიტუტის სტატუსი მიენიჭა. პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი შედგება კავშირის წევრი სახელმწიფოების ელჩებისგან. კომიტეტის თავმჯდომარეა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი. კომიტეტი საკუთარ უფლებამოსილებებს მხოლოდ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ახორციელებს. ამ მიზნის შესაბამისად, კომიტეტი:

- ახორციელებს იმ საერთაშორისო მოვლენებზე დაკვირვებას, რომლებზეც ვრცელდება საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო;

- მონაწილეობს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს განსაზღვრის პროცესში;

- ახორციელებს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის გადანაცვეტილებების აღსრულების მონიტორინგს.

პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს უფლებამოსილების განხორციელებისას მხარს უჭერს სამხედრო კომიტეტი, სამხედრო ჯგუფი და ა.შ.

პროპორციულობის პრინციპი

პროპორციულობის პრინციპის მიხედვით, კავშირის მოქმედების ფორმა, შინაარსი და ხარისხი არ უნდა იყოს იმაზე მეტი, ვიდრე ეს აუცილებელია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად.

ჟ რ

რეგიონების კომიტეტი

რეგიონების კომიტეტი ევროპული კავშირის საკონსულტაციო ორგანოა. იგი შედგება წევრი სახელმწიფოების რეგიონული და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებისგან. კომიტეტის ფორმატის არსებობა ევროპის რეგიონებს საშუალებას აძლევს საკუთარი მოსაზრებები დააფიქსირონ კავშირის რეგიონულ პოლიტიკასთან მიმართებაში და მის ორგანოებს ხშირად შეახსენონ, რომ ნებისმიერი პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისას პატივი სცენ ურთიერთგანსხვავებული თვითშეგნებისა და კულტურის მქონე რეგიონული და ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესებს.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულებით დადგენილ შემთხვევებში ევროპული პარლამენტი, კავშირის საბჭო, ევროპული კომისია ვალდებული არიან კონსულტაცია გაირაონ რეგიონების კომიტეტთან იმ საკანონმდებლო ინიციატივებთან დაკავშირებით, რომელთა რეგულირების სფერო ადგილობრივი ან რეგიონული ხელისუფლების კომპეტენციას განეკუთვნება (მაგ.: ეკონომიკური და სოციალური ერთიანობა, დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა, ტრანს-ევროპული ქსელები, ენერგეტიკა და ტელეკომუნიკაციები, განათლება, პროფესიული გადამზადება, კულტურა, გარემოს დაცვა, ჯანმრთელობის დაცვა და ტრანსპორტი და სხვა). კავშირის ინსტიტუტების ვალდებულება არა რეგიონების კომიტეტის დასკვნის შესაბამისად მოქმედებაში, არამედ მხოლოდ მასთან კონსულტირებაში გამოიხატება.

რეგიონების კომიტეტი შედგება მუნიციპალურ და რეგიონალურ დონეზე არჩეული თანამდებობის პირებისგან. კანდიდატების დასახელების უფლება გააჩნიათ წევრ სახელმწიფოებს, რომელთაც 5 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით ნიშ-

ნავს კავშირის საბჭო. რეგიონების კომიტეტის წევრები საკუთარი შემადგენლობიდან 2 წლითა და 6 თვის ვადით ირჩევენ პრეზიდენტს. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 305-ე მუხლის თანახმად, რეგიონების კომიტეტის წევრთა რაოდენობა 350-ს არ უნდა აღემატებოდეს.

კომიტეტი უფლებამოსილია მიმართოს ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს:

- საკუთარი ინსტიტუციური პრეროგატივების დაცვის თაობაზე;

- ევროპული კავშირის საკანონმდებლო აქტის ბათილად ცნობის თაობაზე, თუ კომიტეტი თვლის, რომ სადავო აქტის არსებობა სუბსიდიურობის პრინციპის მოთხოვნებს ეწინააღმდეგება. თუმცა, კომიტეტს კავშირის საკანონმდებლო აქტის ბათილად გამოცხადების მოთხოვნის უფლება წარმოეშობა იმ შემთხვევაში, თუკი სადავო აქტით დარეგულირებული სფერო მიეკუთვნება მის კომპეტენციას.

რეგულაცია

რეგულაცია არის მავალდებულებელი ხასიათის საკანონმდებლო აქტი, რომელიც მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისკენ. მასში არსებული რეგულირება არ საჭიროებს წევრი სახელმწიფოს მიერ სამართლებრივი აქტის მიღებას, უფრო მეტიც, ამგვარი ქმედების განხორციელება დაუშვებელია. გარდა ამისა, წევრი სახელმწიფო ვალდებულია შეცვალოს შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი აქტი იმ შემთხვევაში, თუ იგი რეგულაციით დადგენილ წესებს ეწინააღმდეგება. წევრმა სახელმწიფომ აგრეთვე მომავალში თავი უნდა შეიკავოს ისეთი აქტის მიღებისგან, რომელიც რეგულაციასთან კოლიზიას გამოიწვევს. კავშირის წევრ სახელმწიფოში რეგულაცია უშუალოდ მოქმედებს და პირდაპირ გამოიყენება სამართლებრივ ურთიერთობებში.

რეზოლუცია

რეზოლუციის მიღების უფლებამოსილება ევროპულ საბჭოს, ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპულ პარლამენტს გააჩნ-

ათ. მასში ჩამოყალიბებულია აღნიშნული ორგანოების საერთო, კონცეპტუალური ხედვა ინტეგრაციაში არსებულ შიდა და საგარეო პოლიტიკურ პროცესებზე. ძირითადად, რეზოლუციის დანიშნულებაა ევროპული კავშირის საბჭოსათვის განსაზღვროს პოლიტიკური მიმართულების ვექტორი.

რეკომენდაცია

რეკომენდაცია არის არასავალდებულო ძალის მქონე არასაკანონმდებლო აქტი, რომელიც მიმართულია ყველა წევრი სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის, ევროპული კავშირის ორგანოების ან ფიზიკური და იურიდიული პირებისაკენ. რეკომენდაციის საშუალებით ადრესატისათვის ხორციელდება განსაზღვრული ქცევის წესისაკენ მოწოდება. მაგალითად, თუ წევრი სახელმწიფოს საკანონმდებლო ან კანონქვემდებარე აქტში ხორციელდება ცვლილება, რომელიც საფრთხეს უქმნის ევროპული კავშირის შიდა ბაზარში არსებულ თანაბარი კონკურენციის პრინციპს, კომისია უფლებამოსილია რეკომენდაციით მიმართოს სახელმწიფოს და მოუწოდოს ამგვარი ღონისძიებისგან თავის შეკავებისკენ.

საბაჟო კავშირი

საბაჟო კავშირი ევროპული კავშირის საგარეო კომპეტენცი-ათა სფეროს მიეკუთვნება. თუმცა, როგორც ნებისმიერი სხვა მს-გავსი ტიპის გაერთიანება, საბაჟო კავშირი მოიცავს შიდა და სა-გარეო განზომილებებს. საბაჟო კავშირი წარმოადგენს შიდა ბა-ზრის ყველაზე მნიშვნელოვან ელემენტს. სუპრანაციონალურ დონ-ეზე მისი პირველადი ფორმით დანერგვა რომის ხელშეკრულებე-ბით განხორციელდა, რომელიც 1968 წელს იქნა რეალიზებული. მაასტრიხტის ხელშეკრულებით საბაჟო კავშირთან დაკავშირებუ-ლი პროცედურები და წესები ე.წ. „ერთიან ადმინისტრაციულ აქტ-ში“ კოდიფიცირდა, გაუქმდა კავშირის სივრცეში არსებული რეგ-ულარული სასაზღვრო შემოწმებები, კავშირის წევრი სახელმწი-ფოების საბაჟო სტრუქტურებმა დაკარგეს სააქციზო გადასახა-დის, დამატებითი ღირებულების გადასახადისა და სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვების უფლებამოსილება. საბაჟო კავშირის ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებებიდან რელევან-ტურია:

- ევროპული კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის საბაჟო ვალდებულებებისა და შეზღუდვების აღმოფხვრა (საბაჟო კავშირის შიდა განზომილება);
- მესამე ქვეყნებისთვის საერთო საბაჟო ტარიფის დაწესება (საბაჟო კავშირის საგარეო განზომილება). აქედან მიღებული შე-მოსავალი წარმოადგენს უშუალოდ ევროპული კავშირის საკუთრე-ბას;
- საერთო სამეწარმეო პოლიტიკის შექმნა (ამ სფეროში წევრი სახელმწიფოების სახელით საერთაშორისო დონეზე ევროპული კავშირი მოქმედებს).

საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის პრინციპი

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლამდე ევროპულ კავშირში მოქმედებდა საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის

პრინციპი, რომლის თანახმად, კავშირის ბიუჯეტი სავალდებულო და არასავალდებულო ხარჯების ჩამონათვალს შეიცავდა. სავალდებულო ხარჯების განსაზღვრა კავშირის სამართლებრივი აქტებით (პირველადი სამართალი, მეორადი სამართალი, კონვენციები, საერთაშორისო შეთანხმებები და ა.შ.) ხორციელდებოდა. არასავალდებულო ხარჯებს ბიუჯეტის დამტკიცებაზე უფლებამოსილების მქონე ორგანოები — ევროპული პარლამენტი და ევროპული კავშირის საბჭო განსაზღვრავდა. არასავალდებულო ხარჯების განსაზღვრა ხშირად ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს კონცეპტუალური ხედვების შეპირისპირებას იწვევდა და მათ შორის უთანხმოების საგანს წარმოადგენდა. უთანხმოებას განაპირობებდა ის გარემოებაც, რომ არასავალდებულო ხარჯების განსაზღვრის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილებას საბჭო იღებდა.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლის შედეგად საბიუჯეტო ხარჯების კლასიფიკაციის მექანიზმი გაუქმდა. აქტუალური მდგომარეობით, ევროპული პარლამენტი და კავშირის საბჭო ბიუჯეტის მიღების პროცესში სარგებლობენ პარიტეტული უფლებამოსილებებით.

საგანგებო მუხრუჭი

საგანგებო მუხრუჭის მექანიზმი გამოიყენება იუსტიციური და პოლიციური თანამშრომლობის სფეროებში. ამ ინსტრუმენტის თანახმად, დირექტივის პროექტის საბჭოში განხილვისას, თუ წევრი სახელმწიფო თვლის, რომ დირექტივის მიღება უარყოფითად აისახება მის სისხლისსამართლებრივ მართლმსაჯულების სისტემაზე, იგი უფლებამოსილია მოითხოვოს საკანონმდებლო პროცედურის შეჩერება (ე.წ. „საგანგებო მუხრუჭი“). ამ შემთხვევაში დირექტივის პროექტი ევროპულ საბჭოს გაეგზავნება, რომელიც პროექტს განიხილავს 4 თვის ვადაში. დირექტივის პროექტის მოწონების თაობაზე ევროპულ საბჭოში გადაწყვეტილება მიიღება კონსენსუსის საფუძველზე და იგი ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის განხილვის გაგრძელების მიზნით კვლავ საბჭოს ეგზავნება. თუ ევროპულ საბჭოში დირექტივის პროექტის განხილვა გაჭიანურდება ან მისი მოწონების თაობაზე კონსენსუსი ვერ მი-

ილწევა, ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურა შეწყდება და დირექტივა მიუღებლად ჩაითვლება. მიუხედავად ამისა, წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ დირექტივის პროექტით გათვალისწინებულ საკითხებზე თანამშრომლობა გააგრძელონ ე.წ. „გაძლიერებული თანამშრომლობის“ ფორმატში.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის თანამდებობა ლისაბონის ხელშეკრულებით დაფუძნდა (ამ თანამდებობით ჩანაცვლდა საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის პოსტი, რომელიც *ex officio* ეკავა ევროპული კავშირის საბჭოს გენერალურ მდივანს). უმაღლესი წარმომადგენელი თანამდებობრივად არის ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტი და ევროპული კავშირის საბჭოს ერთ-ერთი კონფიგურაციის - საგარეო საქმეთა საბჭოს თავმჯდომარე.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელს ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან შეთანხმებით 5 წლის ვადით ნიშნავს ევროპული საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, რომელიც ევროპული კომისიის პრეზიდენტთან და კომისიის წევრობის კანდიდატებთან ერთად დასამტკიცებლად წარედგინება ევროპულ პარლამენტს. უმაღლესი წარმომადგენელი კომისიის ერთადერთი წევრია, რომელსაც კომისიის პრეზიდენტი თანამდებობის დატოვებას ვერ აიძულებს. მას უფლებამოსილება ვადამდე შეუწყდება თუ:

- ევროპული პარლამენტი კომისიის შემადგენლობას უნდობლობას გამოუცხადებს;

- ევროპული კომისიის პრეზიდენტის თანხმობის საფუძველზე ევროპული საბჭო თანამდებობიდან გაათავისუფლებს.

კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი უზრუნველყოფს საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში მიღებული გადაწყვეტილებების იმპლემენტაციას. მას უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური.

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური შედგება სხვადასხვა დარგის ექსპერტებისგან, რომლებიც საბჭოს, ევროპული კომისიის გენერალური სამდივნოების დეპარტამენტებიდან და წევრი სახელმწიფოების დიპლომატიური სამსახურებიდან არიან მივლინებული.

საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახურის დებულებას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის წინადადების საფუძველზე, ევროპულ პარლამენტთან კონსულტაციისა და ევროპული კომისიის თანხმობის შემდეგ კავშირის საბჭო ამტკიცებს.

საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელს უფლებამოსილებების განხორციელებისას მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური (უმაღლესი წარმომადგენელი ამ ორგანოს ხელმძღვანელია). სამსახური ამზადებს, შეიმუშავებს წინადადებებსა და პოზიციებს, რომლებსაც საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი დასამტკიცებლად წარუდგენს საბჭოს. საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების აღსრულებას საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური უზრუნველყოფს. სამსახური აგრეთვე მხარს უჭერს ევროპული საბჭოს პრეზიდენტს, ევროპული კავშირის საბჭოს პრეზიდენტს და კომისიონერებს იმ საქმიანობის განხორციელებაში, რომელიც საგარეო ურთიერთობებთან არის დაკავშირებული.

საგარეო საქმეთა ევროპულ სამსახურს დაახლოებით იგივე ფუნქციები გააჩნია, რაც წევრი სახელმწიფოების საგარეო საქმეთა სამინისტროებს, თუმცა ამ უფლებამოსილებებს კავშირის დონეზე ახორციელებს.

მსოფლიო მასშტაბით წარგზავნილი ევროპული კავშირის დელეგაციები საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახურის ნაწილს წარმოადგენენ. დელეგაციები წევრი სახელმწიფოების საელჩოებთან ერთად ინტენსიურად მუშაობენ საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკასთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

საერთო თავდაცვის პუნქტი

ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების 42-ე მუხლის მე-7 პარაგრაფის (ე.წ. „საერთო თავდაცვის პუნქტი“) თანახმად, თუ წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება შეიარაღებული თავდასხმა, კავშირის სხვა წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლ სახელმწიფოს გაუწიონ ნებისმიერი სახის (მათ შორის სამხედრო) დახმარება. საერთო თავდაცვის პუნქტის საფუძველზე განეული დახმარება უნდა შეესაბამებოდეს:

- გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესდების 51-ე მუხლს, რომელიც საერთაშორისო სამართალში ადგენს ძალის გამოყენების გამონაკლის შემთხვევას;

- ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის მიმართ სახელმწიფოების მიერ ნაკისრ ვალდებულებებს;

- კავშირის ზოგიერთი სახელმწიფოების უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სპეციფიკურ ხასიათს.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროს შესახებ დებულებებს ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება შეიცავს. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფერო წარმოადგენს საერთაშორისო ასპარეზზე წევრი სახელმწიფოების ერთ სუბიექტად წარმოდგენის ინსტრუმენტს. მისი ერთ-ერთი ელემენტია საერთო თავდაცვის პოლიტიკის ფორმირების პროცესი, რომლის საბოლოო ეტაპი ევროპული კავშირის საერთო თავდაცვის სისტემის ჩამოყალიბებაა.

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გამოიყენება ე.წ. „მთავრობათაშორისი თანამშრომლობის მეთოდი“, რომელიც გადაწყვეტილებების მისაღებად ითვალისწინებს სპეციალურ წესებსა და პროცედურებს. ამ სფეროში დაუშვებელია კავშირის საკანონმდებლო აქტის მიღება. ამასთანავე, საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში გარკვეული გამონაკლისების გარდა, ევროპული კავშირის მართლმსაჯულებ-

ის სასამართლოს კომპეტენცია არ გააჩნია. აღნიშნულ სფეროში გადწყვეტილებები და ე.წ. „პოზიციები“ კავშირის საბჭოს მიერ ევროპული საბჭოს გაიდლაინების გათვალისწინებით მიიღება.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ხელახლა გაცხადდა საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის მოქმედების ფარგლები, შეიქმნა საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ევროპული კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის თანამდებობა, რომელიც თანამდებობრივად ითავსებს ევროპული კომისიის პირველი ვიცე-პრეზიდენტისა და საგარეო საქმეთა საბჭოს (ევროპული კავშირის საბჭოს ერთ-ერთი კონფიგურაცია) თავმჯდომარის პოსტებს. საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში ევროპული საბჭოსა და ევროპული კავშირის საბჭოს გადწყვეტილებების, სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების იმპლემენტაციას საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენელი ახორციელებს. მას უფლებამოსილებების განხორციელებაში მხარს უჭერს საგარეო საქმეთა ევროპული სამსახური და პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი.

ლისაბონის ხელშეკრულებით დაფუძნდა ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის თანამდებობა, რომლის ერთ-ერთი კომპეტენციაა მესამე სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მაღალი რანგის თანამდებობის პირებთან ევროპული კავშირის წარდგენა, თუმცა ევროპული საბჭოს პრეზიდენტი უფლებამოსილებების განხორციელებისას ზიანს არ აყენებს, არ ხელყოფს საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის კომპეტენციებს.

საერთო სავაჭრო პოლიტიკა

საერთო სავაჭრო პოლიტიკის სფერო ევროპული კავშირის ექსკლუზიურ კომპეტენციას წარმოადგენს. იგი იმ სფეროთაგანია, რომლის ფარგლებშიც მხოლოდ კავშირს გააჩნია მესამე სახელმწიფოებთან, საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ურთიერთობის უფლებამოსილება.

საერთო სავაჭრო პოლიტიკა მიზნად ისახავს მესამე ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობებში წევრი სახელმწიფოების საერ-

თო პოლიტიკის, მოქმედებების დადგენას, უნიფიცირებული სტანდარტების დანერგვას, ერთიანი პოზიციის დაფიქსირებას, რაც უპირველეს ყოვლისა გულისხმობს საერთო საბაჟო ტარიფის, იმპორტისა და ექსპორტის რეჟიმების უზრუნველყოფას. ევროპული კავშირი მხარს უჭერს სავაჭრო და საბაჟო ბარიერების აკრძალვას. ევროპული ბაზრის საფრთხეებისგან დაცვის მიზნით, კავშირი ახორციელებს ანტიდემპინგურ და ანტისუბსიდიურ ღონისძიებებს. კავშირის სახელით ორმხრივ და მრავალმხრივ საერთაშორისო შეთანხმებებისა და ხელშეკრულებების დადებაზე მოლაპარაკებებს ევროპული კომისია აწარმოებს. საერთაშორისო შეთანხმების ან ხელშეკრულების დადების თაობაზე გადამწყვეტილებას ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მიღების შემდეგ ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს ევროპული კავშირის საბჭო. თუ საერთაშორისო შეთანხმებით ან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული საკითხი ეხება ვაჭრობის სფეროში მომსახურებას, ინტელექტუალურ საკუთრებას, პირდაპირი საგარეო ინვესტიციების განხორციელებას, აუდიოვიზუალურ და კულტურის სფეროში მომსახურებას, განათლების, სოციალურ და ჯანდაცვის სერვისებს, საბჭომ გადამწყვეტილება ერთხმად უნდა მიიღოს.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში კავშირის წევრი სახელმწიფოების ინტერესებს იცავს ევროპული კომისია.

ევროპული კავშირი მხარს უჭერს ჰარმონიულ, ლიბერალურ სავაჭრო პოლიტიკას, რომელიც ემსახურება საერთაშორისო ასპარეზზე არსებული თითოეული მოთამაშის ინტერესების რეალიზაციას.

საერთო სასამართლო

საერთო სასამართლო 1988 წელს ერთიანი ევროპული აქტის საფუძველზე ჩამოყალიბდა. თავდაპირველად მას ეწოდებოდა პირველი ინსტანციის სასამართლო. მისი დაფუძნების მიზანს კავშირის სამართლის დაცვა, სწორად ინტერპრეტაციისა და გამოყენების უზრუნველყოფა, საქმეებით გადატვირთული მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს საქმიანობის შემსუბუქება წარმოადგენდა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით პირველი ინსტანციის სასამართლოს სახელწოდება შეეცვალა და ეწოდა საერთო სასამართლო, თუმცა მის სტატუსსა და კომპეტენციებს ცვლილება არ შეხებია. იგი კვლავ პირველი ინსტანციის სასამართლოა, რომლის გადაწყვეტილებები კავშირის სამართლით დადგენილ შემთხვევებში ექვემდებარება მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოში აპელაციას.

საერთო სასამართლოში კავშირის თითოეული წევრი სახელმწიფოდან ერთი მოსამართლეა წარმოდგენილი. მოსამართლეობის კანდიდატების შერჩევისას წევრმა სახელმწიფომ უნდა გაითვალისწინოს ორი ძირითადი კრიტერიუმი:

- კანდიდატს უნდა გააჩნდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მუშაობის გამოცდილება ან უნდა აკმაყოფილებდეს უმაღლეს ეროვნულ სასამართლოში მოსამართლედ გამწესებისთვის დადგენილ მოთხოვნებს;

- გამორიცხული უნდა იყოს კანდიდატის მიუკერძოებლობასა და დამოუკიდებლობაში ეჭვის შეტანა.

საერთო სასამართლოს მოსამართლეები ინიშნებიან წევრ სახელმწიფოთა ერთობლივი გადაწყვეტილების საფუძველზე 6 წლის ვადით, ხელახალი დანიშვნის უფლებით მას შემდეგ, რაც მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს, საერთო სასამართლოს ყოფილი მოსამართლეებისგან, უმაღლესი ეროვნული სასამართლოების მოსამართლეებისგან და სამართლის ექსპერტებისგან შემდგარი პანელი (7 წევრი) წარადგენს კანდიდატის საერთო სასამართლოს მოსამართლეობისათვის დადგენილ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შესახებ მოსაზრებებს.

საერთო სასამართლოს მოსამართლეები საკუთარი რიგებიდან ირჩევენ პრეზიდენტს 3 წლის ვადით, ხელახალი არჩევის უფლებით. სასამართლო ნიშნავს რეგისტრატორს, რომელიც ადმინისტრაციულ ფუნქციებს ახორციელებს. სასამართლო მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოსთან შეთანხმებით იღებს პროცედურის წესებს, რომელსაც ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით ამტკიცებს კავშირის საბჭო.

სასამართლოში შექმნილია 3 ან 5 მოსამართლისგან შემდგარი პალატები, 13 მოსამართლისგან შემდგარი პალატა და მოსა-

მართლეთა სრული შემადგენლობის პალატა. საერთო სასამართლოში გენერალური ადვოკატის თანამდებობა არ არსებობს, თუმცა შესაძლებელია მოსამართლეს დაევალოს გენერალური ადვოკატის ფუნქციის შესრულება.

საერთო სასამართლოს კომპეტენცია

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 256-ე მუხლის თანახმად, საერთო სასამართლო უფლებამოსილია განიხილოს:

- სარჩელები ან განცხადებები, რომელთა წარდგენის საფუძველია ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 263-ე, 265-ე, 268-ე, 270-ე და 272-ე მუხლები (გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სარჩელი ან განცხადება სპეციალიზებული სასამართლოს ქვემდებარეა ან კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებები შესაბამისი სარჩელის ან განცხადების განხილვის უფლებამოსილებას მხოლოდ მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს ანიჭებს);

- სპეციალიზებული სასამართლოს გადაწყვეტილებების გასაჩივრების შესახებ სარჩელები;

- შუალედური ღონისძიებების გამოყენების შესახებ განცხადებები;

- ევროპული კავშირის კონკურენციის სამართლის ნორმების გამოყენებასთან დაკავშირებული დავები;

- არბიტრაჟის გადაწყვეტილებების გასაჩივრების შესახებ სარჩელები, თუ ხელშეკრულება დადებულია ევროპული კავშირის სახელით ან ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარეა ევროპული კავშირი.

ევროპული კავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს სტატუტით განსაზღვრულ შემთხვევებში, საერთო სასამართლო უფლებამოსილია წინასწარი გადაწყვეტილების პროცედურის ფარგლებში განიხილოს ეროვნული სასამართლოების შეკითხვები. თუ საერთო სასამართლო მიიჩნევს, რომ ეროვნული სასამართლოს მიერ დასმულ შეკითხვაზე პასუხი ზემოქმედებას იქონიებს კავშირის სამართლის ერთიანობაზე ან თანმიმდევრულობაზე, იგი

შეკითხვას განსახილველად მართლმსაჯულების ევროპულ სასამართლოს გადაუგზავნის.

საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკა

საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის მიზანია წევრ სახელმწიფოებს შორის საბაზო ბარიერების აღმოფხვრა და პიროვნებისა და საქონლის თავისუფალი გადაადგილების ხელშეწყობა. ევროპულ კავშირს ამ სფეროში შერეული კომპეტენცია გააჩნია. საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის სფეროში გადანაცვლებები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში მიიღება. ამასთანავე, საკანონმდებლო ინიციატივების თაობაზე კონსულტაცია აუცილებელია ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა კომიტეტთან და რეგიონების კომიტეტთან. საერთო სატრანსპორტო პოლიტიკის ფარგლებში ევროპული კავშირი უფლებამოსილია მიიღოს საკანონმდებლო აქტები:

- კავშირის სივრცეში საერთაშორისო სატრანსპორტო წესების დადგენის თაობაზე;

- წევრ სახელმწიფოებში არარეგისტრირებული კარიერების მოქმედების პირობებისა და წესების შესახებ;

- სატრანსპორტო პოლიტიკის განვითარებისთვის აუცილებელი ღონისძიებების თაობაზე.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფერო

კავშირის დონეზე პირველად უსაფრთხოებისა და თავდაცვის შესახებ დებულებებს ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულება (მაასტრიხტის ხელშეკრულება) ევროპული უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროს ფარგლებში ითვალისწინებდა. ამსტერდამის ხელშეკრულებით ევროპული უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროს კრიზისის მართვისა და მშვიდობის შემნარჩუნებელი მისიების შექმნის ამოცანა დაემატა.

ლისაბონის ხელშეკრულებით „ევროპული უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის“ სახელწოდება „საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკით“ შეიცვალა, რომელიც ამჟამად

საერთო საგარეო და უსაფრთხოების პოლიტიკის შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა მიზნად ისახავს საერთო თავდაცვის პოლიტიკის შემუშავებას, რომლის საბოლოო ეტაპი ევროპული კავშირის საერთო თავდაცვის სისტემის ფორმირებაა. ამ სფეროს არსებობით კავშირს შესწევს საერთაშორისო ხასიათის კრიზისების მენეჯმენტისა და კონფლიქტების პრევენციის უნარი. საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების შენარჩუნების თვალსაზრისით, კავშირი სამოად გავლენიანი სუბიექტია.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკა არ გულისხმობს ევროპული კავშირის არმიის, შეიარაღებული ძალების ჩამოყალიბებას, თუმცა 1999 წელს ჰელსინკის ევროპულმა საბჭომ შეიმუშავა ე.წ. „გლობალური მიზნის“ სტრატეგია, რომლის მიხედვით, საჭიროების შემთხვევაში, კავშირის წევრ სახელმწიფოებს ეკისრებათ ვალდებულება 60 დღის განმავლობაში ნებისმიერ ტერიტორიაზე სულ მცირე 1 წლის განმავლობაში განახორციელონ 60 000 სამხედრო და სამოქალაქო პირის დისლოცირება.

საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლეს წარმომადგენელთან (საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში) კოორდინირებს:

- პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტი — ახორციელებს საერთაშორისო მოვლენებზე დაკვირვებას, საერთაშორისო ხასიათის კრიზისის არსებობის შემთხვევაში, კომიტეტი ანალიზს უკეთებს ევროპული კავშირის რეაგირების მექანიზმების ვარიანტებს;

- ევროპული კავშირის სამხედრო კომიტეტი — შედგება წევრი სახელმწიფოების გაერთიანებული შტაბის მეთაურებისგან. კომიტეტი ერთი მხრივ, ახორციელებს კავშირის სამხედრო მოქმედებების სტრატეგიულ დაგეგმვას და მეორე მხრივ, სამხედრო საკითხებში კონსულტაციას უწევს პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს;

- ევროპული კავშირის სამხედრო ჯგუფი — შედგება სამხედრო ექსპერტებისგან, რომელიც დახმარებას უწევს კავშირის სამხედრო კომიტეტს.

ლისაბონის ხელშეკრულებით გაღრმავდა ევროპულ კავშირსა და წევრ სახელმწიფოებს შორის საერთო უსაფრთხოებისა და თავდაცვის პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობის ხარისხი. აქტუალური მდგომარეობით, კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებულია:

- საერთო თავდაცვის პუნქტი — თუ წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება შეიარაღებული თავდასხმა, კავშირის სხვა წევრი ქვეყნები ვალდებული არიან მსხვერპლ სახელმწიფოს გაუწიონ ნებისმიერი სახის (მათ შორის სამხედრო) დახმარება;

- სოლიდარობის პუნქტი — წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ტერორისტული თავდასხმის განხორციელების ან ბუნებრივი და ანთროპოგენული კატასტროფის არსებობის შემთხვევაში, სხვა წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კავშირს ეკისრებათ თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში მსხვერპლი ქვეყნის დახმარების ვალდებულება.

2004 წელს კავშირის ფარგლებში ჩამოყალიბდა ევროპული თავდაცვის სააგენტო, რომელიც პასუხისმგებელია:

- კავშირის თავდაცვითი პოტენციალის გაძლიერებაზე;
- შეიარაღებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე წევრ სახელმწიფოებს შორის კოოპერაციის ხელშეწყობაზე;
- კავშირის შეიარაღების ინდუსტრიული და ტექნოლოგიური პოტენციალის გაძლიერებაზე.

საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები

26 ქვეყანასა და ტერიტორიას, რომლებიც კონსტიტუციურად ექვემდებარება გაერთიანებულ სამეფოს, ნიდერლანდებს, დანიასა და საფრანგეთს, ეწოდებათ ევროპული კავშირის საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები. მათ გააჩნიათ კავშირის ასოცირებული წევრების სტატუსი. ევროპული კავშირის საზღვრისგალმა ქვეყნებისა და ტერიტორიების ჩამონათვალს შეიცავს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მეორე დანართი. კავშირში ამ ქვეყნებისა და ტერიტორიების ასოცირება მიზნად ისახავს მათი ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ხელშეწყობას, კავშირსა და მათ შორის მჭიდრო ეკონომიკური ურთ-

იერთობების დამყარებას. ევროპული კავშირის სამართალი საზღვრისგალმა ქვეყნებსა და ტერიტორიებზე გამოიყენება მხოლოდ პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში. გარდა ამისა, საზღვრისგალმა ქვეყნები და ტერიტორიები არ წარმოადგენს კავშირის შიდა ბაზრის შემადგენელ ნაწილს.

საიმპლემენტაციო აქტები

საიმპლემენტაციო აქტი გამოწვეულია იმ პრინციპისა, რომლის თანახმად, ევროპული კავშირის მავალდებულებელი ხასიათის სამართლებრივი აქტების იმპლემენტაციისათვის ყველა აუცილებელი ღონისძიება ხორციელდება წევრი სახელმწიფოს მიერ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის შესაბამისად. საიმპლემენტაციო აქტი მიიღება იმ შემთხვევაში, როდესაც კავშირის მავალდებულებელი ხასიათის სამართლებრივი აქტის იმპლემენტაციისათვის საჭიროა ერთგვაროვანი პირობების არსებობა. როგორც წესი, იგი მიიღება კომისიისა და გამოწვეულის შემთხვევებში საბჭოს მიერ. იმისათვის, რომ მიღებულ იქნეს საიმპლემენტაციო აქტი, ევროპულმა პარლამენტმა და ევროპული კავშირის საბჭომ შესაბამის აქტში წინასწარ უნდა დაადგინონ ზოგადი მექანიზმი, რომლის საფუძველზე კომისია საიმპლემენტაციო უფლებამოსილებას განახორციელებს.

საკანონმდებლო ინიციატივის უფლება

ევროპულ კომისიას მონოპოლიზირებული აქვს საკანონმდებლო ინიციატივის უფლება. კავშირის საკანონმდებლო აქტები მიიღება კომისიის ინიციატივის საფუძველზე. გამოწვეულის დაშვება შესაძლებელია კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში.

ნებისმიერი საკანონმდებლო ინიციატივა უნდა ემსახურობოდეს მხოლოდ ევროპული კავშირისა და კავშირის მოქალაქეების ინტერესების დაცვას.

ევროპული კომისია იმ სფეროებთან მიმართებაში, რომლებშიც კავშირს ექსკლუზიური კომპეტენცია არ გააჩნია, საკანონმდებლო ინიციატივას წარადგენს მხოლოდ მაშინ, თუ თვლის, რომ კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად განხორციელდება არსებული

ლიპრობლემის გადაჭრა, ვიდრე ეროვნულ, რეგიონულ ან ადგილობრივ დონეზე.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების პროცესში კავშირი მოქალაქეთა მონაწილეობის ხარისხის გაზრდის მიზნით, ევროპული კავშირის შესახებ ხელშეკრულების მე-11 მუხლი კავშირის მოქალაქეებს საკანონმდებლო ინიციატივის უფლებას ანიჭებს. ამ მუხლის თანახმად, ერთი მილიონი მოქალაქე სულ მცირე ოთხი წევრი სახელმწიფოდან, უფლებამოსილია კომისიას მოუწოდოს მათთვის რელევანტური საკითხის თაობაზე ინიციატივის პარლამენტსა და საბჭოში წარდგენისკენ. კომისია ვალდებულია შეამოწმოს მისი ერთი მხრივ, ევროპული კავშირისათვის მინიჭებულ კომპეტენციასთან მიმართება და მეორე მხრივ, სამართლებრივ აქტებთან შეთავსებადობა, რათა არ დაირღვეს კავშირის მართლწესრიგში არსებული სამართლებრივი ბალანსი. ამ ეტაპის შემდგომ, ინიციატივა ეგზავნება პარლამენტსა და საბჭოს და იწყება მისი შესაბამისი საკანონმდებლო ნესით განხილვა.

საკონსულტაციო პროცედურა

საკონსულტაციო პროცედურა სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის შემადგენელი ელემენტია. კავშირის დამფუძნებელი ხელშეკრულებებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში, კავშირის საბჭო ვალდებულია ევროპული კომისიის მიერ წარდგენილ ინიციატივასთან დაკავშირებით კონსულტაცია გაიაროს ევროპულ პარლამენტთან. თუმცა, საბჭოს არ ეკისრება ევროპული პარლამენტის პოზიციის გათვალისწინების ვალდებულება. საკონსულტაციო პროცედურა გამოიყენება ერთი მხრივ, კავშირის შიდა ბაზრის შეღავათებთან, კონკურენციის წესებთან და მეორე მხრივ, ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპული კომისიის მიერ არასავალდებულო ძალის მქონე აქტების (რეკომენდაციები და მოსაზრებები) მიღებასთან მიმართებაში.

სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელი

ევროპულ კავშირში სამართლებრივი თანამშრომლობის ევროპული ქსელის ორი ტიპი არსებობს:

• სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი - დაარსდა კავშირის საბჭოს 2008 წლის 16 დეკემბრის გადაწყვეტილებით (რომელმაც ჩაანაცვლა საბჭოს 1998 წლის 29 ივნისის ე.წ. „საერთო ქმედება“). მისი მიზანია უზრუნველყოს ტრანსნაციონალური დანაშაულების (ტერორიზმი, ნარკოტიკების კონტრაბანდა, კორუფცია და ა.შ.) წინააღმდეგ ეფექტიანი ბრძოლა წევრ სახელმწიფოთა მჭიდრო თანამშრომლობის გზით. ქსელი შედგება ე.წ. „საკონტაქტო პირებისგან“. მათი შერჩევისა და დანიშვნის პროცედურები წევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობით განისაზღვრება.

• სამოქალაქო და სამეწარმეო სამართლის სფეროებში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი - შეიქმნა ევროპული კავშირის საბჭოს 2001 წლის 28 მაისის გადაწყვეტილებით. ქსელი წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომლის საშუალებითაც კავშირის მოქალაქეებს გააჩნიათ შესაძლებლობა ინტერნეტით მიიღონ ინფორმაცია წევრი სახელმწიფოების კერძო სამართლებრივი სისტემის თაობაზე (მაგ.: ინფორმაცია სამოქალაქო სამართალწარმოების შესახებ). სამოქალაქო და სამეწარმეო სამართლის სფეროებში თანამშრომლობის ევროპული ქსელი აგრეთვე საკონტაქტო პირებისგან შედგება. მათი შერჩევისა და დანიშვნის წესი წევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობით რეგულირდება.

სამეწარმეო საზოგადოების პოლიტიკა

ევროპული კავშირის სამეწარმეო საზოგადოების პოლიტიკა მიზნად ისახავს კავშირის ფარგლებში შექმნას და განავითაროს უფრო ხელსაყრელი, ეფექტიანი ბიზნეს გარემო (განსაკუთრებით მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის).

სამეწარმეო საზოგადოების პოლიტიკა ორიენტირებულია:

• ხელი შეუწყოს სამეწარმეო საქმიანობას (ბიზნესის შექმნის ნახალისება, კომპანიების (ძირითადად მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის) მხარდაჭერა დაფუძნებისა და განვითარების ფაზაში);

• ხელი შეუწყოს სამეწარმეო საზოგადოებას განახორციელოს სტრუქტურული ცვლილებები და შეინარჩუნოს წარმოების მაღალი და თანმიმდევრული ზრდის მაჩვენებელი;

- მხედველობაში მიიღოს ინდუსტრიის სხვადასხვა სექტორი სპეციალური მახასიათებლები და საჭიროებები;
- ხელი შეუწყოს ინოვაციას;
- უზრუნველყოს სამენარმეო საზოგადოების დაფინანსებასთან, მხარდამჭერ პროგრამებთან და ქსელებთან უკეთ წვდომა
- გაამარტივოს საზედამხედველო და ადმინისტრაციული ინსტრუმენტები.

სამენარმეო საზოგადოების პოლიტიკას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ბიზნესის მდგრად განვითარებასა და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნაში.

ამ სფეროში ევროპული კავშირი უფლებამოსილია მხარი დაუჭიროს წევრ სახელმწიფოთა მოქმედებებს და განახორციელოს მათი კოორდინაცია. კავშირს უფლება არ აქვს ჩაანაცვლოს წევრი სახელმწიფოს კომპეტენცია ან წევრ სახელმწიფოთა კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის მიზნით მოქმედებები განახორციელოს.

სამოქალაქო საზოგადოება

ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, სამოქალაქო საზოგადოების ცნებაში არ მოიაზრება მხოლოდ არასამთავრობო ორგანიზაციები. კავშირში იგი გაცილებით ფართო, კომპლექსურ სისტემად აღიქმება, რომელიც მოიცავს სოციალურ-ეკონომიკურ ჯგუფებს, შრომის ბაზრის სუბიექტებს, რელიგიურ გაერთიანებებს და ა.შ.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების მე-15 მუხლი აღიარებს სამოქალაქო საზოგადოების როლს კავშირის ეფექტიანად, ლეგიტიმურად ფუნქციონირებაში. კავშირის საქმიანობა ეფუძნება წარმომადგენლობითი დემოკრატიის პრინციპს. ევროპული კავშირის სამართალი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს სამოქალაქო საზოგადოებასთან ტრანსპარენტული, რეგულარული დიალოგის წარმოებას. ევროპული კომისია საკანონმდებლო ინიციატივების მომზადების პროცესში მუდმივად კონსულტირებს სამოქალაქო სექტორთან. კავშირში სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად, შექმნილია მუდმივმოქმედი საკონსულტაციო

ორგანო — ეკონომიკურ და სოციალურ საკითხთა ევროპული კომიტეტი, რომელიც სამოქალაქო სექტორის წარმომადგენლებისგან შედგება.

სამოქმედო პროგრამები

სამოქმედო პროგრამების შემუშავების უფლებამოსილება გააჩნიათ საბჭოსა და ევროპულ კომისიას, როგორც საკუთარი ინიციატივით, ასევე ევროპული საბჭოს მითითებით. სამოქმედო პროგრამები ხელშეკრულებებსა და საკანონმდებლო აქტებში არსებული მიზნების პრაქტიკაში განხორციელების ხელშეწყობას ემსახურებიან. თუ გარკვეული პროგრამა პირდაპირ გათვალისწინებულია დამფუძნებელ ხელშეკრულებებში ევროპული კავშირის ინსტიტუტები ვალდებული არიან იგი გაითვალისწინონ სამოქმედო პროგრამის შედგენის პროცესში. ევროპულ კავშირში ამ სახის პროგრამები გამოიცემა ე.წ. „თეთრი ქაღალდის“ სახით. მეორე მხრივ, სხვა პროგრამებს, რომლებიც პრაქტიკაში გამოიყენება, როგორც სახელმძღვანელო პრინციპები, არ გააჩნიათ მავალდებულებელი ეფექტი, თუმცა ისინი წარმოადგენენ კავშირის ინსტიტუტების მიერ განსაზღვრული მიზნების, გეგმების ინდიკატორებს, რომლებიც გამოიცემა ე.წ. „მწვანე ქაღალდის“ ფორმით.

სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციები

სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების ფორმირება 1962 წელს სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის ფარგლებში განხორციელდა. ფერმერებისთვის სტაბილური შემოსავლისა და მომხმარებელთათვის საკმარისი პროდუქციის მიწოდების უზრუნველყოფის მიზნით, სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციები მართავენ ცალკეული პროდუქციის ან პროდუქციათა ჯგუფის (მაგ.: მარცვლეული, ხილ-ბოსტნეული, ხორცი, რძის პროდუქტები, ღვინო და სხვა) წარმოებისა და ვაჭრობის პროცესს. კავშირის სივრცეში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ვაჭრობასთან დაკავშირებული დაბრკოლებების აღმოფხვრისა და მესამე ქვეყნებთან ეფექტიანი საერთო საბაჟო ბარიერების შექმ-

ნის თვალსაზრისით, საერთო ორგანიზაციების საქმიანობა ერთ-ერთ ფუნდამენტურ ინსტრუმენტს წარმოადგენს.

დაკისრებული ამოცანებისა და ვალდებულებების შესასრულებლად ორგანიზაციები იყენებენ სხვადასხვა მექანიზმებს:

- ბაზარში ჩარევა (ჭარბი პროდუქციის შესყიდვა, პროდუქციის შენახვასა და დახარისხებაში დახმარება);

- ფერმერებისთვის ფულადი სახსრების პირდაპირი ფორმით გადაცემა;

- პროდუქციის ლიმიტირება;

- სავაჭრო ღონისძიებები (საბაჟო ვალდებულებები, ტარიფის ქვოტები, ექსპორტის დაფინანსება).

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში 2003 წელს განხორციელებული რეფორმის შედეგად სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების უმეტესობა საერთო ფერმერული გადასახადის ახალ სისტემას ექვემდებარება. ფერმერებს ფულადი დახმარება პირდაპირი ფორმით, პროდუქციის მოცულობისგან დამოუკიდებლად გადაეცემათ. 2007 წელს გამარტივდა სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში არსებული წესები და პროცედურები. ინსტიტუციური მოწყობის თვალსაზრისით, რეფორმა შეეხო იმ დროისთვის არსებულ სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის 21 ორგანიზაციას. გაუქმდა თითოეულ სექტორში არსებული მენეჯმენტის კომიტეტი და სასოფლო-სამეურნეო ბაზრის საერთო ორგანიზაციების მენეჯმენტის კომიტეტი დაფუძნდა.

საქონლის გადაადგილების თავისუფლება

ევროპული კავშირის ფარგლებში შექმნილია საბაჟო კავშირი, რომელიც სრულად ვრცელდება საქონლით ვაჭრობაზე. კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, „საქონელი“ არის ნებისმიერი მონეტარული ღირებულების მქონე პროდუქტი, რომელიც შესაძლებელია იყოს კომერციული ტრანზაქციების ობიექტი. საქონლის გადაადგილების თავისუფლება გულისხმობს:

- ნეერ სახელმწიფოთა შორის საბაჟო ვალდებულებებისა და საბაჟო გადასახადების ექვივალენტური ეფექტის მქონე მოსაკრებლების აღმოფხვრას;

- საქონლის რაოდენობრივი შეზღუდვების დაწესებისა და ექვივალენტური ეფექტის მქონე ღონისძიებების აკრძალვას;
- ევროპული კომისიის ნებართვის გარეშე სახელმწიფო დახმარებისა და სუბსიდიების განხორციელების აკრძალვას და სხვა.

სახელმწიფოთაშორისი კონფერენცია

ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, სახელმწიფოთაშორისი კონფერენცია გულისხმობს კავშირის წევრ სახელმწიფოთა ხელისუფლების წარმომადგენლების შეხვედრას, რომლის მიზანია ევროპული კავშირის სამართლით დადგენილი წესით ევროპული კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების გადასინჯვა.

სოლიდარობის პუნქტი

ლისაბონის ხელშეკრულებით დაინერგა ე.წ. „სოლიდარობის პუნქტი“, რომლის თანახმად, თუ წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე განხორციელდება ტერორისტული თავდასხმა ან მოხდება ბუნებრივი ან ანთროპოგენული კატასტროფა, მსხვერპლი ქვეყნის თხოვნის შემთხვევაში სხვა წევრ სახელმწიფოებსა და ევროპულ კავშირს ეკისრებათ თავიანთი ძალისხმევის ფარგლებში ამ ქვეყნის დახმარების (მათ შორის სამხედრო) ვალდებულება.

ევროპული კავშირის მიერ სოლიდარობის პუნქტის იმპლემენტაციის შესახებ წესები და პროცედურები დგინდება კავშირის საბჭოს გადაწყვეტილებით ევროპული კომისიისა და საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროში კავშირის უმაღლესი წარმომადგენლის საერთო ინიციატივის საფუძველზე. გარდა ამისა, გადაწყვეტილების მიღებამდე აუცილებელია ევროპული პარლამენტის ინფორმირება. იმ შემთხვევაში თუ მსხვერპლი ქვეყანა დახმარებას სთხოვს სხვა წევრ სახელმწიფოს, მათ შორის კოორდინაცია უნდა განხორციელდეს კავშირის საბჭოს ფორმატში.

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკა

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის სფეროში კავშირი და წევრი სახელმწიფოები ფლობენ შერეულ კომპეტენციას. ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 39-ე მუხლის თანახმად, სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკის

მიზანს მომხმარებელთათვის პროდუქციაზე გონივრული ფასები-
სა და ფერმერებისთვის სამართლიანი შემოსავლის უზრუნველყ-
ოფა წარმოადგენს. ამ მიზნით, კავშირში ფუნქციონირებს სოფლის
მეურნეობის საერთო ბაზარი, რომლის ფორმირება 1958 წლის
სტრესის კონფერენციაზე მიღებული პრინციპების (საერთო ფასე-
ბის ფიქსირება, ფინანსური სოლიდარობა, გაერთიანების პრეფერ-
ენცია) შესაბამისად განხორციელდა.

სოფლის მეურნეობა კავშირის ერთ-ერთი პრიორიტეტული
სფეროა (ამ სფეროში ევროპული კავშირის ყოველწლიური ხარჯი
დაახლოებით კავშირის ბიუჯეტის მთლიანი რაოდენობის 45%-ია).
სოფლის მეურნეობის სფეროში გადანყვეტილებებს ევროპულ პარ-
ლამენტთან კონსულტაციის საფუძველზე, ხმათა კვალიფიციური
უმრავლესობით იღებს კავშირის საბჭო.

სოფლის მეურნეობის საერთო პოლიტიკამ ევროპული ინტე-
გრაციის გარკვეულ ეტაპზე დასახულ მიზანს მიაღწია, რომელიც
უკავშირდებოდა პროდუქციის სათანადო, საკმარისი რაოდენობის
წარმოებას. თუმცა, მოგვიანებით შეიქმნა არსებული პოლიტიკის
მოდIFIკაციის აუცილებლობა, რაც ბაზარზე ჭარბი პროდუქციის
არსებობითა და შექმნილი დისბალანსით იყო გამოწვეული. შესა-
ბამისად, ცვლილება განიცადა სოფლის მეურნეობის საერთო
პოლიტიკის სფეროში დასახული მიზნების მიღწევისა და დაგეგ-
მილი ღონისძიებების განხორციელების ინსტრუმენტებმა, გატარ-
და თანმიმდევრული რეფორმები, რომელთაგან აღშანიშნავია:
„მაკშერის 1992 წლის რეფორმა“ და „2000 წლის დღის წესრიგი“.
2003 წელს სოფლის მეურნეობის სფეროში დაინერგა ინოვაციური
მექანიზმები, კერძოდ:

- მსხვილი ფერმების პირდაპირი დაფინანსების შემცირებით
დაზოგილი თანხებით ხორციელდება სხვადასხვა პროექტების და-
ფინანსება, რაც ხელს უწყობს სოფლის მეურნეობის სფეროს გან-
ვითარების ტემპის აჩქარებას;

- დაინერგა ე.წ. „ფინანსური დისციპლინის“ მექანიზმი.

სოციალური დიალოგი

ევროპული კავშირის სამართლის მიზნებისთვის, ტერმინი
„სოციალური დიალოგი“ გულისხმობს პარტნიორი სოციალური

ორგანიზაციების მოლაპარაკების პროცესს, რომელიც ამ ორგანიზაციებში განვერდიანებული წევრების ინტერესების დაცვას ემსახურება. სოციალურ დიალოგს მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს ევროპული სოციალური პოლიტიკის განვითარებაში. სოციალური დიალოგის დაწყების თაობაზე გადწყვეტილება ევროპულმა კომისიამ 1985 წელს მიიღო. კავშირის ინტეგრაციის შემდგომ ეტაპზე დიალოგს განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭებოდა. იგი, როგორც პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციების ფორუმი, აისახა ერთიან ევროპულ აქტში, მაასტრიხტის ხელშეკრულების დანართში, ამსტერდამისა და ლისაბონის ხელშეკრულებებში.

ევროპული სოციალური დიალოგი მასში მონაწილე სუბიექტებისა და განსახილველი საკითხებიდან გამომდინარე შეიძლება იყოს:

- სამმხრივი - მოლაპარაკების პროცესში მონაწილეობენ ევროპული კავშირის ინსტიტუტები და პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები;

- ორმხრივი - მოლაპარაკებები დამსაქმებელთა გაერთიანებებსა და საფაქრო კავშირებს შორის ხორციელდება;

- ფართო - დიალოგი შეეხება ზოგად-ეკონომიკურ საკითხებს;

- სექტორული - პარტნიორი სოციალური ორგანიზაციები სექტორული დიალოგის კომიტეტებში იმ სფეროსთან დაკავშირებულ საკითხებს განიხილავენ, რომელშიც ისინი საქმიანობას ახორციელებენ.

სოციალური პოლიტიკა

სოციალური პოლიტიკის სფერო ევროპული კავშირის შერეულ კომპეტენციითაა რიცხვს მიეკუთვნება. ამ სფეროში კავშირი მოქმედებს მხოლოდ ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ასპექტების ფარგლებში. კავშირი სოციალური პოლიტიკის განხორციელების მიზნით, უფლებამოსილია მიიღოს დირექტივები, რომლებიც ხელს შეუწყობს:

- დასაქმებას;

- დასაქმებულთა საცხოვრებელი და სამუშაო პირობების გაუმჯობესებას;

- დასაქმებული პირების გადამზადებას, კვალიფიკაციის ამაღლებას;

- დასაქმებული პირების ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვას;

- დასაქმებული პირების სოციალურ დაცვას;

- სამსახურიდან დათხოვნის შემთხვევაში, დასაქმებული პირების ინტერესების დაცვას;

- ევროპული კავშირის ტერიტორიაზე მესამე სახელმწიფოების მოქალაქეების სამუშაო პირობების დაცვას;

- დასაქმების სფეროში მამაკაცისა და ქალის თანასწორობას;

- დასაქმებული პირებისა და დამსაქმებლების კანონიერი ინტერესების დაცვას და სხვა.

ეროვნული და ზეეროვნული სოციალური პოლიტიკის ფორმირების, იმპლემენტაციის პროცესში ევროპულ კავშირსა და წევრ სახელმწიფოებს ეკისრებათ ევროპული სოციალური ქარტიისა და მუშათა ძირითადი სოციალური უფლებების შესახებ გაერთიანების ქარტიის მხედველობაში მიღების ვალდებულება.

სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა

სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში საკანონმდებლო აქტის მიღება განსახილველი საკანონმდებლო აქტის პროექტის შინაარსიდან გამომდინარე ხორციელდება. სპეციალური საკანონმდებლო პროცედურა თავის მხრივ მოიცავს: საკონსულტაციო პროცედურასა და თანხმობის პროცედურას.

სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი

სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი მიზნად ისახავს კავშირის პარტნიორ სახელმწიფოებს მხარი დაუჭიროს დემოკრატიის, სამართლის უზენაესობისა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარებაში. სტაბილიზაციისა და ასოცირების პროცესი ეფუძნება ევროპული კავშირისა და პარტნიორი სახელმწიფოების ორმხრივ სახელშეკრულებო ურთიერთობებს, რომელიც დაკავშირებულია თავისუფალ ვაჭრობასთან, პოლიტიკურ დიალოგთან და ა.შ. არსებობს მოსაზრება, რომ სახელმწიფო, რომელსაც ასოცირების

ხელშეკრულება აქვს დადებული ევროპულ კავშირთან, განიხილება, როგორც ევროპულ კავშირში განეწესების პოტენციური კანდიდატი.

სუბსიდიურობის პრინციპი

სუბსიდიურობის პრინციპის თანახმად, ევროპული კავშირი სფეროებში, რომლებშიც არ გააჩნია ექსკლუზიური კომპეტენცია, უფლებამოსილია იმოქმედოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დასახული მიზნის მიღწევა კავშირის დონეზე უფრო ეფექტიანად არის შესაძლებელი, ვიდრე ადგილობრივი, რეგიონული ან ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე. სუბსიდიურობის პრინციპის სწორ გამოყენებაზე ზედამხედველობას ეროვნული პარლამენტები ახორციელებენ.

სურსათის უვნებლობა

ევროპული კავშირის სივრცეში სურსათის უვნებლობის უზრუნველყოფა კავშირის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა. იგი ვალდებულია ცალკეულ სფეროებში (მაგ.: საერთო სასოფლო-სამეურნეო პოლიტიკა, გარემოს დაცვა, ჯანმრთელობის დაცვა, მომხმარებელთა უფლებების დაცვა, შიდა ბაზარი) პოლიტიკის განსაზღვრისას და ღონისძიებების განხორციელებისას გაითვალისწინოს სურსათის უვნებლობასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.

ევროპული პარლამენტისა და კავშირის საბჭოს მიერ 2002 წელს მიღებულ იქნა რეგულაცია „სურსათის უვნებლობის ზოგადი პრინციპებისა და მოთხოვნების და სურსათის უვნებლობის ევროპული უწყების დაფუძნების შესახებ“. სურსათის უვნებლობის ევროპული უწყება ახორციელებს მეცნიერულ კვლევებს სურსათის უვნებლობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, აგროვებს და ანალიზს უკეთებს ამ სფეროში არსებულ ინფორმაციას. უწყება რეგულარულად აწარმოებს დიალოგს დაინტერესებულ პირებთან და მჭიდროდ თანამშრომლობს წევრი სახელმწიფოების შესაბამის სტრუქტურებთან. იგი უფლებამოსილია გასცეს მეცნიერული დასკვნები სასურსათო პროდუქციაზე ან ინგრედიენტებზე. მისი ადგილსამყოფელია ქ. პარმა (იტალია).

ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა

ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა სისხლის სამართლის სფეროში თანამშრომლობის ფორმატში ხორციელდება. კავშირის ფარგლებში ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით შექმნილია შემდეგი ინსტიტუციური და სამართლებრივი მექანიზმები:

- ევროპული პოლიციის სამსახური (ევროპოლი);
- იუსტიციის სფეროში თანამშრომლობის ერთეული (ევროიუსტი);
- დაკავების ევროპული ორდერი;
- საერთო საგამოძიებო ჯგუფები, რომლებიც შედგება წევრ სახელმწიფოთა პოლიციური და იუსტიციური სტრუქტურების წარმომადგენლებისგან (და აუცილებლობის შემთხვევაში ევროპოლის პერსონალისგან).

გარდა ამისა, კავშირის სივრცეში შესაძლებელია ტერორისტული ორგანიზაციის, მისი წევრის ან ასეთ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობაში მხილებული პირის საბანკო ანგარიშების, აქტივების კონფისკაცია.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 2001 წლის 11 სექტემბერს განხორციელებული ტერორისტული აქტების შემდეგ კავშირის ანტიტერორისტული პოლიტიკა რამოდენიმე მიმართულებით განვითარდა:

- 2001 წლის 21 სექტემბერს ევროპული საბჭოს რიგგარეშე სხდომა გაიმართა, სადაც მიღებულ იქნა სამოქმედო გეგმა „ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით წევრ სახელმწიფოებს შორის იუსტიციისა და საპოლიციო სფეროებში თანამშრომლობის გაძლიერების თაობაზე“;

- 2004 წლის 11 მარტს მადრიდში განხორციელებულ ტერორისტულ თავდასხმაზე რეაგირების მიზნით, ამავე წლის 25-26 მარტს ევროპულმა საბჭომ მიიღო დეკლარაცია „სოლიდარობის პრინციპის აღიარების თაობაზე“, რომლის თანახმად, თუ წევრ სახელმწიფოზე განხორციელდება ტერორისტული თავდასხმა, მსხვერპლი სახელმწიფოს დახმარების მიზნით და მისი თხოვნის

შემთხვევაში, კავშირის სხვა წევრი სახელმწიფოები საბჭოსთან კოორდინაციის საფუძველზე გამოიყენებენ მათ ხელთ არსებულ ყველა საშუალებას, მათ შორის, სამხედრო რესურსს;

- 2005 წლის ივლისში ლონდონში მომხდარი აფეთქების შემდეგ ტერორიზმთან ბრძოლის წინააღმდეგ კავშირის სტრატეგია დაეფუძნა პრევენციის, დაცვის, „ჩაშლისა“ და სწრაფი რეაგირების მექანიზმებს, რომელიც მიღებულ იქნა 2005 წლის დეკემბერში.

ლისაბონის ხელშეკრულების ძალაში შესვლით სოლიდარობის პრინციპი აყვანილ იქნა პრიმერული სამართლის რანგში.

უ ფ

ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინები

ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინები წარმოადგენს ცენტრალურ რგოლს კავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის ეკონომიკური პოლიტიკის სფეროში თანამშრომლობასთან მიმართებაში. გაიდლაინები სარეკომენდაციო ხასიათის არასავალდებულო ძალის მქონე აქტებია, რომლებიც ევროპული კავშირის საბჭოს მიერ მიიღება. წევრი სახელმწიფოების მიერ გაიდლაინებში არსებული დებულებების დაცვა ე.წ. „მრავალმხრივი საზედამხებელო მექანიზმით“ კონტროლს ექვემდებარება. გაიდლაინების შესრულებაზე ზედამხედველობას ევროპული კომისია ახორციელებს. კომისია ვალდებულია თითოეული წევრი სახელმწიფოს ეკონომიკური განვითარების შესახებ ინფორმაცია ევროპული კავშირის საბჭოს მიაწოდოს. იმ შემთხვევაში, თუ წევრი სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა უგულვებელყოფს ფართო ეკონომიკური პოლიტიკის გაიდლაინებს ან საფრთხეს უქმნის, რისკის ქვეშ აყენებს ეკონომიკური და მონეტარული კავშირის ფუნქციონირებას, კომისია უფლებამოსილია სახელმწიფო გააფრთხილოს. გარდა ამისა, ევროპული კავშირის საბჭოს უფლება აქვს საჯაროდ მიმართოს სახელმწიფოს რეკომენდაციით. ამგვარ მიმართვას მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ძალა გააჩნია.

ფინანსური დახმარება ევროპულ კავშირში განაწილებისთვის

ევროპული კავშირი კანდიდატი სახელმწიფოების ფინანსურ დახმარებას ახორციელებს. ფინანსური დახმარების მიზანია კანდიდატ სახელმწიფოს მხარი დაუჭიროს განუვრიანების კრიტერიუმების დაკმაყოფილებაში, დემოკრატიული, ტრანსპარენტული ინსტიტუტების მშენებლობაში, ევროპული კავშირის სტანდარტ-

ების დანერგვასა და ეროვნული სამართლის კავშირის მართლწესრიგთან შესაბამისობის უზრუნველყოფაში. ფინანსური დახმარება დროებითი ინსტრუმენტია და იგი კანდიდატი ქვეყნის ევროპულ კავშირში გაწევრიანების შემთხვევაში შეწყდება.

ფინანსური პერსპექტივა

ფინანსური პერსპექტივა წარმოადგენს ინტერინსტიტუციურ შეთანხმებას, რომელიც იდება ევროპულ პარლამენტს, ევროპული კავშირის საბჭოსა და ევროპულ კომისიას შორის. ფინანსური პერსპექტივით დგინდება კავშირის საბიუჯეტო ხარჯების ზღვრული ოდენობა მომავალი რამოდენიმე წლისათვის. იგი კავშირის ყოველწლიური საბიუჯეტო ხარჯების მაქსიმალური მოცულობის ინდიკატორია. შესაბამისად, კომისია ვალდებულია კავშირის ბიუჯეტის ფორმულირებისას მხედველობაში მიიღოს ფინანსური პერსპექტივის შინაარსი.

ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება (პარიზის ხელ- შეკრულება)

ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულებას პარიზში 1951 წლის 18 აპრილს ხელი მოაწერა საფრანგეთმა, ბელგიამ, იტალიამ, ლუქსემბურგმა, ნიდერლანდებმა და გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ. იგი ძალაში შევიდა 1952 წლის 23 ივლისს. ხელშეკრულება შედგებოდა 100 მუხლისა და 3 დანართისაგან. მის მიზანს ქვანახშირისა და ფოლადის საერთო ბაზრის დაფუძნება, დასაქმების ზრდა, მონაწილე სახელმწიფოთა მოქალაქეების ცხოვრებისეული პირობების გაუმჯობესება წარმოადგენდა. ხელშეკრულებით დაფუძნდა ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანება, განისაზღვრა მისი კომპეტენციები, სტრუქტურა. გაერთიანება შედგებოდა ოთხი ძირითადი ინსტიტუტისგან:

- უმაღლესი ორგანო - შედგებოდა წევრ სახელმწიფოთა 9 წარმომადგენლისგან, რომლებიც მოქმედებდნენ დამოუკიდებლად, მხოლოდ ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების ინტერესების შესაბამისად. ორგანოს გააჩნდა სუპრანაციონალური კომპეტენციები;

- მინისტრთა სპეციალური საბჭო - საკანონმდებლო და საკონსულტაციო ორგანო, რომელიც გაერთიანების დონეზე იცავდა წევრ სახელმწიფოთა ინტერესებს;

- საერთო ასამბლეა - შედგებოდა წევრ სახელმწიფოთა უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს 78 წარმომადგენლისგან. ასამბლეას გააჩნდა საზედამხედველო და სათათბირო ფუნქციები;

- მართლმსაჯულების სასამართლო - შედგებოდა 7 მოსამართლისგან. სასამართლო ახორციელებდა ხელშეკრულების ინტერპრეტაციას.

პარიზის ხელშეკრულების მოქმედების ვადა გავიდა 2002 წლის 23 ივლისს, აქედან გამომდინარე ამ ხელშეკრულებით შექმ-

ნილი გაერთიანების სამართალმემკვიდრედ 2002 წლის 24 ივლისს ევროპული გაერთიანება გამოცხადდა.

ქიმიური პროდუქციის რეგულირების ჩარჩო წესები

ევროპულ კავშირში 2006 წელს ქიმიური პროდუქციის მარგულირებელი სამართლებრივი ბაზის უნიფიცირება განხორციელდა. ამ მიზნით, საბჭოსა და ევროპული კომისიის სამართლებრივი აქტები ჩანაცვლებულ იქნა რეგულაციით, რომლითაც დადგინდა ქიმიური ნივთიერებების რეგისტრაციასთან, შეფასებასთან, წარმოებაზე ნებართვის გაცემასთან, კავშირის ტერიტორიაზე ზოგიერთი ქიმიური პროდუქციის შეზღუდვასთან დაკავშირებული წესები, შეიქმნა ევროპულ კავშირში არსებული ქიმიური პროდუქციის ერთიანი ბაზა და დაფუძნდა ქიმიური პროდუქციის ევროპული სააგენტო. ქიმიური პროდუქციის რეგულირების ჩარჩო წესების მიზანია ერთი მხრივ, ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოს დაცვის სტანდარტების გაუმჯობესება და მეორე მხრივ, ქიმიური პროდუქციის წარმოების სფეროში კონკურენციის უზრუნველყოფა, ევროპული ინდუსტრიის განვითარება. ჩარჩო წესები ქიმიური პროდუქციის მწარმოებლებს, მიმწოდებლებს, იმპორტიორებს ამ პროდუქციით გამოწვეული რისკების შეფასებისა და მართვის ვალდებულებას აკისრებს.

მ ა მ

შენგენის კანონმდებლობა

ევროპული კავშირის საბჭოს 1999 წლის 20 მაისის გადაწყვეტილების მიხედვით, შენგენის კანონმდებლობა მოიცავს შენგენის (1985 წლის 14 ივნისი) შეთანხმებას, შენგენის კონვენციასა (1990 წლის 19 ივნისი) და მათ პროტოკოლებს. შენგენის სამართლებრივი წესრიგი საწყის ეტაპზე ევროპული კავშირის სამართლის ნაწილს არ წარმოადგენდა. ევროპული კავშირის სამართალში მისი ინტეგრაცია ამსტერდამის ხელშეკრულებით (1999წ.) განხორციელდა. აქტუალური მდგომარეობით, ევროპულ კავშირში შენგენის კანონმდებლობის ინტეგრაციის თაობაზე დებულებები მოცემულია კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებების მე-19 პროტოკოლში. გარდა ამისა, კავშირის პირველადი სამართალი შეიცავს დებულებებს ცალკეულ წევრ სახელმწიფოებთან (გაერთიანებული სამეფო, ირლანდია, დანია) მიმართებაში შენგენის სივრცეში მოქმედ ნორმებთან დაკავშირებით.

შენგენის სივრცე

1985 წლის 14 ივნისს ქ. შენგენში საფრანგეთის რესპუბლიკამ, გერმანიის ფედერაციულმა რესპუბლიკამ და ბენელუქსის ქვეყნებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას (ე.წ. „შენგენის შეთანხმება“), რომელიც 1990 წლის იანვრიდან ხელმომწერი სახელმწიფოების მოქალაქეების სასაზღვრო შემოწმების აკრძალვას, გაუქმებას ითვალისწინებდა. ამ მიზნით შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი, რომელსაც საზღვრის საგარეო კონტროლთან (საერთო საფრთხე, თავშესაფრის პოლიტიკა, სასაზღვრო შემოწმება) და შენგენის ხელშეკრულების

მონაწილე სახელმწიფოების მოქალაქეების შემონმების აკრძალვასთან დაკავშირებული პრაქტიკული ღონისძიებების, ფუნდამენტური საკითხების შემუშავება დაევალა. სამუშაო ჯგუფის საქმიანობა პროდუქტიული აღმოჩნდა და შედეგად 1990 წლის 19 ივნისს ხელი მოეწერა კონვენციას „შენგენის ხელშეკრულების იმპლემენტაციის თაობაზე“ (ე.წ. „შენგენის კონვენცია“), რომელიც ძალაში 1995 წლის 26 მარტს შევიდა. მოგვიანებით, შენგენის სისტემაში ევროპული კავშირის სხვა სახელმწიფოებიც გაწევრიანდნენ. შენგენის სისტემაში ევროპულ კომისიას დამკვირვებელის სტატუსი გააჩნდა. შენგენის სისტემასა და ევროპული კავშირის სამართალს შორის სუბორდინაციული ურთიერთობა არსებობდა, რადგან კონვენციის 134-ე მუხლის მიხედვით, შენგენის სისტემაში არსებული დებულებები მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოქმედებდა, თუ ევროპული კავშირის სამართალს არ ეწინააღმდეგებოდა. შესაბამისად, ევროპული კავშირის სამართალში შენგენის სისტემის ინტეგრაცია სირთულეს არ წარმოადგენდა.

დღესდღეობით შენგენის სივრცეში გაწევრიანებულია კავშირის ყველა წევრი სახელმწიფო (კავშირში გაწევრიანება თავისთავად გულისხმობს შენგენის სივრცეში ინტეგრაციას) და ლიხტენშტაინი, შვეიცარია და ისლანდია. აქედან გამომდინარე, ევროპული კავშირის მოქალაქეებისა და ზემოაღნიშნულ მესამე სახელმწიფოთა მოქალაქეების შიდა სასაზღვრო შემონმება დაუშვებელია, ისინი შენგენის სივრცეში გადაადგილების თავისუფლებით სარგებლობენ.

შერწყმის შესახებ ხელშეკრულება (ბრიუსელის ხელშეკრულება)

შერწყმის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი მოეწერა 1965 წლის 8 აპრილს და ძალაში შევიდა 1967 წლის პირველ ივლისს. ბრიუსელის ხელშეკრულებით განხორციელდა ქვანახშირისა და ფოლადის ევროპული გაერთიანების, ევროპული ეკონომიკური გაერთიანებისა და ატომური ენერგიის ევროპული გაერთიანების ორგანოთა შერწყმა, რაც გულისხმობდა სამივე გაერთიანებისათვის საერთო კომისიისა და საბჭოს არსებობას. თუმცა გაერთიანებები დამოუკიდებლად განაგრძობდნენ ფუნქციონირებას.

შეხვედრები

კავშირის ინსტიტუტების მიერ შეხვედრები გამოიცემ: წვერი სახელმწიფოების ან ევროპული კავშირის გარკვეული ქმედებების შეფასების მიზნით. იგი არ წარმოადგენს მავალდებულებელ აქტს, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევაში, მაგალითად, წვერი სახელმწიფოს წინააღმდეგ ხელშეკრულების დარღვევის თაობაზე სარჩელის შეტანა შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ დაცულია წინასწარი პროცედურები, რომლის შემადგენელი ელემენტია წვერი სახელმწიფოსათვის ევროპული კომისიის მიერ არგუმენტირებული შეხვედრების წარდგენა.

შიდა ბაზარი

შიდა ბაზარი წარმოადგენს საერთო ევროპულ სივრცეს, სადაც უზრუნველყოფილია საქონლის, პირების, კაპიტალისა და მომსახურების გადაადგილების თავისუფლება.

თავდაპირველად მას ეწოდებოდა საერთო ბაზარი, რომლის ფორმირებას მიზნად ისახავდა ევროპული ეკონომიკური გაერთიანების დაფუძნების შესახებ ხელშეკრულება. ერთიანმა ევროპულმა აქტმა მისი სახელწოდება „შიდა ბაზრით“ ჩაანაცვლა და ამ იდეას ახალი იმპულსები შესძინა. შიდა ბაზრის დაფუძნების პროცესი ოფიციალურად 1992 წლის 31 დეკემბერს დასრულდა.

ევროპული კავშირი ფლობს ექსკლუზიურ კომპეტენციას შიდა ბაზრის ფუნქციონირებისთვის აუცილებელი კონკურენციის წესების დადგენის სფეროში. იგი ამ მიზნით უფლებამოსილია მიიღოს რეგულაციები, დირექტივები, გადანყვეტილებები. შიდა ბაზართან დაკავშირებულ სხვა ნებისმიერ საკითხზე კავშირს გააჩნია შერეული კომპეტენცია.

შიდა ბაზარი ეფუძნება მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს მიერ განვითარებულ ორ ძირითად პრინციპს:

- მოქალაქეობის ნიშნით პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის აკრძალვა - საქონლის, პირის, კაპიტალისა და მომსახურების თავისუფალი გადაადგილების უზრუნველსაყოფად წვერი სახელმწიფოს საკუთარი მოქალაქისა და კავშირის სხვა წვერი ქვეყნის მოქალაქის მიმართ ეკისრება თანაბრად მოპყრობის ვალდებულება;

• ორმხრივი აღიარება - პირველ ეტაპზე განვითარდა საქონლის გადაადგილების კონტექსტში. ამ პრინციპის თანახმად, წვერი სახელმწიფო ვალდებულია კავშირის სხვა წევრ ქვეყანაში წარმოებული და დაფასოებული საქონელი დაუშვას ეროვნულ ბაზარზე იმ შემთხვევაშიც, თუ საქონელი ვერ აკმაყოფილებს ამ სახელმწიფოში დადგენილ ტექნიკურ ან სხვა სპეციფიკურ მოთხოვნებს. აქტუალური მდგომარეობით, იგი სხვა თავისუფლებებთან მიმართებაშიც გამოიყენება.

ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის „ახალი ხედვა“

ჩრდილოეთ-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციის (ნატო) „ახალი ხედვა“ წარმოადგენს კონცეფციას, რომელიც გულისხმობს ამ ორგანიზაციის როლისა და ფუნქციის რედეფინირებას. „ახალი ხედვის“ ძირითადი ასპექტები უკავშირდება თავდაცვის ევროპული იდენტობის აღიარებას, ტრანსატლანტიკური უსაფრთხოების სისტემაში ევროპული კომპონენტის გაძლიერებას, დასავლეთ ევროპულ კავშირთან მჭიდრო თანამშრომლობასა და ნატოს გაფართოებას.

კონცეფცია მიზნად ისახავს ნატოს ურთერთობების გაღრმავებას მესამე ქვეყნებთან ჩრდილოეთ-ატლანტიკური თანამშრომლობის საბჭოსა და ე.წ. „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ ფორმატში.

ცენტრალური ბანკების ევროპული სისტემა

ცენტრალური ბანკების ევროპულ სისტემაში გაერთიანებულია ევროპული ცენტრალური ბანკი და წევრ სახელმწიფოთა ცენტრალური ბანკები.

ცხოველთა კეთილდღეობის პოლიტიკა

ცხოველთა კეთილდღეობის მიღწევა კავშირის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს, რომლის თაობაზე საკანონმდებლო რეგულაციების მიღება ჯერ კიდევ 1974 წელს განხორციელდა. ამ მიმართულებით ევროპული კავშირის სამართალი აღიარებს ცხოველთა მგრძნობიარე ბუნებას და კავშირის ინსტიტუტებს სხვადასხვა სფეროში პოლიტიკის განსაზღვრისას, შემუშავებისას და იმპლემენტაციისას ცხოველთა კეთილდღეობის მიღწევისთვის აუცილებელი მოთხოვნების გათვალისწინებას ავალდებულებს.

ევროპული კანონმდებლობის მიზანია ცხოველების ზედმეტი ტანჯვისგან დაცვა, რომელიც ძირითადად ფერმერული საქმიანობიდან, ცხოველთა სატრანსპორტო და საკვები მიზნებით გამოყენებიდან მომდინარეობს. აღნიშნული საფუძვლებით ცხოველების მიმართ დამცავი ღონისძიებების განხორციელება გამომდინარეობს არა მხოლოდ ეთიკურ-მორალური, ზნეობრივი პრინციპებიდან, არამედ სასურსათო პროდუქციის ხარისხის შენარჩუნებისა და კავშირის მოქალაქეთა ჯანმრთელობის დაცვის მიზნებიდან. ცხოველთა კეთილდღეობა წარმოადგენს „საკვების უვნებლობისა და უსაფრთხოების ყოვლისმომცველი სტრატეგიის“ ნაწილს. შესაბამისად, კავშირის სხვა სფეროებში (აგრიკულტურა, ტრანსპორტი, შიდა ბაზარი და სხვა) პოლიტიკის დაგეგმვისა და იმპლემენტაციის პროცესი იმთავითვე მოითხოვს ცხოველთა კეთილდღეობის აუცილებლობის გაანალიზებასა და მხედველობაში მიღებას.

ძირითად უფლებათა სააგენტო

2007 წლის 1 მარტიდან ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა სააგენტო წარმოადგენს რასიზმისა და ქსენოფობიის მონიტორინგის ევროპული ცენტრის უფლებამონაცვლეს. იგი დაფუძნდა კავშირის საბჭოს 2007 წლის 15 თებერვლის რეგულაციით. რეგულაციის თანახმად, ევროპული კავშირის ძირითად უფლებათა სააგენტო:

- ევროპული კავშირის სამართლის იმპლემენტაციის პროცესში მხარს უჭერს კავშირის ინსტიტუტებსა და წევრ სახელმწიფოებს. ამ ამოცანის შესასრულებლად: 1. შეიმუშავებს დასკვნებს, მოსაზრებებს საკუთარი ინიციატივით ან ევროპული პარლამენტის, კავშირის საბჭოს ან კომისიის მოთხოვნით; 2. საკუთარი მოქმედებების თაობაზე წარადგენს ყოველწლიურ ანგარიშს; 3. ახორციელებს საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითების ილუსტრირებას; 4. ამზადებს თემატურ ანგარიშებს ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე;

- აგროვებს, ანალიზს უკეთებს და ავრცელებს რელევანტურ, ობიექტურ ინფორმაციას ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, რომლებიც შესაძლებელია მიწოდებულ იქნეს წევრი სახელმწიფოების, კავშირის ინსტიტუტებისა და ორგანოების, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების (ძირითად შემთხვევაში ევროპის საბჭოს) მიერ;

- ახორციელებს ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხების აკადემიურ კვლევას;

- სამოქალაქო საზოგადოებასთან დიალოგის მეშვეობით აწვითარებს კომუნიკაციის სტრატეგიას ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში;

- მჭიდროდ თანამშრომლობს: 1. წევრ სახელმწიფოებთან თანამშრომლობის ეროვნული ოფიცრებისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში მოღვაწე ეროვნული ინსტიტუტების მეშ-

ვეობით; 2. ევროპული კავშირის ინსტიტუტებთან და ორგანოებთან; 3. სამოქალაქო საზოგადოებასთან ფუნდამენტურ უფლებათა პლატფორმის მეშვეობით; 4. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან (ძირითადად ევროპული უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციებთან და ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში საქმიანობის განმახორციელებელ გაეროს ორგანოებთან);

• კოორდინირებს ევროპის საბჭოსთან, რათა ერთი მხრივ, არ განხორციელდეს ევროპის საბჭოსა და სააგენტოს ღონისძიებების დუბლირება და მეორე მხრივ, მისმა მოქმედებებმა მიიღოს ევროპის საბჭოს ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებების შემავსებელი ხასიათი.

ნავრი სახელმწიფოს ევროპული კავშირიდან გასვლა

ევროპული კავშირიდან ნევრი სახელმწიფოს გასვლის პროცედურა დაინერგა ლისაბონის ხელშეკრულებით. ამ პროცედურის მიხედვით, თუ სახელმწიფოს აღარ სურს კავშირის წევრობა, იგი ამის თაობაზე ევროპულ საბჭოს აცნობებს. ევროპული საბჭო იღებს სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომლის საფუძველზე გასვლის მსურველ სახელმწიფოსთან კავშირი მოლაპარაკებებს ახორციელებს. სახელმწიფოსა და კავშირს შორის იდება შეთანხმება, რომელიც განსაზღვრავს ერთი მხრივ, კავშირიდან ამ ქვეყნის გასვლასთან დაკავშირებულ საკითხებს და მეორე მხრივ, მათ სამომავლო ურთიერთობებს. შეთანხმებას კავშირის სახელით დებს საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით, მას შემდეგ რაც მოიპოვებს ევროპული პარლამენტის თანხმობას. სახელმწიფოს კავშირის ნევრი ქვეყნის სტატუსი შეუწყდება გასვლის შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული ვადის დადგომისას ან თუ შეთანხმება არ დაიდება, ევროპული საბჭოსთვის კავშირიდან გასვლის შესახებ გადაწყვეტილების ცნობიდან 2 წლის შემდეგ (შესაძლებელია ევროპული საბჭოსა და შესაბამისი სახელმწიფოს შეთანხმების საფუძველზე კავშირიდან გასვლის ვადა გაიზარდოს). იმ შემთხვევაში, თუკი ეს სახელმწიფო კვლავ მოინდომებს კავშირში განევრიანებას, მან ხელახლა უნდა გაიაროს განევრიანების პროცედურა.

კავშირიდან ნევრი სახელმწიფოს გასვლის პროცედურის ფარგლებში ევროპული საბჭოსა და ევროპული კავშირის საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების კენჭისყრაში გასვლის მსურველი სახელმწიფო არ მონაწილეობს.

ნავრი სახელმწიფოს უფლების შეჩერების პროცედურა

ევროპული კავშირის ნევრი სახელმწიფოს უფლების შეჩერების პროცედურა სამი ეტაპისგან შედგება:

- 1 ეტაპი (ე.წ. „წინასწარი გაფრთხილების მექანიზმი“) - კავ-

შირის წევრი სახელმწიფოების ერთი მესამედის, ევროპული პარლამენტის ან ევროპული კომისიის დასაბუთებული წინადადების საფუძველზე, საბჭო უფლებამოსილია ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მოპოვების შემდეგ სრული შემადგენლობის ოთხი მეხუთედით განსაზღვროს, რომ კავშირის წევრ სახელმწიფოში არსებობს იმ ღირებულებების დარღვევის სერიოზული რისკი, რომლებსაც ეფუძნება ევროპული კავშირი. ამგვარი გადაწყვეტილების მიღებამდე საბჭო ვალდებულია მოისმინოს ამ სახელმწიფოს პოზიცია. საბჭოს ასეთი სახელმწიფოსთვის რეკომენდაციით მიმართვის უფლება გააჩნია. ამასთანავე, იგი რეგულარულად ახორციელებს სახელმწიფოში იმ გარემოებების შემოწმებას კვლავ არსებობს თუ არა კავშირის ღირებულებების ხელყოფის საფრთხე;

• II ეტაპი (კავშირის ღირებულებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევის დადგენა) - წევრ სახელმწიფოთა ერთი მესამედის ან ევროპული კომისიის წინადადების საფუძველზე და ევროპული პარლამენტისგან თანხმობის მიღების შემდეგ ევროპული საბჭო ერთხმად იღებს წევრ სახელმწიფოში კავშირის ღირებულებების სერიოზული და მუდმივი დარღვევის დადგენის შესახებ გადაწყვეტილებას. ამგვარი გადაწყვეტილების მიღებამდე იგი ვალდებულია მოისმინოს ამ სახელმწიფოს პოზიცია;

• III ეტაპი (სანქციის განსაზღვრა) - ევროპული საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების საფუძველზე, კავშირის საბჭო ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით იღებს გადაწყვეტილებას წევრი სახელმწიფოსთვის კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ზოგიერთი უფლების (მათ შორის, საბჭოში ხმის მიცემის უფლების) შეჩერების ან არ შეჩერების შესახებ. საბჭომ გადაწყვეტილების მიღებამდე მხედველობაში უნდა მიიღოს უფლების შეჩერების სავარაუდო შედეგები ფიზიკური და იურიდიული პირებისთვის. უფლების შეჩერება წევრ სახელმწიფოს არ ათავისუფლებს კავშირის ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულებისგან.

იმ შემთხვევაში თუ სანქციის დაკისრების განმაპირობებელი გარემოებები შეიცვლება, კავშირის საბჭოს უფლება აქვს ხმათა კვალიფიციური უმრავლესობით მიიღოს სანქციის შეცვლის ან გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილება.

ჭარბი დეფიციტის პროცედურა

ჭარბი დეფიციტის პროცედურის შესახებ დებულებებს შეიცავს ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულება და ევროპული კავშირის საბჭოს 1997 წლის რეგულაცია.

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 126-ე მუხლის პირველი პარაგრაფის თანახმად, კავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა არ უნდა დაუშვან ეროვნულ ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტის არსებობა. წევრი სახელმწიფოების ბიუჯეტში დეფიციტის მდგომარეობას შეისწავლის და აფასებს ევროპული კომისია. იმ შემთხვევაში, თუ კომისია დაადგენს, რომ წევრი სახელმწიფოს ბიუჯეტში ჭარბი დეფიციტია ან არსებობს ჭარბი დეფიციტის საფრთხე, იგი მოამზადებს ანგარიშს, რომლის ფორმულირებისას მხედველობაში მიიღებს ყველა რელევანტურ ფაქტს (მაგ.: ციკლურობის პირობები, რეფორმები და ა.შ.). კომისია ანგარიშს წარუდგენს შესაბამის სახელმწიფოსა და კავშირის საბჭოს. კომისიის ანგარიშის საფუძველზე საბჭო იღებს რეკომენდაციას და შესაბამის სახელმწიფოს ამავე რეკომენდაციით გათვალისწინებულ ვადაში დეფიციტის აღმოფხვრისკენ მოუწოდებს. ვალდებულების დამრღვევი სახელმწიფოს მიერ რეკომენდაციის გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში, საბჭო მას განუსაზღვრავს ჭარბი დეფიციტის აღმოფხვრისკენ მიმართულ ღონისძიებებს. საჭიროების შემთხვევაში, საბჭო უფლებამოსილია ერთი მხრივ, ვალდებულების დამრღვევ სახელმწიფოს სანქციები დააკისროს და მეორე მხრივ, ევროპულ საინვესტიციო ბანკს მოუწოდოს ამ სახელმწიფოსთან მიმართებაში სესხის პოლიტიკაზე გადახედვისკენ.

ჯანმრთელობის დაცვის პოლიტიკა

ჯანმრთელობის დაცვა ევროპულ კავშირში საერთო უსაფრთხოების შემადგენელ ელემენტად განიხილება. ჯანმრთელობის დაცვის სფერო მიეკუთვნება კავშირის შერეულ კომპეტენციათა რიცხვს. თუმცა, სხვა შერეულ კომპეტენციას მიკუთვნებული სფეროებისგან განსხვავებით (გამონაკლისია სოციალური პოლიტიკა), კავშირი ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მოქმედებებს მხოლოდ ძირითადი ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული ასპექტების ფარგლებში. ევროპული კავშირის პოლიტიკა ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მიზნად ისახავს:

- ნევრ სახელმწიფოთა თანამშრომლობის ხელშეწყობას;
- ნევრ სახელმწიფოთა მოქმედებების მხარდაჭერას;
- დაავადებათა პრევენციის ხელშეწყობას;
- დაავადებების გამომწვევი მიზეზებისა და მათთან ბრძოლის თაობაზე კვლევების განხორციელების მხარდაჭერას;
- ჯანმრთელობის დაცვის სფეროსთან დაკავშირებული ინფორმაციის გავრცელების ხელშეწყობას;
- ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მომსახურების სტანდარტების ამაღლების ხელშეწყობას;
- სამედიცინო პრეპარატების, პროდუქტების, ინსტრუმენტების გამოყენების სტანდარტების დადგენას და ა.შ.

ევროპული კავშირი ვალდებულია კავშირის ნებისმიერ სფეროში პოლიტიკის შემუშავებისა და მოქმედებების განხორციელების პროცესში მხედველობაში მიიღოს ადამიანის ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.

ჰუმანიტარული დახმარება

ევროპული კავშირი ჰუმანიტარული დახმარების ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი მიმწოდებელია მსოფლიოში. კავშირის მიერ ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელების წესები და პროცედურები ორდინარული საკანონმდებლო პროცედურის ფარგლებში კავშირის საბჭოსა და ევროპული პარლამენტის მიერ განისაზღვრება.

1992 წელს კავშირის დონეზე დაფუძნდა ჰუმანიტარული დახმარების ოფისი. იგი უფლებამოსილია გადაუდებელ შემთხვევებში უზრუნველყოს თავდასხმის, ბუნებრივი ან ანთროპოგენული კატასტროფის მსხვერპლი სახელმწიფოს ჰუმანიტარული დახმარება. კავშირის მოქმედებები ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელებისას უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართალსა და მიუკერძოებლობის, ნეიტრალურობის, დისკრიმინაციის აკრძალვის პრინციპებს.

ლისაბონის ხელშეკრულებით ევროპელ ახალგაზრდებს გააჩნიათ შესაძლებლობა თავიანთი წვლილი შეიტანონ ჰუმანიტარული დახმარების განხორციელებაში. ამ მიზნით, ხელშეკრულებით დასაშვებია ნებაყოფლობითი ჰუმანიტარული დახმარების ევროპული ჯგუფის შექმნა.

71-ე მუხლის კომიტეტი

ევროპული კავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 71-ე მუხლი ითვალისწინებს მუდმივმოქმედი კომიტეტის (ე.წ. „71-ე მუხლის კომიტეტი“) არსებობას. კომიტეტი ევროპული კავშირის საბჭოს სამუშაო ჯგუფს წარმოადგენს. მის შეხვედრებში მონაწილეობის მიღების უფლებამოსილება კავშირის სხვადასხვა ორგანოებისა და სააგენტოების წარმომადგენლებსაც გააჩნიათ. კომიტეტის ამოცანაა თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სფეროში უზრუნველყოს წევრ სახელმწიფოებს შორის ოპერატიული, ეფექტიანი თანამშრომლობა.

ამასთანავე, კომიტეტი ე.წ. „სოლიდარობის პუნქტის“ იმპლემენტაციის თვალსაზრისით, ხელს უწყობს პოლიტიკისა და უსაფრთხოების კომიტეტს ევროპული კავშირის საბჭოს საქმიანობის მხარდაჭერაში.

ბიბლიოგრაფია

1. გამოყენებული ლიტერატურა:

- Bast, J.: New Categories of Acts after the Lisbon Reform: Dynamics of Parliamentarization in EU Law, *Common Market Law Review* 49, 2012, pp. 885-928;
- Borchardt, K.: The ABC of European Union law, Brussels 2010;
- Bull, H.: Constitutional Development of the European Union, *The North Dakota Law Review*, Vol. 83, Issue 1, 2007, pp. 1-26;
- Chalmers, D.: European union Law: Cases and Materials, second edition, New York 2010;
- Cremona, M.: Accession to the European Union: Membership Conditionality and Accession Criteria, *Polish yearbook of International law*, Warszawa 2001, pp. 219-240;
- De Moor, A./Vermeulen, G.: Europol Council Decision: A New Legal Basis for Europol, *New Journal of European Criminal Law*, Vol. 1, Issue 2, 2010, pp. 178-198;
- Eeckhout, P.: The Growing Influence of European Union Law, *Fordham International Law Journal*, Vol. 33, Issue 5, 2010, pp. 1490-1521;
- Gavouneli, M.: International Law Aspects of the European Union, *Tulane Journal of International and Comparative Law*, Vol. 8, 2000, pp. 147-166;
- Hofmeister, H.: 'Should I Stay or Should I Go?' - A Critical Analysis of the Right to Withdraw from the EU, *European Law Journal*, Vol. 16, No. 5, 2010, pp. 589-603;
- Iordance, C.: Legal Challenges of the Human Rights Framework in the European union, *Contemporary Readings in Law and Social Justice*, Vol. 6 (1), 2014, pp. 775-782;
- Kaczorowska, A.: European Union Law, second edition, New York 2011;
- Kwiecien, R.: The Primacy of European Union Law over National Law Under the Constitutional Treaty, *German Law Journal*, Vol. 6, 2005, pp. 1479-1495;
- Lenaerts, K./Gutierrez J.: The Constitutional Allocation of Powers and General Principles of EU Law, *Common Market Law Review* 47, 2010, pp. 1629-1669;
- Llorens, A.: remedies Against the EU Institutions after Lisbon: an Era of Opportunity?, *Cambridge Law Journal*, 71 (3), 2012, pp. 507-536;
- Luchtman, M./Vervaele, J.: European Agencies for Criminal Justice and

Shared Enforcement (Eurojust and the European Public Prosecutor's Office) Utrecht Law Review, Vol. 10, 2014, pp. 132-150;

- Martines, F.: Direct effect of International Agreements of the European Union, The European Journal of International Law, Vol. 25, no.1, pp. 129-147;
- Petrescu, O.: The Political Citizenship in the Context of the Lisbon Treaty, Romanian Journal of European Affairs, Vol. 13, No. 1, 2013, pp. 44-56;
- Popescu, R.: Features of the Unwritten sources of European Union Law, LESJ, no. XX, Vol. 2/2013, pp. 98-107;
- Robinson, W.: Drafting of EU Acts: A View from the European Commission, European Journal of Law Reform, Vol. 10, Issue 2, 2008, pp. 151-162;
- Szabo, M.: EU under Public International Law: Challenging Prospects, Cambridge Yearbook of European Legal Studies, Vol. 10, Issue 1, 2007-2008, pp. 303-344;
- Vataman, D.: History of the European Union, Lex Et Scientia International Journal, Nr. XVII, Vol. 1, Bucharest 2010, pp. 107-137;
- Vause, W.: The Subsidiarity Principle in European Union Law – American Federalism Compared, Case Western Reserve Journal of International Law, Vol. 27, Issue 1, 1995, pp. 61-82;
- Veebel, V.: Relevance of Copenhagen Criteria in Actual Accession: Principles, Methods and Shortcomings of EU Pre-accession Evaluation, Studies of Transition States and Societies, Vol. 3, Issue 3, pp. 3-22;
- ალექსიძე, ლ.: თანამედროვე საერთაშორისო სამართალი, თბილისი 2013;
- გაბრიჩიძე, გ.: ევროპული კავშირის სამართალი, თბილისი 2012;
- შირიანაშვილი, გ.: როგორ ფუნქციონირებს ევროპული კავშირი (გზამკვლევი), თბილისი 2014;
- ტურავა, მ.: ევროპული სისხლის სამართალი, თბილისი 2010;
- ჯიშკარიანი, ბ.: ევროპული სისხლის სამართალი ევროკავშირის ფარგლებში, თბილისი 2013.

2. გამოყენებული ხელშეკრულებები, შეთანხმებები, კონვენციები, ქარტიები, პროტოკოლები და დეკლარაციები:

- Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union 2012;
- Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (The Reform Treaty) 2007;
- TFEU (Treaty on the Functioning of the European Union) 2007;

- Treaty establishing a Constitution for Europe (Treaty on European Constitution) 2004;
- EC Treaty (Treaty establishing the European Community) (consolidated text 2002);
- Treaty of Nice 2001;
- Treaty of Amsterdam 1997;
- TEU Treaty (Treaty on the European Union) (Maastricht Treaty) 1992;
- Single European Act 1986;
- Merger Treaty (Treaty for establishing a Single Council and a Single Commission of the European Communities) 1965;
- EA Treaty (Treaty establishing the European Atomic Energy Community) (Euratom) 1957;
- EEC Treaty (Treaty establishing the European Economic Community) (Treaty of Rome) 1957;
- CS Treaty (Treaty Establishing the European Coal and Steel Community) (Treaty of Paris) 1951;
- Cotonou Agreement (Partnership agreement between the Members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States, on the other) 2000;
- Ioannina agreement concerning the blocking minority subsequent to the fourth enlargement of the EU 1994;
- Schengen II Agreement (Schengen Implementing Convention) 1990;
- Schengen I Agreement on the removal of internal borders between participating Member States and the harmonisation of rules on external border controls 1985;
- Luxembourg Accord 1966;
- Convention on the establishment of a European Police office (Europol Convention) 1992;
- Charter of Fundamental Rights of the European Union 2000;
- Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers 1989;
- Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention 2004;
- Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change 1997;
- Declaration on Combating Terrorism 2004;
- Laeken Declaration on the Future of the European Union 2001;
- Barcelona Declaration 1995.

3. გამოყენებული რეგულაციები, დირექტივები, გადამწყვეტილებები და სხვა აქტები:

- Regulation 1260/2012/EU (of 17 December 2012 of the Council on implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements);
- Regulation 1257/2012/EU (of 17 December 2012 of the European Parliament and of the Council on implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection);
- Regulation 211/2011/EU (of 16 February 2011 of the European Parliament and of the Council on the citizens' initiative);
- Regulation 168/2007/EC (of 15 February 2007 of the Council on establishing a European Union Agency for Fundamental Rights);
- Regulation 2004/2003 (of 4 November 2003 of the European Parliament and of the Council on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding);
- Regulation 178/2002/EC (of 28 January 2002 of the European Parliament and of the Council on laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety);
- Regulation 2157/2001/EC (of 8 October 2001 of the Council on the Statute for a European company (SE));
- Regulation 45/2001/EC (of 18 December 2000 of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data);
- Regulation 1467/97/EC (of 7 July 1997 of the Council on speeding up and clarifying the implementation of the excessive deficit procedure);
- Directive 2004/35/EC (of 21 April 2004 of the European Parliament and of the Council on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage);
- Directive 2001/86/EC (of 8 October 2001 of the Council on supplementing the Statute for a European company with regard to the involvement of employees);
- Decision 2013/272/EU (of 22 May 2013 of the European Council concerning the number of members of the European Commission);

- Decision 2009/426/JHA (of 16 December 2008 of the Council on the strengthening of Eurojust and amending Decision 2002/187/JHA setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime);
- Decision 2009/371/EC (of 6 April 2009 of the Council on establishing the European Police Office (Europol));
- Decision 2008/976/JHA (of 16 December 2008 of the Council on the European Judicial Network);
- Decision 2004/752/EC, Euratom (of 2 November 2004 of the Council on setting up the European Union Civil Service Tribunal);
- Framework Decision 2002/584/JHA (of 13 June 2002 of the Council on the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States);
- Decision 2002/187/JHA (of 28 February 2002 of the Council on setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime);
- Decision 2001/470/EC (of 28 May 2001 of the Council on establishing a European Judicial Network in civil and commercial matters);
- Rules of Procedure of the Court of Auditors of the European Union 2010;
- Recommendation 2003/361/EC (of 6 May 2003 of the Commission concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises).

პატივცემულო მკითხველო!

იურიდიული ფირმა „ბონა კაუზა“ დაარსების დღიდან სისტემატურად გამოცემის ახალ წიგნებს სამართლის სხვადასხვა დარგში. ჩვენი ძალისხმევით არაერთმა საინტერესო გამოკვლევამ იხილა მზის სინათლე. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ „ბონა კაუზა“ იქცა იურისტის ბიბლიოთეკის გამდიდრების საუკეთესო საშუალებად.

ქართული სამართლებრივი აზროვნების შემდგომი განვითარებისა და ნიჭიერ მეცნიერთა წახალისების მიზნით „ბონა კაუზა“ სამართლის მკვლევარებს გთავაზობთ ურთიერთხელსაყრელ თანამშრომლობას.

● „ბონა კაუზა“ უზრუნველყოფს იურისპრუდენციაში თქვენი სამეცნიერო ნაშრომების გამოცემას.

● წიგნები დაიბეჭდება ფირმის ფინანსური მხარდაჭერით. ავტორებს გადაეცემათ ჰონორარი.

მზად ვართ, განვიხილოთ აგრეთვე თქვენი წინადადებები თანამშრომლობის სხვა ფორმატთან დაკავშირებით.

● „ბონა კაუზა“ გთავაზობთ წიგნების ოპერატიულ გამოცემას მაღალ პოლიგრაფიულ დონეზე შეღავათიანი, ხელმისაწვდომი პირობებით.

დაინტერესებულმა პირებმა გთხოვთ მოგემართოთ მისამართზე: ქ. თბილისი, რ. თაბუკაშვილის ქ. N12.

☎ (032) 299 00 71 ; მობილური 5(99) 78 61 77

ელ. ფოსტა: bonacausa@yahoo.com

www.facebook.com/LTD.BonaCausa

ქაღალდი ოფსეტური, ბეჭდვა რიზოგრაფზე

ქაღალდის ზომა 70X84 1/32

ფასი სახელშეკრულებო